

Uvodnik / Introductory note

Radovan Mačešić Biscuoli, odvjetnik u Puli, predsjednik OZ Istra <i>Radovan Mačešić Biscuoli, lawyer from Pula, president of the CBA local chapter of Istria</i>	2
---	---

Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association

36. Dan hrvatskih odvjetnika posvećen Kodeksu odvjetničke etike i izazovima današnjice <i>Croatian Lawyers Day dedicated to Lawyers Code of Ethics and current challenges facing the profession</i>	4
--	---

Viktoria Hellenbart/Tomaš Borec: Odvjetnički kodeks i izazovi sadašnjice <i>Lawyers Code of Ethics and current challenges facing the profession</i>	8
--	---

Roman Završek: Budućnost odvjetničva - etičke dileme korištenja IT tehnologija i umjetne inteligencije u odvjetništvu <i>The future of the legal profession – ethical dilemmas involved in the use of information technology and artificial intelligence in the legal profession</i>	11
---	----

Mladen Klasić: Kodeks odvjetničke etike i izazovi današnjice <i>Lawyers Code of Ethics and current challenges facing the profession</i>	14
--	----

Okrugli stol o ZPP-u u Hrvatskoj odvjetničkoj komori <i>Round table held at CBA addresses Civil Procedure Act</i>	18
--	----

Robert Travaš: ZPP je jedan od najvažnijih zakona koji određuje pravo na pristup sudu i pravično suđenje <i>Civil Procedure Act – among the most important statutes governing access to court and fair trial</i>	20
---	----

Mihajlo Dika: Marginalije uz prijedlog novog uređenja revizije u parničnom postupku <i>Marginal notes on the proposed changes to appeals on a point of law in civil procedure</i>	21
--	----

Eduard Kunštek: O novom ZPP-u <i>On the new Civil Procedure Act</i>	31
--	----

Jasnica Garašić: Osvrt na novopredložene odredbe o reviziji u parničnom postupku <i>Review of the proposed changes to appeals on a point of law in civil procedure</i>	37
---	----

Dragan Katić: O revizijama i noveliranju ZPP-a <i>On reviewing and updating Civil Procedure Act</i>	60
--	----

Pokrenut prvi online tečaj programa HELP <i>First HELP Programme online course launched</i>	65
--	----

Recenzije/ Reviews

Josip Kos: Pojmovnik ljudskih prava <i>Glossary of Human Rights Terms</i>	66
--	----

Engleski za odvjetnike / English for lawyers

Kolokacije u jeziku prava: Kultura, klima ili ozračje <i>Collocations in the language of law: Culture, climate, or atmosphere</i>	68
--	----

Hrvatski za odvjetnike / Croatian for lawyers

Jezik pravne struke <i>The language of law</i>	70
---	----

Prisege / Oaths

Prisege dane 14. ožujka 2018. <i>Oaths taken on 14 March 2018</i>	72
--	----

Vijesti i obavijesti /News and notices

Priznata specijalnost mr.sc. Kristijanu Galiću <i>Kristijan Galić, LL.M, recognized specialization in the practice of law</i>	74
--	----

Pravilnik o nagradi "Mario Kos" za najbolji stručni članak objavljen u časopisu "Odvjetnik" <i>Rules on Mario Kos Prize for the best professional article published in Odvjetnik journal</i>	75
---	----

In memoriam / Obituaries

Radan Kovač, Nediljko Rešetar, Anka Maletić, Aleksandra Vidović, Žarko Pajić, Zdeslav Alajbeg	77
---	----

**Radivoj
Mačešić-Biscuoli**
odvjetnik u Puli,
predsjednik
Odvjetničkoga zbora
Istre

Poštovane kolegice i kolege,

odvjetništvo je zasigurno najljepše zanimanje na svijetu. U jednom od ranijih "Odvjetnika" kolega Marin Mrklić iz Splita napisao je: "Konačno, smatram da je odvjetništvo najljepše zanimanje na svijetu. Treba ga voljeti, treba se za njega brinuti, treba se doživotno educirati, a posebno poštovati Kodeks odvjetničke etike, kako prema strankama, prema državnim institucijama, a posebno među nama samima." Tomu ne treba ništa dodati, već taj citat samo često ponavljati, povremeno napisati, prepisati. Iako najljepše zanimanje, odvjetništvo često u sebi nosi i onu drugu, tamniju stranu, zbog koje se ponekad, mi koji ga svakodnevno prakticiramo i živimo, ne osjećamo uvijek ugodno.

Iskusni odvjetnici često znaju mlađim kolegama ukazati da su nam vlastite stranke ponekad najveći "neprijatelji", jer kad se spor izgubi, izgubio ga je odvjetnik, a kada se spor dobije "stranka je to mogla i sama bez njega, a sada ga još mora i platiti". Nema odvjetnika koji se makar jednom nije upitao: "Pa što to meni treba?" i "Zašto se ne bih bavio nečim drugim?"

I tada se redovno vratim mislima kolege Mrklića kojeg sam uvodno citirao. Konačno, kada i razmišljam o nekom drugom pozivu, tada je to uvijek u kontekstu negativne selekcije, a odvjetništvo jest jedino ono što sam uvijek istinski želio raditi, bez obzira na sve. Odvjetništvo jest najbolje zanimanje na svijet.

ODVJETNIK 3-4/2018.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 3 - 4 2018., god. 90.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 3 - 4 - 2018, annual file 90

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeva 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr, **Urednik:** dr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr, **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165 218, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, Ivica Crnić, dr. sc. Atila Čokolić, Igor Hrabar, Mario Janković, Boris Jukić, Mladen Klasić, Maroje Matana, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, mr. Šime Pavlović, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević – odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisk:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Ines Stipetić.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog

prostora-marketing
1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

IBAN HR66 2360000-1101268409 Godišnja pretplata za tuzemstvo 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura,
pojedinačni broj za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

tu i zato mu se uvijek iznova vraćam(o).

Odvjetnici su neizostavni dio društva i sva-kodnevne zbilje koja na nas ne gleda s veseljem. Prva misao koja prosječnom čovjeku proleti na spomen riječi odvjetnik jest bogat, moćan, povezan, korumpiran i sve ono ružno što često slušamo o sebi. Naravno da tomu nije tako, a dokaz je upravo stranka koja je za vrijeme dok sam pisao ovaj tekst došla u ured i govori kako bez moje (a tu mislim na sve vas kolegice i kolege odvjetnike) pomoći neće moći ništa. No, to je tako i vrlo vjerojatno je da će tako i ostati, neovisno koliko se mi o sebi samima trudili promijeniti sliku. Tko je za to odgovoran i zbog čega se o nama tako misli, pitanje je za raspravu, i svaki je odgovor na njega točan. Tek mala digresija. Ne treba se posebno truditi niti u javnosti previše o tome polemizirati, treba samo nastaviti raditi kao do sada, savjesno, odgovorno i uvijek u interesu stranke, ostalo će doći po inerciji.

Odvjetnički zbor Istre broji 236 odvjetnika i 72 odvjetnička vježbenika. Istarska županija jest "dobrostojeća" u odnosu na ostali dio Hrvatske, pa tako i većina odvjetnika na našem prostoru ima sreću što živi i radi u takvoj sredini.

Slušajući iskustva kolega iz drugih zborova viđim da je nama u Istri zapravo dobro. Izuzev uobičajenih komunikacijskih problema s institucijama poput Fine, Ureda državne uprave i sličnih tijela (na čiji rad zbog pozicije u kojoj se nalazimo ne možemo direktno i efikasno utjecati) istarski odvjetnici solidno suraduju sa sudovima, Državnim odvjetništvom, policijom.

Dokaz dobre suradnje jest ponajprije u oduzivu kolega sudaca i državnih odvjetnika na stručna predavanja koja se održavaju u našim prostorijama i u (su)organizaciji s Odvjetničkom akademijom HOK-a, a kojih je u protekljoj kalendarskoj godini bilo 10-tak.

U posljednje vrijeme intenzivirani su susreti odvjetnika pa svjedočimo sve boljoj međusobnoj suradnji i druženju, u čemu prednjaci mlađe kolege te odvjetnički vježbenici. Upravni odbor Zbora trudi se, koliko je moguće, svakome od svojih članova biti na usluzi i pomoći, s ciljem da Zbor bude mjesto okupljanja, druženja, i edukacije odvjetnika te da naša suradnja bude zasnovana na izmjeni iskustva i profesionalnog uvažavanja.

Vrhunac prošlogodišnje sinergije odvjetnika Istre dogodio se u Novom Sadu. Naime, 35 kolega iz Odvjetničkoga zbora Istre odazvalo se pozivu kolega iz Advokatske komore Vojvodine te od 21. do 24. rujna boravilo na druženju u tom divnom gradu. Srdačnost i dobre namjere kolega iz Advokatske komore Vojvodine jest minimum epiteta kojima se može opisati iskazana nam dobrodošlica, i veliki je izazov kako im se na tome odužiti u vremenu koje je pred nama.

Umjesto zaključka: glavna tema 35. Dana hrvatskih odvjetnika bila je "Svijet bez odvjetnika", a postavljeno je pitanje kakav bi svijet bio bez odvjetnika na koje odgovaram: nesavršen, kakav uostalom i jest.

36. Dan hrvatskih odvjetnika

posvećen kodeksu odvjetničke etike i izazovima današnjice

Pripremila:
Nataša Barac

izvršna urednica
"Odvjetnika"

Već 36 godina hrvatski odvjetnici u ožujku obilježavaju svoj dan, podsjećajući tako na važnu ulogu koju odvjetnici imaju u društvu. Ove je godine tema Dana hrvatskih odvjetnika bila "Kodeks odvjetničke etike i izazovi današnjice", a na obilježavanju su se u Hrvatskom odvjetničkom domu, uz odvjetnike, okupili i predstavnici pravosudnog, javnog i političkog života Hrvatske.

Predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš u svom je govoru podsjetio na dugu povijest odvjetništva u Hrvatskoj, koje ove godine obilježava 150 godina postojanja neovisnog odvjetništva.

"Tih 150 godina postojanja neovisnog odvjetništva na prostoru današnje Hrvatske počinje 6. srpnja 1868. godine kada je u Dalmaciji, koja je bila pod izravnom austrijskom vlašću, donijet posebni akt – Odvjetnički red (Advocaten Ordnung), prema kojem je prvi put bila omogućena sloboda bavljenja odvjetništvom. Naime, državna tijela nisu imala mogućnost odbiti molbu podnositelja zahtjeva za bavljenje odvjetništvom, ako je podnositelj zahtjeva ispunjavao propisane uvjete za bavljenje odvjetništvom", rekao je Travaš.

Od prvog Dana odvjetnika 1982. godine pa sve do danas, nastavio je, Dan hrvatskih odvjetnika bio je prigoda da hrvatski odvjetnici i njihovi gosti razgovaraju o aktualnim temama odvjetništva i temama važnim za funkciranje pravosuđa, uvijek s ciljem vladavine prava i zaštite prava građana.

Govoreći o ovogodišnjoj temi Dana odvjetnika – odvjetničkoj etici i izazovima aktualnog trenutka koji donose globalizacija i liberalizacija pristupa odvjetničkoj službi, Travaš je istaknuo da se Kodeks odvjetničke etike HOK-a temelji na nacrtu Kodeksa koji je jedan od velikana hrvatskog odvjetništva, dr. Ivo Politeo, predstavio na kongresu Međunarodne unije odvjetnika još davne 1954. godine u Bruxellesu.

"Osnovni postulati koje je dr. Politeo tada odredio su vjernost stranci, odvjetnička tajna, kolegijalnost i međusobno poštivanje. Prema njegovu mišljenju, odvjetnik ne treba biti sluga svojoj stranci, ali s obzirom na važnost odvjetničke tajne smatrao je da je odvjetnik dužan prešutjeti istinu koju je od stranke čuo, ako to stranka i njezini interesi zahtjevaju. Odvjetnici, isticao je Politeo, a mi smo s njim potpuno suglasni i danas, nisu trgovci, a

dužnost odvjetnika je poštovati sudstvo i suce, te poštivati druge kolege”, rekao je predsjednik HOK-a, te dodao da Komora ne prihvata stavove Europske unije prema kojoj su “odvjetnici trgovci, a stranke potrošači”.

Svijet se sve više globalizira, nastavio je, ali pitanje je mogu li se principi globalizacije i liberalizacije tržišta uslugama u cijelosti primjeniti i na odvjetničku profesiju. “Ne smijemo nikada zaboraviti da odvjetnička profesija služi ponajprije zaštiti ljudskih prava građana pojedine zemlje članice Europske unije. Pritom se globalizacijom i liberalizacijom ne uzimaju u dovoljnoj mjeri različitosti koje, htjeli mi to priznati ili ne, vladaju u pojedinim zemljama zbog povijesnih, kulturnih, vjerskih, ekonomskih, socijalnih i drugih okolnosti”, istaknuo je. U tom novom svijetu, koji prate i brz razvoj tehnologija i veliki broj novih ili promijenjenih zakona, podzakonskih akata, direktiva i uredbi, od odvjetnika se očekuje stalni angažman, cjeloživotno obrazovanje i usavršavanje te, naravno, obavljanje redovitog svakodnevnog

posla, i to sve u skladu s Kodeksom odvjetničke etike

“Kodeks odvjetničke etike nije nametnut odvjetnicima, već smo ga mi sami donijeli kao svoja pravila ponašanja i obavljanja odvjetničke službe. Ta su pravila ponašanja važna za samostalnost, neovisnost, stručnost i dignitet profesije, jer samo neovisan, samostalan i stručan odvjetnik može zaštитiti svoju stranku od samovolje države i ostvariti njena prava”, zaključio je Travaš te upozorio da se mora voditi računa da se u “pokušajima unificiranja, globalizacije i liberalizacije odvjetništva ne izgubi ili ne naruši ono što već desetljećima dobro funkcioniра u pojedinim državama, jer bi se time pogodovalo samo ekspanziji odvjetništva kao biznisa, a ne kao službe pružanja pravne pomoći svima kojima je ona potrebna. Odvjetnici postoje radi zaštite prava stranaka i tako treba ostati.”

Moderator na Okruglom stolu bio je Mladen Klasić, dopredsjednik Hrvatske odvjetničke komore koji je bio i jedan od panelista. Uz

Na 36. Danu hrvatskih odvjetnika odana je i počast odvjetnicima i bivšim predsjednicima HOK-a Mariju Kosu i Marijanu Hanžekoviću, koji su, svaki na svoj način, obilježili noviju povijest hrvatskog odvjetništva. Mariju Kosu posmrtno je odana počast uvođenjem Nagrade za najbolji stručni članak objavljen u časopisu "Odvjetnik", čime se žele potaknuti odvjetnici, posebno mlađi, na pisanje stručnih članaka.

Marijanu Hanžekoviću posmrtno je dodijeljeno najveće priznanje hrvatskog odvjetništva plaketa "Dr. Ivo Politeo" s poveljom, jer se – kako stoji u obrazloženju Upravnog odbora HOK-a, "kao odvjetnik i kao osoba, dosljedno borio za primjenu zakona, stručno i savjesno zastupao

svoje stranke, afirmirao odvjetništvo kao samostalnu i neovisnu službu i brinuo se o odgoju i stručnom uzdizanju nove generacije odvjetnika."

Plaketu "Dr. Ivo Politeo" s poveljom primile su u ime svog oca Ana i Dora Hanžeković.

Mladen Klasića, o izazovima današnjice te kodeksu odvjetničke etike govorili su Rachel Saada, članica Odbora za europska i međunarodna pitanja Nacionalnog vijeća odvjetničkih komora Francuske, Françoise Hecquet, članica Pariške odvjetničke komore, Roman Završek, predsjednik Odvjetničke komore Slovenije te Tomaš Borec, predsjednik Odvjetničke komore Slovačke koji je pročitao

izlaganje Viktorije Hellenbart, članice Odbora za međunarodne odnose Odvjetničke komore Slovačke, koja nije mogla doći u Zagreb. Francuske predstavnice govorile su o tome kako je u njihovoj zemlji regulirano pitanje odvjetničkog reklamiranja, koje nije strogo zabranjeno, ali je ipak podležno određenim pravilima te se tako odvjetnici mogu reklamirati ako je to u skladu s etičkim pravilima.

"Pozdravljam vas u svoje osobno ime, u ime Pedra Paisa de Almeide, predsjednika Međunarodne unije odvjetnika (UIA), i uime više od dva milijuna odvjetnika koji su članovi UIA-e. Zadovoljni smo našom suradnjom i nadamo se da će se ona nastaviti u budućnosti", kazao je Nenad Janićević, regionalni tajnik UIA-e.

"Izuzetna mi je čast i zadovoljstvo pozdraviti vas i čestitati vam u ime svih sutkinja i sudaca Ustavnoga suda Republike Hrvatske. Ustavni sud cijeni status odvjetništva kao neovisne profesije i ne smijemo zaboraviti da smo mi, suci Ustavnoga suda, i vi odvjetnici na istom putu zaštite temeljnih vrednota, vladavine prava i zaštite ljudskih prava. Želim vam svima puno uspjeha u dalnjem radu", rekao je Miroslav Šeparović, predsjednik Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Obje francuske predstavnice složile su se sa stajalištem predsjednika HOK-a da odvjetnici nisu trgovci, ali i dodale da se u današnjem svijetu odvjetnici moraju prilagođavati tržištu.

Roman Završek govorio je o sve većem utjecaju novih tehnologija na odvjetništvo, ističući da odvjetnici moraju pratiti nove tehnologije i iskoristiti ih u svoju korist.

Tomaš Borec podsjetio je da se neka pravila odvjetništva nisu promjenila još od davnih doba, a upravo su na tu dugu tradiciju odvjetnici ponosni.

Mladen Klasić u svom je izlaganju istaknuo da je kodeks odvjetničke etike ono što odvjetnike čini različitim od svih drugih profesija a upravo to je važno, kako je rekao, za sigurnost stranaka.

Viktoria Hellenbart / Tomaš Borec: Odvjetnički etički kodeks i izazovi sadašnjice

Piše:

**Viktoria
Hellenbart**

članica Odbora za međunarodne odnose Slovačke odvjetničke komore (umjesto gospode Hellenbart, izlaganje je održao predsjednik Slovačke odvjetničke komore
Tomaš Borec)

Tema današnjeg Okruglog stola u velikoj je mjeri u skladu s onim o čemu se govori i na drugim međunarodnim odvjetničkim forumima ove godine – nakon što su prvo analizirane teme četvrte industrijske revolucije i njezin utjecaj na tržište odvjetničkih usluga u bliskoj budućnosti (ili drugim riječima, kako će izgledati odvjetnici nove generacije), okrenuli smo se odgovorima na pitanja što su tehnologija i inovacije i trebaju li tehnologija i inovacije biti u skladu s odvjetništвom. Danas smo se okrenuli novom pitanju – kakav bi trebao biti budući odvjetnički kodeks u svjetlu tih promjena.

Ishodi su više ili manje isti – nove tehnologije i nove teme odvjetničkog tržišta predstavljaju istovremeno i prilike i potencijalne opasnosti za odvjetnike. Govoreći u ime Slovačke odvjetničke komore mogu reći da mi pratimo razvoj tehnologija i inovacija, ali odvjetništvo i tržište odvjetničkih usluga u Slovačkoj za sada nisu bili u većoj mjeri pogoden online platformama ili umjetnom inteligenčijom, a Slovačka odvjetnička komora za sada nije nazočna na društvenim mrežama. Automatizacija i elektronizacija najčešće su korištene riječi u razvoju današnjeg pravosudnog sustava. Odvjetnici se bore s pravilnim korištenjem elektroničkih "kutija" i "oblaka", s elektroničkom komunikacijom sa sudovima

kao i sa sigurnim prijenosom dokumenata. Na odvjetničkom tržištu postoje neki pružatelji programa koji obećavaju da će biti u stanju napraviti pravne dokumente na inteligentan i pametan način, ali njihova kvaliteta za sada nije uvjerljiva.

Novosti o slovačkim stručnjacima koji su dio međunarodnih skupina koji razvijaju umjetnu inteligenciju na raznim poljima, ipak, pronalaze svoj put do vijesti. Više članaka o softveru nazvanom CaseCrunch izazvali su pravu buru. Proizvod koji ima pretenzije postati predvidiv alat u svijetu pravosuđa osmislio je slovački student na Cambridgeu i to je prilično alarmantno. Objavljeno je da je cilj tog alata da pronađe objektivnu istinu, a ističe se da samo mašina može osigurati objektivnu istinu i da bez toga ne može biti pravde. Tvrdi se da umjetna inteligencija nudi puno više od tisuća filozofa i pravnih stručnjaka; tvrdi se da je pravda bez umjetne inteligencije arbitrarna. Je li to stvarno tako? Nadam se da nije i vjerujem da nije.

Uz rast tehnologije i elektronizacije, suočavamo se s time da su ugrožena temeljna načela institucija EU-a koje motiviraju ekonomski ciljevi i politike vođene potrošačima. Prošla je godina bila izuzetno izazovna kad je riječ o prijetnjama zaštite tajnosti komunikacije i odvjetničke tajne. Istovremeno se

pod znak pitanja stalno dovodi i nezavisnost i samoregulativnost odvjetništva. Direktive protiv pranja novca, agresivnog planiranja poreza i nadzora predstavljaju temelj za zabrinjavajuće prijedloge institucija EU-a koje bi ograničile temeljna načela i vjerojatno imale dugotrajne učinke na sve nas – odvjetnike, stranke i na vladavinu prava.

Slovačka odvjetnička komora pripremila je dokument o svojim stajalištima u vezi s izmjenama i izazovima s kojima se suočava odvjetništvo te također i o budućoj ulozi odvjetničkih komora. Pokrenuli smo dijalog među članovima o odvjetničkoj profesiji, a dokument o ulozi Odvjetničke komore usvojen je na Općoj skupštini odvjetnika u lipnju 2017. godine.

Što se tiče potrebe prilagođavanja etičkog kodeksa, ne vidimo smisla u tome da odredimo detaljna pravila za svaki novi element koji utječe na odvjetničko tržište – on-line odvjetničke usluge, platforme, robote odvjetnike, odvjetničko reklamiranje, korištenje elektroničke komunikacije – *twittter, linked in, Facebook*. Sve to trebalo bi biti stavljeno pod temeljna načela i zahtjeve o karakteru odvjetnika. Ipak, u našoj Odvjetničkoj komori odredili smo odbor koji se bavi pitanjima odvjetnika vezanim uz njihovu praksu, a u vezi s interpretacijom etičkog kodeksa.

Kada se, za promjenu, okrenemo prošlosti, mogli bismo pogledati prve upute povezane s profesijom odvjetnika koje je inicirala i usvojila carica Marija Terezija 1804. godine. Taj se dokument primjenjivao na čitavom području Austro-Ugarskoga carstva. Članak I. tih uputa (*Instructio*) bavi se kvalitetom i zahtjevima koji se postavljaju pred odvjetnika. Ti su se zahtjevi kretali od redovnih pravnih studija, najmanje dvije godine profesionalne prakse do potvrde visokog moralnog integriteta odvjetnika. Članak II. bavi se ispitom i traži od odvjetnika da dokaže adekvatan stil, pravne vještine, nazočnost mišljenja kao i hladnu glavu. Na kraju ispita jedan od ispitivača ističe važnost nepotkupljivosti i integriteta odvjetnika. Članak III. objašnjava odvjetničke zadaće i zadatke, obvezu pružanja odvjetničkih usluga

zdušno i savjesno, obvezu suradnje sa strankom i pružanja usluge uz dubinsku analizu, obvezu informiranja stranke o mogućem ishodu slučaja. Tu je i obveza odbijanja očito neutemeljenih slučajeva, obveza preuzimanja *pro bono* slučajeva, zatim obveza djelovanja na dostojan način te obveza da odvjetnik bude kratak u izlaganjima i da izbjegava sarkazam i uvrede tijekom sudskih postupaka. Na kraju Članak IV. predviđa disciplinske postupke s mjerama vrlo sličnim onima koje mi i danas primjenjujemo. S iznimkom zabrane pregovora s drugom stranom u sporovima u kojima prijeti dugogodišnja kazna zatvora, ta su temeljna pravila odvjetničkog ponašanja primjenjiva i danas i u skladu su s vremenom bez obzira na promjene u društvu koje su

Vjerujemo da je s jedne strane dolazak novog doba pravne tehnologije neizbjjezan, ali s druge strane važno je da ne dopustimo da se u opasnost ili u pitanje dovedu etičke obveze koje odvjetnik ima u vezi s komunikacijom sa svojom strankom, u vezi s tajnošću odnosa odvjetnika i stranke, kao i nadzora odvjetnikove komunikacije.

uslijedile tijekom više od dvije stotine godina i nekoliko industrijskih revolucija.

Kada opet pogledamo današnju situaciju, mogli bismo doći do nedavne presude Europskoga suda za ljudska prava koja se odnosi na jednu litavsku odvjetnicu. Ta je odvjetnica počinila prijevaru koja je bila povezana s njezinom odvjetničkom profesijom, ali kad je kazna nakon tri godine istekla, ona je zatražila ponovni upis u Odvjetničku komoru. Litavska odvjetnička komora, međutim, odbila ju je upisati tvrdeći da ona nema visokomoralni karakter (drugim riječima, doveli su u pitanje njezinu dostoјnost). Strasbourg je potvrđio tu odluku Odvjetničke komore i potvrđio da posebna uloga odvjetnika, kao neovisnih profesionalaca, u provođenju pravosudnog sustava sa sobom donosi i brojne zadaće i ograničenja, posebice u vezi profesionalnog ponašanja odvjetnika, koje mora biti diskretno, poštено i mora se izvršavati dostojanstveno. U odluci se ističe da odvjetnici koje u svoje redove primi odvjetnička komora moraju izvršavati svoju zadaću kako bi ojačali vladavinu prava. Nadalje, načela primjenjiva na odvjetničku profesiju sadržavaju takve vrijednosti kao što su dostojanstvo i čast odvjetničke profesije, te integritet i pristojno ponašanje odvjetnika, uz poštovanje koje pokazuju prema svojim kolegama, kao i poštovanje prema drugim dionicima pravosudnog sustava. Odvjetnik, prije nego što bude primljen u redove odvjetničke komore,

mora položiti prisegu da će poštivati zakone i pošteno izvršavati svoje obveze kao odvjetnik. Kada analiziramo trenutačne razvoje događaja, vjerujemo da je s jedne strane dolazak novog doba pravne tehnologije neizbjjezan, ali s druge strane važno je da ne dopustimo da se u opasnost ili u pitanje dovedu etičke obveze koje odvjetnik ima u vezi s komunikacijom sa svojom strankom, u vezi s tajnošću odnosa odvjetnika i stranke, kao i nadzora odvjetnikove komunikacije. Prijetnje i opasnosti za ta temeljna pitanja i kamene temelje odvjetničke profesije pojavljuju se, nažalost, redovito iz praznih pravaca i mi odvjetnici naučili smo da moramo stalno braniti načela zakona i to na svakodnevnoj razini.

Uloga odvjetničke komore danas je da informira i obrazuje tako da odvjetnici budu svjesni mogućih prijetnji i kako bi ih podsjetila da je odvjetnička profesija neodvojivo povezana s dostojanstvom i autoritetom te je opće korisna u društvu. Ovdje bih možda dovela u pitanje stare metode *curriculum* obrazovanja i to je ono u čemu vidim potrebu za napretkom.

Danas, kada se rađa umjetna inteligencija, vijesti su zanimljivije onda kada imamo primjere da umjetna inteligencija pobijeđuje ljudi nego kada te vijesti govore o primjerima kada umjetna inteligencija pomaže ljudima. Ljudi se naslađuju kada umjetna inteligencija pobijedi odvjetnika, ali određeni bolesni osjećaji prema odvjetnicima oduvijek su bili dio društva. Naša je zadaća, kao čelnika odvjetničkih komora, da povećamo povjerenje javnosti i potencijalnih stranaka u usluge koje pružaju odvjetnici. Razvoj tehnologije možda je najveća razorna sila na tržištu u ovom trenutku, ali uloga odvjetnika neće biti umanjena ako uspijemo uspostaviti povjerenje, objasniti prednosti usluga koje pružaju profesionalci, istaknuti sigurnost odgovornosti. Istovremeno neophodno je inzistirati na tome da visokomoralni karakter bude preduvjet za odvjetnike i treba pojačati dignitet odvjetničke profesije općenito. To nije laka zadaća i sastoji se od različitih aktivnosti koje zahtijevaju razum i senzibilitet.

Roman Završek: Budućnost odvjetništva – etičke dileme korištenja IT tehnologija i umjetne inteligencije u odvjetništvu

Na samom početku jedno pitanje za sve odvjetnike: koliko vas je već radilo s digitalnim valutama Bitcoinom, Ethereumom ili Rippleom? Koliko vas je taj posao učinilo uz pomoć tzv. "whitepapera"?

Sve više govorimo o budućnosti naše profesije, o tome kakav je danas status odvjetništva, o tome gdje se nalazimo i što se događa na našem području. Sam način rješavanja sprova, savjetovanja i svih ostalih stvari vezanih uz našu profesiju već je 200 godina isti. Model obračunavanja usluga, tarife, usluge po satnicama, *pactum de quota litis* – nije se mijenjao. Istovremeno postoji pritisak na troškove rada, pritisak naših klijenta da se cijene snižavaju. Postoje razlike u određenim zemljama u vezi s time tko može biti vlasnik odvjetničkih društava/ureda u kontinentalnom svijetu, ali tu se nije puno toga mijenjalo. Susrećemo se sa sustavima koji variraju od potpune liberalizacije do potpune regularizacije, pa to utječe na to kako ćemo raditi ako nešto ne promijenimo. Što se tiče samostalnih odvjetnika, niti to se nije puno mijenjalo.

Ali u posljednja dva desetljeća ovaj svijet u kojem radimo puno se promijenio. Ako stvari promatramo dugoročno, možemo pretpostaviti da će jako snažni strojevi utjecati na rad odvjetnika. Odvjetnike će polagano početi mijenjati jeftina radna snaga, ljudi koji nisu educirani iz područja odvjetništva, ali koji pos-

jeduju jake tehnologije s kojima će moći pružiti iste te usluge koje mi sada pružamo u našim odvjetničkim uredima. To se sigurno neće dogoditi preko noći, ali problem leži u tome što mi ne možemo utjecati na to kako će vrijeme brzo teći. Do promjena će doći i putem industrijalizacije, informatizacije, digitalizacije, defragmentacije, raznih pravnih usluga.

U velikim društvima ustanovljuju se posebni odjeli koji se bave samo IT tehnologijom koja pomažu odvjetnicima. Suočavamo se s alternativnim nuženjem pravnih usluga, s puno softvera koji su potpuno defragmentirali rad odvjetnika. Danas postoji veliki broj softvera koji omogućavaju da se u kratkom roku naprave stvari koje smo dosad radili satima, puno se usluga radi drugdje samo da odvjetnici mogu lakše obaviti ono što im je zadano.

Danas također postoje i brojne platforme koje nude usluge koje smo do sada nudili na tradicionalan način. Postoje virtualni sudovi, aukcijski portalni koji ocjenjuju kakve su usluge advokata, imaju i cijene, tako da se mogu uspoređivati.

Brojne su i tehnologije koje omogućavaju odvjetnicima da svoje usluge nude on-line 24 sata na dan, što je dobro za one koji traže, ali je loše za one koji to nude. Ima brojnih sustava koji uravnotežuju pravno tržište, puno platforma koji nude i klijentima i odvjetnicima i pravnicima vrstu usluge koju su do sada nudili samo odvjetnici. Postoji i potpuno nova profesija koja

Piše:

Roman Završek

predsjednik
Odvjetničke komore
Slovenije

se bavi time da se već unaprijed izbjegnu sporovi, a to bi moglo značiti da će najprije prestati biti posla za sudove, a onda vjerojatno i za puno odvjetnika.

Imamo li sa svime time etičkih problema, zabranjuje li nam naš Kodeks da nudimo svoje usluge ili da mijenjano način na koji ih nudimo, da mijenjamo pero i papir za pisaći stroj ili za kompjutor ili za neki drugi IT, da smo competitivni na tržištu gdje nudimo usluge svima, spriječava li nas Kodeks da naše tradicionalne usluge mijenjamo za dobro onih kojima ih nudimo? Uvijek se treba okrenuti pitanju: zbog koga i zašto nudimo usluge?

U prošlosti je bilo tako da je najstariji član u uredu, odvjetnik s najviše iskustva, sudsku praksu imao u glavi, a danas uz primjenu tehnologija sve se to nalazi na internetu ili u bazama podataka. Naravno, uz upotrebu tehnologije i umjetne inteligencije, postavljaju se i moralna pitanja. Jesu li neka od tih pitanja suprotna moralu koji je prihvatljiv ovdje ili u zemljama o kojima govorimo? Trebamo li prihvati sve nove tehnologije IT-a, idemo li u pravcu potpune liberalizacije pravnih usluga ili trebamo zatvoriti pravne usluge pa da one budu naminjenjene onima koji si ih mogu priuštiti?

Kada govorimo o potpunoj uporabi IT-a, uvijek

na to postoji puno prigovora. S upotrebom IT-a dolazi do toga da se gubi povjerenje u instituciju. Do sada su odvjetnici bili ti koji su sve imali u glavi, sutra to možda bude robot ili netko drugi. Izgubit ćemo tradicionalni način obavljanja posla kako smo ga do sada obavljali, mijenjat će se odnos između odvjetnika i stranke, bit će puno novih modela nuđenja usluga koji će smanjiti broj usluga koje nude odvjetnici. Zato treba potpuno mijenjati sustav edukacije, učenika i studenata.

Tu se otvaraju i pitanja privatnosti odnosa odvjetnika i klijenta, pitanje osiguranja, pravne sigurnosti.

Ako zaista dođemo do još veće primjene IT-a, način nuđenja usluga sigurno će se puno promijeniti, a vezano uz to pojavljuje se i pitanje tko će nadzirati i kontrolirati kompjutore, tko će biti odgovoran za pogreške koje će se dogoditi. Naravno, ima i onih koji tvrde da članstvo u odvjetničkoj komori ili asocijaciji ne garantira da je određeni posao bolje odrđen, jer i sada imamo odvjetnike koji krše profesionalne kodekse, ne poštuju disciplinska pravila, ne respektiraju ništa...

S većom upotrebom novih tehnologija, više će podataka biti dostupno svima, a manje samo odvjetničkim kancelarijama. Ako standardiziramo neke pravne usluge koje smo do sada nudili, izgubit ćemo tradicionalnu snagu, ali više će tih stvari biti na raspolaganju ljudima koji ih trebaju.

Postavit će se pitanje ljudske snage nasuprot strojevima, tko je brži, tko ima više podataka, tko može više stvari napraviti i na kraju tko se može bolje prilagoditi.

Smatralo se da je empatija jedina točka gdje IT tehnologija ne može stati uz ljude. Ali grijesimo, već su izumljeni kompjutori koji mogu bolje prepoznati reakciju čovjeka, te na toj osnovi reagiraju i mogu dati bolji savjet.

Mi obučavamo studente prava za tradicionalni način nuđenja pravnih usluga, ali i tu se sve promijenilo. Za što su sposobljeni ljudi koji će sutra završiti pravni fakultet, ako se toliko stvari promjenilo? Imaju li oni i kakvu budućnost ako se ne prilagode? Bojim se da budućnosti neće imati, jer kada dođu u odvjetništvo, posao će se toliko promijeniti da to neće moći pratiti. Moramo mijenjati sistem edukacije, ovaj sadašnji nije

dobar ni za odvjetništvo ni za one koji trebaju naše usluge. Ali oni koji trebaju naše usluge, oni će se okrenuti prema drugima koji već nude te iste usluge na drugačiji način. Ima li ovdje budućnosti za odvjetnike i odvjetnička društva? Svakako ima, ali u tu budućnosti moramo ići s promjenama i moramo biti svjesni da nemamo vremena ići polako, jer su promjene već tu oko nas. Treba mijenjati i sistem organizacije odvjetničkih društava, način naplaćivanja usluga, nuđenja usluga.

Mislim da svejedno moramo biti optimistični, prognoze su dobre i ako odmah sada započnemo s potrebnim promjenama još uvijek možemo "uhvatiti vlak". Uz to treba mijenjati i organiziranje naših odvjetničkih ureda, piramidalni sistem organizacije u odvjetničkim društвima u kojima je jedan ili dva partnera s 50 ili 60 odvjetnika koji nisu partneri, jer taj je sistem preskup i ne nudi nikakve dobre stvari, ni za one koji tamo rade ni za partnere. Treba mijenjati sustav naplaćivanja, jer klijenti traže više i puno se usluga mijenjalo. Koliko u običnoj pravnoj usluzi ima rutinskog rada koji bi mogao obaviti netko treći, a ne odvjetnik? Prema procjenama, rutinskog rada ima oko 90 posto – uzmite neki ugovor, za ukucavanje brojke i slova ne vrijedi trošiti odvjetnika, za printanje, za pripremu i odnošenja na sud, ni za to ne treba odvjetnik, preskupo je da to radi on, na osnovi studija 90 posto svih odvjetničkih usluga rutinski je rad koji može napraviti ili izvršiti bilo tko. Mi naplaćujemo naše usluge kao da smo 100 posto tih usluga napravili sami. To nije istina i to znaju i klijenti i vlasti i svi, a mi se zavaravamo da će to potrajati. To treba mijenjati. Tu je prilika i za male i srednje odvjetničke uredе. Veliki odvjetnički uredi teško će se prilagoditi. U velikim odvjetničkim uredima puno ljudskog potencijala radi npr. na ugovorima i ne mogu se brzo organizirati, imaju velike prostore koji im predstavljaju veliki trošak, opremiti čitavu kancelariju s modernim softverom, a modernom tehnikom je preskupo, dakle, tu je prilika za male i srednje kancelarije koje se mogu brzo okrenuti.

Često se ističe da su nove tehnologije skupe i da si ih ne mogu baš svi priuštiti. To, međutim, nije istina, jedan softver s kojim se može voditi čitava kancelarija stoji jednakо koliko i softver

Microsoft Excel, koji kupimo za svoj kompjutor. Tehnologija nam je tu nadohvat ruke, ali mi je se plašimo.

Ima li nekih etičkih dilema da se sada time ne bavimo? Moj odgovor je – više ili manje ne. Jednostavno, postoje stvari koje ne možemo procjenjivati novcem, tako npr. ne mogu si priuštiti bolje pritvorske uslove ako platim npr. tisuću eura više. Neke stvari jednostavno nisu na prodaju, i isto tako o nekim stvarima nikada neće odlučivati kompjutori. Svaki odvjetnik, bilo da posao obavlja samostalno ili radi u odvjetničkoj tvrtki, morao bi se upitati nekoliko pitanja: je li moj ured uopće prilagođen poslovanju na tržištu, ako imam u vidu globalni prostor u kojem se događaju razne stvari, koje nisu regulirane ali se ipak nude? Je li poslovni model na kojem sada radim još uvijek dobar i koliko dugo će biti dobar? Jesu li zlatne godine prošle? Imam li previsoke fiksne troškove, preskupe prostore, preskupu radnu snagu? Možda nemam dovoljno dobru IT infrastrukturu? Brinem li se dovoljno o dugoročnoj strategiji nuđenja svojih usluga ili obavljanja posla? Je li to strategija na kratak ili dug rok?

Razlika između menadžera i lidera je u tome što menadžer radi samo na mandat, kratki rok, brine se o brojkama i bilancama, a lideri su oni koji gledaju na dugi rok, pitaju se je li moje društvo u dobroj kondiciji da može "trčati" još 20 godina? To trebaju svi odvjetnici učiniti i upravo tu je najveća uloga komora i velikih odvjetničkih društava. Komore trebaju uči u nove informacijske tehnologije, moraju nuditi platforme za sve odvjetnike, trebaju biti prve u praćenju razvoja svih tehnologija. To će slijediti svi odvjetnici.

Trebamo se upitati: jesmo li zakasnili ili ima još šanse za nas; jer 20 je godina već prošlo, a mi nismo sudjelovali u tome, mi smo samo mijenjali papir za pisaći stroj ili kompjutor. Trebamo reagirati što brže da nam vlak ne bi otišao predaleko, tako daleko da više u njega ne možemo ući.

I za kraj pitanje: koliko vas ovdje prisutnih vjeruje da je ono što sam vam rekao istina? Koliko vas je spremno reagirati? Ako vas ima barem malo koji vjerujete da je to istina i koji ste spremni reagirati, proširite glas među kolegama, i uvjerite ih u to, jer to je jedini način da održimo naše odvjetništvo.

Kodeks odvjetničke etike i izazovi današnjice

Piše:

Mladen Klasić

dopredsjednik Hrvatske
odvjetničke komore

Naziv teme upućuje nas da sadašnjost, sa svim svojim dosezima i dominantnim nazorima, bilo u poslovnom ili pak u svjetonazorskem smislu, ozbiljno stavlja na kušnju uvriježene modalitete ponašanja, civilizacijske dosege, standarde uljudenosti i komunikacije među ljudima.

U tom kontekstu, ni Kodeks odvjetničke etike kao skup deontoloških pravila nije imun na te i takve izazove, a kad tome pridodamo i sve pritiske na njegove izmjene i napuštanje pojedinih standarda stvaranih kroz stoljeća odvjetničke službe i profesije, nedvojbeno je nastupilo vrijeme da se sustavno ukaže na sve te "izazove", razloge i ciljeve koji se "izazovima" žele postići ili pak prikriti, te stane u obranu dosegnutih standarda, a u cilju očuvanja digniteta odvjetništva.

Ključni pojmovi koji se pojavljuju u svim raspravama vezanim uz odvjetničku etiku i kodeks kakav danas egzistira uglavnom jesu: deontologija, etika, moral, neovisnost, temeljna ljudska prava, pravna država, vladavina prava i empatija, socijalna osjetljivost i kultura komuniciranja.

Sam pojam deontologije (grčki: deon dužnost, logos riječ), koju definiramo kao nauku o dužnostima, prvi se put javlja u djelu Deontology (1834.) engleskog filozofa Jeremyja Bentham-a, a danas predstavlja pouku o obvezama pripadnika pojedinih staleža – ovdje konkretno odvjetnika – i čini skup pravila

koja određuju obveze i prava odvjetnika prema klijentima, drugim odvjetnicima, sudu, sucima i drugim sudionicima pravnih odnosa i pravnih postupaka te samom društvu u cjelini.

Aktualni Kodeks odvjetničke etike donesen je na Skupštini Hrvatske odvjetničke komore 18. veljače 1995., s Izmjenama i dopunama koje su donesene na Skupštini Hrvatske odvjetničke komore 12. lipnja 1999., objavljen je u Narodnim novinama br. 64 od 20. lipnja 2007. Dopune Kodeksa odvjetničke etike donijela je Skupština Hrvatske odvjetničke komore dana 14. lipnja 2008. godine (NN 72/2008).

Iako deontologija odvjetničke profesije ima daleko dublje korijene, s obzirom na samu temu izlaganja, time se ovdje nećemo baviti. No, u svakom spominjanju Kodeksa odvjetničke etike nezaobilazno je ime našega kolege odvjetnika dr. Ive Politea. Dr. Ivo Politeo rodio se u Splitu 1887. godine. Od 1919. do smrti radio je kao odvjetnik u Zagrebu. Istaknuo se kao branitelj u brojnim političkim sudskim procesima. Njegov obrambeni govor na suđenju kardinalu Stepincu smatra se krunom odvjetničke vještine. Imao je niz značajnih dužnosti u stručnim odvjetničkim udruženjima, od predsjednika Odvjetničke komore u Zagrebu do potpredsjednika Međunarodne unije odvjetnika, a za Međunarodnu uniju odvjetnika izradio je Kodeks

odvjetničke etike 1954. godine.

Etički kodeks, kao regulator profesije služi samokontroli u primjeni normi profesionalne etike, jer samokontrola ima bitnu ulogu u autonomiji profesije.

Odvjetnička je komora profesionalno udruženje odvjetnika, a odvjetnici u Republici Hrvatskoj moraju, prema zakonu, biti članovi Hrvatske odvjetničke komore i ujedno su i članovi odvjetničkog zbora mesta u kojem obavljaju odvjetničku djelatnost. Suprotno tome, u mnogim državama pravo propisivanja uvjeta za primitak u odvjetničku komoru imaju same odvjetničke komore, a jedan od primjera takvog uređenja je Ujedinjeno Kraljevstvo koje neupitno predstavlja jedan od najboljih primjera funkciranja instituta vladavine prava i pravne države.

HOK je, za razliku od drugih strukovnih komora u Republici Hrvatskoj, udruga koja je osnovana prema samom Zakonu o odvjetništvu i Ustavu Republike Hrvatske i predstavlja pravnu osobu *sui generis*, za razliku od drugih strukovnih udruga koje mogu osnovati najmanje tri osnivača, i to poslovno sposobne fizičke osobe i pravne osobe.

Ovo se navodi samo u smislu upiranja na temeljne razlike Hrvatske odvjetničke komore i drugih udruga, a sve u kontekstu napora pojedinih državnih institucija i javnopravnih tijela da se HOK neselektivnim i nestručnim pristupom učini "udrugom trgovaca" i, posljedično tome, odvjetništvo svede na gospodarsku djelatnost, a ne na službu koja je definirana Ustavom Republike Hrvatske.

Koji su to izazovi današnjice?

Izazovi današnjice mogu se najgrublje podijeliti na globalne i lokalne. Iako su oni u međusobnoj realnoj ali vrlo često i prividnoj interakciji, osobno ih doživljavam kao još jedan, vrlo sofisticiran pokušaj značajnog utjecaja na odvjetničku službu s krajnjim ciljem eliminiranja neovisnosti i samostalnosti odvjetništva, ne bi li se na taj način uklonila ili barem smanjila ona brana ljudskih prava koju još jedino stvarno i efikasno drži od-

HOK je, za razliku od drugih strukovnih komora u Republici Hrvatskoj, udruga koja je osnovana prema samom Zakonu o odvjetništvu i Ustavu Republike Hrvatske i predstavlja pravnu osobu *sui generis*, za razliku od drugih strukovnih udruga koje mogu osnovati najmanje tri osnivača, i to poslovno sposobne fizičke osobe i pravne osobe.

Ovo se navodi samo u smislu upiranja na temeljne razlike Hrvatske odvjetničke komore i drugih udruga, a sve u kontekstu napora pojedinih državnih institucija i javnopravnih tijela da se HOK neselektivnim i nestručnim pristupom učini "udrugom trgovaca" i, posljedično tome, odvjetništvo svede na gospodarsku djelatnost, a ne na službu koja je definirana Ustavom Republike Hrvatske.

vjetništvo.

Devastiranjem odvjetništva kao samostalne i neovisne službe više ništa državi ne stoji na putu prilagodbe svih instituta pravne države i vladavine prava vlastitim interesima i probicima pojedinih interesnih skupina.

Površnim čitanjem prethodne rečenice, a bez promišljanja njenog sadržaja u kontekstu svakodnevnih pojava, moglo bi se zaključiti da je riječ o paranoičnom pristupu, fascinaciji "teorijama zavjere", no uvjeravam vas da je ustvari riječ o vrlo profinjenom globalnom trendu uvođenja potpune i posvemašnje kontrole nad pojedincem, svim njegovim interesima i navikama, potrebama i sl., kako bi se, s jedne strane, deklaratorno ukazivalo na njegova prava i napredak, a u stvari težilo zatomljivanju pojedinačnih ljudskih prava i ovladavanju masama. Zato se i kao epohalna postignuća nude "roboti-odvjetnici", "dopisno odvjetništvo", zastupanje on-line, jer tada kodeks odvjetničke etike postaje nepotreban.

Naime, pojmove kao što su ranije spomenuta deontologija, etika, moral, neovisnost, temeljna ljudska prava, pravna država, vladavina prava, empatija, socijalna osjetljivost i kultura komuniciranja, može razumjeti i provoditi samo humano misaono biće – čovjek, a ne stroj. Stroj se ne može programirati (barem još ne) da bude etičan, moralan, empatičan, socijalno osjetljiv i sl.

Unatoč izuzetno lošoj percepciji odvjetništva u svim društвima i društvenim uređenjima, ipak su isključivo odvjetnici ti koji svojom službom štite pojedinačna ljudska prava, a svojim klijentima, primjenom načela profesionalnog ponašanja, budu vodići kroz komplikirane postupke, njihovi suputnici i zaštitnici njihovih prava,

U globalnom smislu, jedan od "izazova današnjice" svakako je primjer Francuske i izmjena usmјerenih stvaranju profesionalnih organizacija pravnih (odvjetnici, bilježnici, izvršitelji) i finansijskih (računovodstvenih) struka, čime bi se omogućilo stvaranje mješovitih društava u čijem kapitalu bi udio

imali odvjetnici, ali i drugi stručnjaci, pri čemu bi uključene profesije morale poštivati pravila deontologije i morala koja se odnose na svaku pojedinačnu profesiju i spriječiti sukob interesa između tih profesija. To nužno znači ograničenje odvjetnika i odvjetništva na štetu klijenata.

Kao što je navedeno, sama globalizacija ali i nekontrolirani porast broja odvjetnika iz razloga što su kod nas pravnicima zatvorena vrata sudova, državnih odvjetništava, javnih službi i pravosuđa, kao i dugotrajna gospodarska kriza, uz uvođenje tehnologije u pravnu sferu, internet i sl., ima za posljedicu pritiske na tržište pravnih usluga s ciljem "liberalizacije" odvjetništva tako da odvjetnici budu izjednačeni s poduzetnicima.

Iako Europska unija deklaratorno regulira slobodnih profesija prepушта državama članicama, pojedine presude Europskoga suda svrstavaju slobodne profesije u kategoriju poduzetnika.

Pritom valja ukazati da su neke države članice liberalizirale tržište odvjetničkih usluga, no druge su zadržale restiktivno uređenje, a većini je zajedničko da se ipak većina država drži posebnog tretmana odvjetničke profesije i dodjeljuje im ekskluzivna prava i strože restrikcije.

Ovo se navodi kao primjer da i EU dopušta različite pristupe, uvažavajući specifičnosti pojedinih članica, iako se kod nas sve zamisli, nepomišljenosti i nedopustivi ciljevi prečesto maskiraju formulom "to od nas traži EU i tako mora biti".

Nedvojbeno je zbog toga da samoj eventualnoj deregulaciji odvjetničke službe u Republici Hrvatskoj treba prethoditi ozbiljna i temeljita analiza, uz puno uvažavanje hrvatske pravne tradicije, te suptilnim pristupom provoditi nužne promjene i to u zajedništvu s odvjetništvom, a ne s pozicije vlasti, dnevnopolitičkih potreba i rastućeg populizma.

Odvjetnička je profesija danas suočena s izrazito teškim trenutkom. Njene temeljne vrijednosti, kao što su neovisnost, profesionalna tajna, izbjegavanje sukoba interesa i

dr., potkopavaju se na raznim razinama i iz različitih razloga, ali sa sve većom odlučnošću.

Odvjetnike se često smatra jednim od uzročnika gospodarske i finansijske krize i preprekom za ekonomski rast, pa iako dobro znamo da to uopće nije istina, moramo u to uvjeriti i sve ostale.

Tek tada možemo govoriti o realnim izazovima današnjice.

Kodeks odvjetničke etike danas

Davno je rečeno da je najbolja moguća investicija svake države ona koja je učinjena u pravnu državu i njenu potpunu funkciju ostvarenjem instituta vladavine prava, a ne vladavine ulice.

Prema recentnoj praksi Europskoga suda, slobodnim se profesijama definiraju one djelatnosti koje karakterizira visok stupanj stručnosti, koje zahtijevaju visoki stupanj obrazovanja, najčešće su podložne posebnoj (strožoj) regulaciji, a pružanje zahtjeva visok stupanj stručnosti.

No, kako se u mnogim zemljama, za razliku od Republike Hrvatske, odvjetnicima jamči ekskluzivnost u pružanju pravnih usluga, logična je i razumljiva potreba da se osigura odgovornost odvjetnika prema klijentima, osobito obveza čuvanja odvjetničke tajne, sprječi sukob interesa.

U Republici Hrvatskoj odvjetnici nemaju ekskluzivnost u zastupanju i pružanju pravnih usluga, ali imaju Kodeks odvjetničke etike koji upravo ima za cilj utvrđivanje načela i pravila ponašanja odvjetnika kojih su se oni, radi očuvanja dostojarstva i ugleda odvjetništva, uvijek dužni pridržavati pri obavljanju svoje službe (Pravilo 1. Kodeksa), kao i u privatnom životu (Pravilo 6. Kodeksa).

Ali to nikako nije dovoljno.

Odvjetništvo čine odvjetnici. Odvjetnici jedini mogu i moraju mijenjati percepciju odvjetništva u javnosti. To im nalaže i *Kodeks odvjetničke etike*. Zato se moramo uključiti u sve te procese direktno, osobno i nadasve ozbiljno i dosljedno.

Tek tada možemo odgovoriti "izazovima današnjice", neovisno o njihovim motivima i ciljevima.

Moramo stvarati i stremiti onome što nas karakterizira i čini jedinstvenim i poželjnijim od naših konkurenata, velikih multinaacionalnih društava za koje bi tržište pravnih službi moglo postati dobra prilika za posao. Prije svega moramo dosljedno poštivati deontologiju – Kodeks odvjetničke etike, i provoditi ga bez zadrške. Obveza da se slijede pravila dostojarstva, poštenja i integriteta, to je nešto što je jedinstveno, što nas karakterizira, što naši konkurenti na tržištu ne posjeduju, to je ono što čini razliku. Deontologija ne može postojati bez odvjetničke komore. Komora postavlja pravila i provodi stegovne postupke, i to i nadalje beskompromisno mora činiti.

Osim toga, s druge strane nužno je razvijati kvalitetu. Stvarati modalitete podizanja kvalitete, kontrole kvalitete i trajne izobrazbe odvjetnika.

Kvaliteta pravosudnih usluga koju možemo dati bitno je veća od one koju mogu dati komercijalne tvrtke, roboti, osobe izvan prakse, teoretičari i sl. To ovisi o našem temeljnom obrazovanju i našem cjeloživotnom učenju. Sveučilišno obrazovanje je osnova, vježbeništvo je stjecanje prakse u struci i priprema za pravosudni ispit, no vrhunsku pravnu uslugu može pružiti samo onaj odvjetnik koji je spremna na trajnu izobrazbu, onaj koji je uvijek u toku i upoznat s neprekidnim (suvislim i nesuvislim) promjenama zakona, lutanjima sudske prakse i doktrine.

U tom kontekstu treba promatrati i ulogu Hrvatske odvjetničke komore koja mora, s jedne strane, svojim članovima dati alate koje omogućuju stalno obrazovanje, a s druge strane, mora osigurati i paziti da njeni članovi poštuju obvezu stalnog obrazovanja. Hrvatska odvjetnička komora pozvana je da odigra ključnu ulogu kako bi omogućila odvjetnicima da pobijede u pravim i stvarnim izazovima današnjice koji se pojavljuje na jedinstvenom europskom tržištu.

Okrugli stol o ZPP-u u Hrvatskoj odvjetničkoj komori

U ostvarenju svoje ustavne i zakonske uloge, a isključivo radi zaštite interesa stranaka i njihovih procesnih prava, Hrvatska odvjetnička komora organizirala je 20. ožujka 2018. Okrugli stol pod nazivom "Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku – Hoćemo li krizu u pravosuđu rješavati uskraćivanjem prava građana?".

Uz moderatora Mladena Sučevića, predsjednika Odvjetničke akademije HOK-a, na Okruglom stolu u HOK-u sudjelovali su odvjetnici, eminentni pravni stručnjaci, profesori, suci, predstavnici Državnog odvjetništva i Ministarstva pravosuđa. Među govornicima bili su profesor emeritus Mihajlo Dika, Eduard Kunštek s Pravnog fakulteta u Rijeci, Jasnica Garašić i Marko Bratković s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Dragan Katić, sudac Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, te

Boris Koketi, zamjenik glavnog državnog odvjetnika. Svoje mišljenje o ovoj temi na Okruglog stolu u HOK-u dali su i bivši suci Ustavnoga suda Republike Hrvatske Marko Babić, Slavica Banić i Antun Palarić, te profesorica Aleksandra Maganić s Pravnoga fakulteta u Zagrebu, istaknuvši kako treba biti oprezan u uvođenju nove revizije po dopuštenju, jer bi moglo značiti moguće dodatno opterećenje Ustavnoga suda Republike Hrvatske.

“Ustavna je odredba da svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u svakom pojedinačnom slučaju. Od ovoga Okruglog stola i rasprave očekujemo odgovore na pitanje ograničava li Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku na nerazmjeran način procesna prava stranaka i jesu li sva predložena rješenja u interesu bržeg i efikasnijeg ostvarenja prava građana, ili su ponajprije usmjerena na smanjenje broja sudskih predmeta na štetu procesnih prava stranaka koja se znatno umanjuju”, kazao je na početku Okruglog stola moderator Mladen Sučević.

Zakon o parničnom postupku jedan je od najvažnijih procesnih propisa koji se odnosi na ostvarenje temeljnih ljudskih prava i sloboda građana – pristup судu i pravično suđenje. Izmjenama i dopunama ZPP-a u odnosu na reviziju, dodatno se, prema mišljenju HOK-a, smanjuju procesna prava stranaka, jer se redovna revizija ukida, a uvodi se tzv. revizija po dopuštenju, što znači da se revizija može podnijeti tek po ishođenju dopuštenje od Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Sudionici Okruglog stola razmijenili su mišljenja i stavove u vezi s tim pitanjem, imajući za cilj pronalaženje najboljeg rješenja. Stav je većine govornika, pa i HOK-a, da bi redovna revizija trebala ostati barem u nekom prijelaznom razdoblju dok se ne vidi kako će funkcirati revizija po odobrenju. Hrvatska odvjetnička komora smatra da bi najbolje rješenje ipak bilo ostanak redovne revizije.

Okrugli
stol o ZPP-u
u Hrvatskoj
odvjetničkoj
komori

Robert Travaš:

ZPP je jedan od najvažnijih zakona koji određuje pravo na pristup sudu i pravično suđenje

Piše:
Robert Travaš

predsjednik
HOK-a

Zakon o parničnom postupku jedan je od najvažnijih zakona kojim se građanima određuje pravo na pristup sudu i pravično suđenje.

Zadaća je odvjetništva da prati i proučava odnose i pojave koji su od interesa za uređenje i zaštitu sloboda i prava građana i pravnih osoba, te za unapređenje odvjetništva, vladavine prava i pravne države. To je citat iz Zakona o odvjetništvu i upravo danas HOK ispunjava tu svoju društvenu zadaću i želi ovom raspravom pridonijeti nalaženju najboljeg rješenja za ostvarenje prava građana i građanki i pravnih osoba u parničnom postupku.

To je jedini motiv za ovaj Okrugli stol, a ne nikakva uska odvjetnička korist, kako to neki vole insinuirati. Odvjetnici su Ustavom i zakonom određeni kao služba koja pruža pravnu pomoć svakome, a upravo zato da bi stranke ostvarile svoja prava.

Izmjenama i dopunama ZPP-a u odnosu na reviziju, dodatno se, prema mišljenju HOK-a, smanjuju procesna prava stranaka, jer se redovna revizija ukida. Taj je stav HOK-a jasno izražen u radnoj skupini za izradu ZIDZPP-a od naših predstavnika, a ovaj Okrugli stol želi i širu javnost upoznati s tim stavom.

U zadnjem 18. Nacrtu prijedloga izmjena i dopuna ZPP-a predloženo je rješenje kojim se ukida tzv. redovna revizija, a uvodi tzv. revizija po dopuštenju. Naravno, predložene su i druge važne izmjene i dopune, ali ova nam se predložena promjena čini najvažnijom za pristup građana sudu, pravično suđenje i u konačnici povjerenje građana u pravosuđe.

Prema iznesenom prijedlogu izmjene i dopune ZPP-a, prvo se mora podnijeti prijedlog za dopuštenje podnošenja revizije, a revizija se može podnijeti tek ako se takvo dopuštenje dobije. U slučaju da vijeće od pet sudaca Vrhovnoga suda Republike Hrvatske ne dopusti podnošenje revizije, dovoljno je da se sud u obrazloženju pozove na nedostatak pretpostavki za podnošenje revizije, dakle, bez ikakvog daljnog i detaljnijeg pravnog obrazloženja takve svoje odluke.

Svjesni smo preopterećenosti Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, ali rješenje problema ne smije biti usmjereno isključivo na smanjenje broja predmeta o kojima odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske pod svaku cijenu, jer se tako smanjuju stečena prava i pravna sigurnost građana i njihovo povjerenje u pravosuđe. Posljedično tome, za očekivati je i dodatno povećanje broja predmeta na Ustavnome судu Republike Hrvatske. Osnovna je zadaća i uloga Vrhovnog suda Republike Hrvatske stvaranje jedinstvene sudske prakse koja svim strankama omogućuje jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni (čl. 20. Zakona o sudovima).

Nadamo se da će današnja rasprava pridonijeti odgovoru na pitanje jesu li predložena rješenja najbolja ili nerazmjerne vode brigu o smanjenju broja predmeta i statističkim podacima za izvješća, a pre malo o pravima stranaka? Jesu li hrvatsko pravosuđe i postojeća različitost sudske prakse, pa i pre malo dostupnost sudske prakse, ipak opravdani razlog

Predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Robert Travaš pozdravio je u Hrvatskom odvjetničkom domu na početku Okruglog stola posvećenog nacrtu prijedloga izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku sve nazočne te zahvalio govornicima i uglednim pravnim stručnjacima: prof. dr. Mihajlu Diki, prof. dr. Eduardu Kunšteku s Pravnog fakulteta u Rijeci, prof. dr. Jasnici Garašić i Marku Bratkoviću s Pravnog fakulteta u Zagrebu, Draganu Katiću, sucu Vrhovnog suda RH, Borisu Koketiju, zamjeniku glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske, te odvjetniku Mladenu Sučeviću, predsjedniku Odvjetničke akademije HOK-a, na organizaciji Okruglog stola o ZPP-u.

da županijski sudovi preinačavanjem ili potvrđivanjem presuda u određenim predmetima ne budu konačna instanca koja odlučuje o nekom pravu građana ili pravnih osoba? Hoće li se na predloženi način ostvariti još veća različitost sudske prakse i nered u pravnoj sigurnosti građana?

Na sva ta i druga brojna pitanja pokušat ćemo dati odgovore. Posebno želim istaknuti da ovaj

Okrugli stol nije ni protiv ikoga usmjeren, a posebno ne protiv sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske, jer smo svjesni njihove preopterećenosti i velikog broja naslijedenih predmeta iz prošlih godina pa i desetljeća.

Naša je želja živa i argumentirana rasprava o različitim prijedlozima i stavovima, jer samo takva rasprava stručne javnosti može dovesti do najboljeg ili najprihvatljivijeg rješenja.

Okrugli
stol o ZPP-u
u Hrvatskoj
odvjetničkoj
komori

Marginalije uz prijedlog novog uređenja revizije u parničnom postupku (2018.)

I. UVOD

Nacrtom Prijedloga Zakona o izmjenama Zakona o parničnom postupku (ZPP), koji je pripremila radna skupina Ministarstva pravosuđa, predviđene su znatne intervencije u uređenje parničnog postupka, među kojima su, svakako najznačajnije one koje se tiču instituta revizije. U ovom osvrtu nastojat će se iznijeti neke opaske u povodu predloženog novog uredenja navedenog instituta, bez nekih posebnih "znanstvenih", komparatistički i "pravno-filozofski" orijentiranih pretenzija. Ono što se hoće postići jest istaknuti neke od problema koji postoje u praksi, one za koje se, možda pogrešno, naslućuje da bi mogli biti

izazvani prihvaćanjem predloženog uredenja instituta, te naznačiti izvjesna, pragmatički orijentirana rješenja, koja bi ostala u granicama koje su zadane Ustavom Republike Hrvatske, a koja bi eventualno mogla pridonijeti tome da se revizija potvrdi kao efikasan procesni instrument za osiguranje tim pravnim aktom utvrđene zadaće Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Težište će pritom biti na prijedlozima za prevladavanje postojeće preopterećenosti Vrhovnoga suda revizijskim predmetima, koja zapravo dovodi u pitanje njegovu Ustavom postuliranu misiju u osiguranju jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti.

Piše:

**prof. dr. sc.
Mihajlo Dika**

profesor emeritus

nosti svih u njegovoj primjeni (čl. 119. st. 1. URH-a).

Drugi zahvati u uređenje parničnog postupka predviđeni Prijedlogom Novele zahtijevali bi posebnu obradu koja nadilazi cilj ovog osvrta.

II. Polazne premise

1. Važeće uređenje

Prema važećem uređenju revizija je izvanredni pravni lijek koji stranke, u određenim slučajevima, mogu podnijeti zbog pogrešne primjene materijalnog prava i (ograničeno) bitnih povreda procesnog prava protiv drugo-stupanjskih pravomoćnih odluka, ako su za to ispunjene pozitivne, odnosno ako ne postoje tzv. negativne procesne prepostavke, (tzv. redovna revizija – čl. 382. st. 1. ZPP-a), a u ostalim slučajevima samo ako odluka u sporu ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (tzv. – izvanredna revizija – čl. 382. st. 2. ZPP-a).

O obje revizije odlučuje Vrhovni sud u (u pravilu) u vijeću od pet sudaca (čl. 44. st. 4. ZPP-a). Vijeće sastavljeno od pet sudaca revizijskog suda odbacuje nepotpunu, nedopuštenu i nepravodobnu tzv. redovnu reviziju ako je to propustio učiniti prvostupanjski sud (392. ZPP-a), ali i tzv. izvanrednu reviziju (čl. 392.b ZPP-a).

2. Postojeće stanje u rješavanju revizija

Vrhovni je sud, prema podacima koji su sumarno iznijeti na Okruglom stolu održanom u Hrvatskoj odvjetničkoj komori 20. ožujka 2018. (“iznijeti podaci”), “zatrpan” revizijskim predmetima. Pojedini suci imaju i više od tisuću predmeta. Postoje i predmeti na čije se rješavanje čeka duže od deset godina.

Prema iznijetim podacima, tzv. redovne revizije čine otprilike 40 posto od ukupnog broja revizijskih predmeta, dok ostali revizijski predmeti otpadaju na tzv. izvanredne revizije. Prema tim podacima, od ukupnog broja podnesenih tzv. izvanrednih revizija odbacuje se otprilike 90 posto, uglavnom zato što se u njima ne uspijeva određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg su podnesen uz određeno

navođenje propisa i drugih važećih izvora prava koji se na njega odnose, kao i zato što u njima nisu određeno izloženi razlozi zbog kojih podnositelj smatra da je to pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 392.b st. 2. ZPP-a).

3. Prijedlog novog uređenja instituta revizije

Radi prevladavanja postojećeg stanja, zapravo radi smanjenja zaostataka i ubrzanja rješavanja revizijskih predmeta, predložena je reformacija instituta revizije na način da više ne bi bilo tzv. redovne revizije, što znači da bi, prema novome, revizija bila dopuštena samo ako bi odluka u sporu ovisila o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Prema novome bi, dakle, bila dopuštena samo revizija koja bi, uz znatne izmjene, odgovarala *de lege lata* dopuštenoj tzv. izvanrednoj reviziji.

Prema Nacrtu o reviziji, odlučivalo bi se u dva stupnja, faze. U prvoj bi se fazi u povodu prijedloga stranke da joj se dopusti podnošenje revizije odlučivalo o tom prijedlogu, nakon čega bi stranka, ako bi joj revizija bila dopuštena, bila ovlaštena podnijeti reviziju u roku od trideset dana od “primitka” odluke o dopuštenju. O prijedlogu za dopuštenje revizije i o reviziji odlučivalo bi vijeće sastavljeno od pet sudaca (čl. 382.b st. 4. NZPP-a), koje bi po svom sastavu moglo biti isto, ali i različito

4. Što bi se postiglo novom konstrukcijom instituta revizije?

Prvo, najvjerojatnije bi broj meritornih odluka koje se sada donose u povodu tzv. redovne revizije – ako se i u odnosu na predmete u kojima se *de lege lata* može izjavljivati takva revizija primijeni postotak u kojem se prema važećem uređenju meritorno odlučuje u povodu tzv. izvanredne revizije – bio smanjen za otprilike 90 posto. Dakle, ako tzv. redovne revizije, prema iznijetim podacima, čine otprilike 40 posto od ukupnog broja svih revizija, po novome bi postotak meritornih odluka u

povodu takvih revizija od 40 posto bio sveden na 4 posto. To znači da bi, prema novome, ukupan broj meritornih odluka u predmetima u kojima bi bilo zatraženo dopuštenje za podnošenje revizije bio sveden na otprilike 10 posto od ukupnog broja predmeta u kojima bi bilo zatraženo to dopuštenje. U usporedbi s postojećim stanjem, umjesto u 46 posto revizijskih predmeta, meritorno bi se odlučivalo u samo 10 posto. Bilo bi, dakle, otprilike 36 posto manje meritornih odluka.

Novim načinom bi svakako bilo bitno olakšano (ubrzano) rješavanje revizijskih predmeta, čak i ako bi norma sudaca Vrhovnoga suda ostala ista, treba uzeti stoga što bi odluke kojima se revizija ne bi dopuštala bile, "po prirodi stvari", relativno sumarne (*arg., inter alia, ex čl. 396.a NZPP-a*) .

III. Implikacije predloženog modela

1. Osnovne zamjerke

Protiv predloženog modela, čak i ako se prihvati osnovna koncepcija na kojoj se temelji (uvođenje jedinstvenog sustava revizije), moglo bi se iznijeti više prigovora.

Prvo, moglo bi mu se zamjeriti da bi zahtjevao od stranaka da najprije podnesu prijedlog kojim bi tražile dopuštenje revizije, u kojemu bi trebalo apostrofirati revizibilno pravno pitanje, a tek nakon toga reviziju, svakako, ako bi im bila dopuštena. Trebalo bi, dakle, sastavljati sukcesivno dva podneska, koji se u osnovi sadržajno ne bi morali bitno razlikovati, što bi stranke izlagalo dodatnim troškovima, npr. za sudske pristojbe, za zastupanje itd. Predloženi model nametao bi i protivnoj stranci potrebu da se očituje, da odgovori na dva podneska – na prijedlog za dopuštenje i na reviziju, ako bi bila dopuštena, čime bi se i nju izlagalo odgovarajućim dodatnim troškovima.

Drugo, čak i ako bi im bila dopuštena, revizija koju bi stranke naknadno podnijele, morala bi proći "test" pravodobnosti, potpunosti i dopuštenosti (čl. 392. NZPP-a).

Treće, "revizijsko vijeće" bilo bi ovlašteno odbiti reviziju kao neosnovanu i ako bi utvrdilo da ne postoje razlozi na koje se odnosi pravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena, što

bi – eksplicitno ili implicitno (prikriveno) – svakako uključivalo i ocjenu da nije riječ o pravnom pitanju koje je (posebno, osobito) važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Četvrto, pravni standard "važnosti" određenog pravnog pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni otvara značajnu dozu neizvjesnosti, interpretativne elastičnosti pri-godom zauzimanja stava o tome treba li *in concreto* reviziju dopustiti, iako bi se indiciralo postojanje kojeg od primjerice navedenih razloga.

Peto, u slučajevima u kojima bi revizija bila dopuštena, bitno bi se produžilo vrijeme potrebno za donošenje meritorne odluke. Naime, najprije bi na Vrhovnome sudu morao doći "na red" njihov prijedlog za dopuštenje revizije, a nakon što bi došao i nakon što bi bio prihvaćen i revizija odobrena, stranka koja bi je podnijela morala bi ponovno čekati da joj revizija koju bi podnijela "dode na red". Na meritornu bi se odluku u povodu revizije zapravo čekalo, po svemu sudeći, šezdesetak posto (*v. supra ad II.4.*) duže nego prema sada važećem sustavu tzv. izvanredne revizije. To bi bila posljedica uvođenja dvaju odvojenih sukcesivnih postupaka u kojima bi se odlučivalo pred Vrhovnim sudom u slučajevima u kojima bi stranka inicirala preispitivanje drugostupanske pravomoćne odluke pred tim sudom. Šesto, predloženi model ne vodi računa i o jednom važnom psihološkom momentu. Ako bi isto vijeće trebalo najprije odlučiti o dopuštenosti revizije, a zatim i meritorno o podnesenoj dopuštenoj reviziji, moglo bi se očekivati postroženje zahtjeva za dopuštenje revizije. Zato bi, možda, valjalo razmislit o tome da o dopuštenosti revizije odlučuju vijeća Vrhovnoga suda koja ne bi i meritorno odlučivala o dopuštenim revizijama ("specijalizirana" vijeća).

Sedmo, "dvofazno" odlučivanje o novoj reviziji zahtjevalo bi da se u onim slučajevima u kojima bi ona bila dopuštena dva puta angažira prvostupanski sud, da najprije ocjenjuje pravodobnost prijedloga da se revizija dopusti, a onda i njezinu pravodobnost, da protivnoj

stranci sukcesivno dostavlja dva podneska, da upućuje odgovarajuće akte i drugostupanjskom суду, да у поводу заhtjeva суca izvjestitelja Vrhovnoga суда provodi eventualne izviđaje itd.

Osmo, "dvofazno" odlučivanje zahtijevalo bi da se u revizijskim postupcima, ako se revizija dopusti, sukcesivno angažiraju dva suca izvjestitelja vijeća Vrhovnoga суда, dva petočlana vijeća, pri čemu suci izvjestitelji i ta vijeća ne bi morali (ne bi trebali) biti isti. To bi značilo da bi se suci izvjestitelji i vijeća koja bi sudjelovali u postupku dva puta morali upoznavati s predmetom; bila bi otvorena i mogućnost da dva vijeća koja bi sukcesivno sudjelovala u postupku zauzmu i različita stajališta o istim pitanjima o kojima bi ovisila definitivna odluka.

Deveto, moglo bi se postaviti pitanje, svakako, ako se definitivno prihvati prijedlog da se odvojeno, "dvofazno", odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije i o reviziji, je li potrebno da i o prijedlogu za dopuštenje revizije i o reviziji odlučuje uvijek petočlano vijeće. Bi li se išta bitno izmijenilo ako bi o prijedlogu za dopuštenje odlučivao sudac pojedinac ili tročlano vijeće Vrhovnoga суда, a o reviziji petočlano vijeće, a u nekim slučajevima načelno manje važnosti i tročlano?

Deseto, iako bi se u načelu moglo opravdati nastojanje da se Vrhovni суд treba rasteretiti dužnosti da uvijek meritorno odlučuje u (u raspravi na Okruglom stolu opetovano apostifiranim) statusnim radnim sporovima, ali i u predmetima veće vrijednosti kao rješenje koje bi bilo u skladu s Ustavom, u predmetima u kojima bi drugostupanjski суд prvi put odlučivao uzimajući u obzir činjenice i dokaze o kojima prvostupanjski суд nije vodio računa prigodom donošenja svoje odluke (čl. 373.a, 373.b, 382. st. 1. toč. 3. ZPP-a), bilo bi dovedeno u pitanje pravo stranaka na "žalbu" (čl. 18. URH-a) protiv materijalno prvostupanjskih odluka drugostupanjskog суда.

Jedanaesto, prigodom konstruiranja novog instituta revizije trebalo bi voditi računa o tome da bi Vrhovni суд u povodu odgovarajućih pravnih sredstava morao moći kontrolirati pobijanu odluku zbog svih onih razloga zbog

kojih to može Ustavni суд u povodu ustawne tužbe, i to s barem odgovarajućim procesnim ovlaštenjima i dužnostima. Stranka ne bi trebala dokazivati da je pitanje zbog kojega podnosi reviziju važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ako bi mogla supstancirati povredu ljudskog prava i/ili temeljne slobode zajamčenih Ustavom zbog koje može doprijeti do Ustavnog суда ustawnom tužbom. Takvo bi rješenje trebalo biti izrijekom uređeno u ZPP-u. Itd.

2. "Načelne teorijske" zamjerke

Ustavom impostirana zadaća Vrhovnoga суда jest da kao najviši суд osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni (čl. 119. st. 1. URH-a)

Prema važećem uređenju u građanskim sudskim postupcima, Vrhovni суд može angažirati samo u povodu tzv. redovnih i tzv. izvanrednih revizija stranaka. Nema više zahtjeva za zaštitu zakonitosti državnog odvjetnika, nema mogućnosti da neki od pravobranitelja pred tim sudom inicira preispitivanje odluka nižih sudova u pojedinim predmetima; državni odvjetnik i pravobranitelji ne mogu inicirati postupke za zauzimanje stajališta od načelne važnosti.

I nakon reforme parničnog postupka takva bi situacija ostala neizmijenjena.

Ako se pode od toga da je Ustavom postulirana zadaća Vrhovnoga суда osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, tada iniciranje postupaka pred Vrhovnim судом radi osiguranja te jedinstvenosti i ravnopravnosti ne smije biti prepusteno samo strankama, strankama koje iniciraju građanske sudske postupke redovito radi zaštite i promicanja svojih subjektivnih prava i interesa, iz "privatističkih" razloga. Naime, jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni treba osigurati i u javnom interesu. Zapravo, prema interpretaciji odredbe stavka 1. članka 119. URH-a, kojoj je sklon autor ovog osvrta, Vrhovni суд treba moći ostvarivati svoju, tom odredbom utvrđenu, misiju i u javnom i u privatnom interesu – borba za jedinstvenu primjenu prava i

za ravnopravnost u njegovoj primjeni mora se omogućiti i u javnom i u privatnom interesu. Država, koja pretendira biti pravna, socijalna i demokratska (*arg. ex 1., 3., 5., 14., 16., 18., 29., 119. URH-a*), mora osigurati proceduralne instrumente za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni – u javnom, općem interesu, ali i u privatnom, partikularnom interesu. Upravo se zato čini nužnim da procesni instrumenti kojima bi se to postizavalo budu na raspolaganju tijelima kojima je i inače zadača bdjeti nad općom zakonitošću te nad osiguranjem ravnopravnosti i poštivanja prava građana. Naime, ustavna je zadača državnog odvjetništva podnošenje pravnih sredstava za zaštitu Ustava i zakona (čl. 125. st. 1. URH-a), zadača koju, *per nefas*, ne mogu ostvarivati u građanskim sudskim postupcima. Zato bi trebalo preispitati pravno-politički stav koji je prevladao prigodom reforme parničnog postupka 2003. godine i koji je doveo do eliminiranja zahtjeva za zaštitu zakonitosti kao izvanrednog pravnog lijeka u tom postupku i uopće do isključivanja mogućnosti da državno odvjetništvo sudjeluje u tom postupku u svojstvu umješača *sui generis*; pravno-politički stav zbog kojega se ni pravobranitelji ne mogu uključivati u parnične postupke u javnom interesu. Ponovnim uvođenjem instituta zahtjeva za zaštitu zakonitosti, pravnog sredstva koje bi bilo na raspolaganju državnom odvjetništvu reafirmirala bi se Ustavom utvrđena uloga tog državnog tijela; time bi se, zapravo, korigiralo i jedno u biti neustavno zakonodavno rješenje koje je "nametnuto" Novelom iz 2003. godine. Dvjestotinjak predmeta više godišnje, predmeta u kojima su se, kako je to pokazivala praksa dok je bilo moguće podizati zahtjeve za zaštitu zakonitosti, koji su se uglavnom (navodno u otprilike 80 posto slučajeva) prihvaćali, ne bi bitno opteretilo Vrhovni sud, ali bi znatno pridonijelo općoj razini jedinstva u primjeni prava i ravnopravnosti u njegovoj primjeni. Slično bi vrijedilo i za odgovarajuće inicijative pravobranitelja. Naime, ne treba očekivati da će stranke prigodom donošenja odluke o

tome hoće li ili neće zatražiti zaštitu svojih prava i u postupku pred Vrhovnim sudom voditi računa i o potrebi osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Zapravo je razumno prepostaviti da u sustavu u kojem kontrolni angažman Vrhovnoga suda ovisi o dispoziciji stranaka, mnogi slučajevi u kojima bi taj angažman bio potreban radi osiguranja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih, ali i radi sprečavanja povreda javnog interesa, upravo zbog toga ostati izvan mogućnosti takve kontrole.

Osiguranje jedinstva u primjeni prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, zahtijeva i preispitivanje ovlasti Vrhovnoga suda kad odlučuje u povodu pravnih sredstava kojima se od njega zahtijeva preispitivanje odluka koje su donijeli niži sudovi. Čini se da bi bilo protivno "prirodi" njegove Ustavom postulirane zadaće da u povodu takvih pravnih sredstava, kojima se može inicirati postupak pred njime, ne reagira *ex officio*, kad mimo onoga zbog čega su ona podnesena i onoga što je, npr. u reviziji, od njega zatraženo uoči dramatične povrede prava i teško narušavanje ravnopravnosti pravnih subjekata u postupcima pred nižim sudovima. Hrvatska nije samo pravna, već je i socijalna država – ona treba osigurati zaštitu svojih građana, ali i javnog interesa, ne samo u povodu njihove inicijative, već i *ex officio*, ne ograničavajući ih pritom u njihovim pravima u mjeri u kojoj se oni njima smiju koristiti. "Formalistički (birokratski) cinizam" trebao bi biti stran hrvatskom pravnom poretku i mentalitetu hrvatskog zakonodavca i hrvatskih sudova.

Međunarodni standardi u jamčenju procesnih prava pravnih subjekata, uključujući i pravna sredstva pred najvišim sudom, minimum su koji Republika Hrvatska treba osigurati pri uređenju pojedinih procedura. Međutim, pri uređenju procedura pred hrvatskim sudovima, osobito pri definiranju uloge Vrhovnoga suda u tim procedurama, primarno treba voditi računa o onome što piše u Ustavu Republike Hrvatske, a on zahtijeva uspostavljanje takvih pravnih sredstava koja bi tom sudu omogućavala da zbiljski ostvaruje jedinstvenu

primjenu prava i, što je osobito važno, ravno-pravnost svih u njegovoj primjeni.

U članka 119. stavku 1. URH-a utvrđena zadaća Vrhovnoga suda ne određuje maksimalne granice njegova angažmana u pojedinim postupcima. Zakonom se tom sudu mogu postaviti i druge zadaće, što je uostalom i učinjeno pojedinim procesnim zakonima te zakonima o sudovima i o njihovim područjima i sjedištima.

IV. Što učiniti

1. Općenito

Vrhovni je sud preopterećen, praktično zagušen velikim brojem redovnih i izvanrednih revizija. Predloženom reformom instituta revizije, smanjio bi se, eventualno, broj revizija u povodu kojih bi Vrhovni sud morao meritorno odlučivati – za otprilike 36 posto od ukupnog broja revizija (v. *supra ad II.4.*), zapravo na ukupno otprilike 10 posto od svih slučajeva u kojima bi bilo zatraženo odobrenje za podnošenje revizije, ali tek u razdoblju nakon stupanja na snagu Novele, pri čemu bi se značajnija poboljšanja u usporedbi s postojećim stanjem mogla očekivati tek nakon nekoliko godina. Ostao bi, međutim, veliki broj starih tzv. redovnih revizija u povodu kojih bi trebalo meritorno odlučiti, ali i značajan broj tzv. izvanrednih revizija o čijoj bi dopuštenosti i meritornoj osnovanosti također trebalo odlučivati. Zato bi valjalo pronaći i druge načine kojima bi se relativno brzo pridonijelo prevladavanju postojećeg stanja. Bez radikalnih (radikalnijih) zahvata to ne bi bilo moguće.

Mjere kojima bi se postiglo značajnije smanjenje broja predmeta pred Vrhovnim sudom, ako je do toga političkim i pravosudnim vlastima zbiljski stalo, trebale bi, zapravo, biti dvojake. Jednu kategoriju tih mjeru činile bi one kojima bi se trebalo olakšati rješavanje "revizijskih" predmeta, uz ostalog i ograničenjem kruga revizibilnih pravnih stvari; u drugu bi kategoriju pripadale one koje bi trebale pomoći da se nagomilani predmeti ("zaostaci") počnu rješavati u mnogo većem broju.

2. Ograničenje kruga revizibilnih pravnih stvari

Revizija nije Ustavom određeni pravni lijek. Isto tako Ustavom nije određeno da Vrhovni sud odlučuje samo u trećem stupnju. U obavljanju svoje Ustavom postulirane zadaće (čl. 119. st. 1. URH-a) Vrhovni sud može odlučivati i kao drugostupanjski sud. Taj sud tako odlučuje u povodu žalbi protiv prвostupanjskih odluka županijskih sudova donesenih u parničnom postupku. U pravnim stvarima u kojima Vrhovni sud odlučuje u povodu žalbe nema revizije (čl. 382.a st. 1. ZPP-a) – ona zapravo nije ni potrebna. Misija Vrhovnoga suda utvrđena Ustavom ostvaruje se njegovom funkcijom žalbenoga suda.

Upravo se stoga čini da bi jedna od mjer za "probijanja blokade" u rješavanju revizijskih predmeta bila ona kojom bi se povećao broj pravnih stvari u kojima bi Vrhovni sud odlučivao kao žalbeni sud. Kako to postići, a da se time Vrhovni sud ne zatrpa žalbama?

Jedno od rješenja bilo bi da se formira poseban "Žalbeni građanski odjel Vrhovnoga suda". U taj bi odjel ušli suci koji bi bili imenovani za suce Vrhovnoga suda, koji bi, međutim, odlučivali o žalbama protiv prвostupanjskih odluka donesenih u određenim pravnim stvarima. Taj bi odjel mogao imati pododjеле, npr. za radne sporove, za obiteljske sporove, za ovršne i izvanparnične pravne stvari, za zemljisnoknjižne pravne stvari, za stečajne, za posebne kategorije imovinsko-pravnih sporova od osobite važnosti za gospodarstvo, itd.

Ti bi pododjeli mogli biti stacionirani pri određenim županijskim sudovima, pa bi tako pododjel za radne sporove mogao biti stacioniran pri Županijskom sudsatu u Zagrebu, itd. Zapravo bi novoimenovani suci žalbenog odjela Vrhovnoga suda preuzeli neke od žalbenih poslova koje sada obavljaju suci nekih županijskih sudova.

Ako se prihvati ovaj model, vijeća postojećeg "revizijskog" odjela Vrhovnoga suda rješavala bi "stare" i "nove" revizijske stvari, dok bi bila oslobođena priljeva novih predmeta o kojima bi odlučivao novoformirani i kadrovski ekipirani žalbeni odjel Vrhovnog suda.

Predloženo bi rješenje, zapravo, posredno dovelo do konstituiranja jednog ili više apelacijskih sudova na razini države, čiji bi suci, da bi se zadovoljili zahtjevi iz članka 119. st. 1. URH-a, imali status sudaca Vrhovnoga suda. Postojanje jednog ili više žalbenih odjela/pododojela Vrhovnoga suda pretpostavljačko bi da se jedinstvena primjena prava na razini Vrhovnoga suda osigurava odgovarajućim sjednicama svih sudaca, odnosno sudaca određenih odjela ili više odjela, dakle, mehanizmima koji su već poznati, a koje bi samo trebalo prilagoditi novoj situaciji.

Prednosti bi novog sustava bile višestruke.

Prvo, za Državu osnivanje apelacijskog/ih odjela Vrhovnoga suda ne bi zahtijevalo nove izdatke, pa čak ni nove poslovne prostore. Suci koji već sada sude na županijskim sudovima mogli bi biti izabrani za suce žalbenog/ih odjela Vrhovnoga suda. Na natječaj za suce tih odjela mogli bi se (to bi, eventualno, trebalo utvrditi kao uvjet) javiti samo suci žalbenih odjela županijskih sudova s određenim iskustvom u rješavanju određenih pravnih stvari. Ili i Visokoga trgovačkog suda (!?).

Dруго, izbjegavanjem trostupanjskog odlučivanja, izbjeglo bi se dodatno opterećenje revizijskog odjela Vrhovnoga suda i omogućilo bi se da se suci tog odjela posvete rješavanju postojećih i novih revizijskih predmeta. U perspektivi, nakon više godina, postojanje žalbenog odjela Vrhovnoga suda dovelo bi do smanjenja zaostataka na Vrhovnom sudu i do smanjenja potrebe za sucima toga suda. U međuvremenu bi zakoni biologije u kombinaciji s onima o umirovljenju sudaca omogućili da se uspostavi balans između privremeno povećanog broja sudaca Vrhovnoga suda i broja potrebnog u uvjetima smanjenih zaostataka. Ta bi se dva procesa – smanjenje broja predmeta i smanjenje broja sudaca – paralelno odvijala.

Treće, u posebno socijalno, ali i politički osjetljivim pravnim stvarima, npr. u radnim i obiteljskim, ovršnim pravnim stvarima, ubrzalo bi se pružanje definitivne pravne zaštite. Isključila (smanjila) bi se mogućnost da se u povodu izvanrednog pravnog lijeka, revizije, ukine pravomoćna odluka na temelju

koje bi ovraha, eventualno, već bila provedena.

Nije svejedno bi li se u posebno osjetljivim pravnim stvarima definitivna sudska zaštita pružala za dvije/tri godine ili tek nakon pet/deset godina. Skraćivanjem tog vremena, podigla bi se opća razina pravne sigurnosti i ekspeditivnosti u rješavanju pravnih stvari.

Četvrto, u nekim pravnim stvarima, npr. investicijskim, stečajnim itd., brzim i pouzdanim rješavanjem sporova u dva stupanja bitno bi se pridonijelo razvitku gospodarstva odnosno općenito povoljnijem stanju u gospodarstvu; osloboidle bi se, uz ostalo, milijarde koje su sada "zarobljene" u sudskim sporovima.

Peto, izbjeglo bi se (makar za neke kategorije sporova) ono do čega sada dolazi – do (privremenog, ali ipak višegodišnjeg) formiranja različite prakse na područjima pojedinih županijskih sudova kao žalbenih sudova u primjeni istih propisa, prakse koju Vrhovni sud dolazi u priliku ujednačiti tek u povodu revizije i to nakon proteka dosta vremena. U pravnim stvarima iz nadležnosti Žalbenog građanskog odjela Vrhovnoga suda ta bi se praksa ujednačavala jednakom kao što se sada ujednačava na razini pojedinih županijskih sudova;

Hrabrijim (još radikalnijim) zahvatom, koji možda ne bi trebalo odmah provesti, moglo bi se postojeći "revizijski" odjel Vrhovnoga suda pretvoriti u odjel koji bi odlučivao samo o zahtjevu za zaštitu zakonitosti, o zahtjevima za izvanredno preispitivanje itd., u povodu kojih bi se pravnih lijekova donosile odluke kojima bi se samo **deklarirala** povreda zakona i time *pro futuro* utjecalo na ujednačavanje sudske prakse. Taj bi odjel, eventualno, mogao odlučivati i o posebnom pravnom sredstvu koje bi bilo pandan ustavnoj tužbi. Time bi se rasteretio i Ustavni sud. Postojeći "revizijski" odjel bi odlučivao i u tzv. oglednim parnicama. Na tom bi se odjelu održavale sjednice na kojima bi se prihvaćala pravna shvaćanja od važnosti za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoј primjeni.

Osnivanjem posebnog Žalbenoga građanskog odjela Vrhovnoga suda smanjio bi se dotok novih revizijskih predmeta na Vrhovni sud, ali se ne bi izravno ubrzalo rješavanje zaostataka

u rješavanju revizijskih predmeta koji sada postoje.

3. Povećanje broja sudaca Vrhovnoga suda

Ma koliko to nepopularno zvučalo, te unatoč nesklonosti tomu samog Vrhovnoga suda, čini se da bi bržem, u relativno kraćem razdoblju – od godinu do dvije dana, rješavanju zaostataka na Vrhovnome sudu moglo pridonijeti samo privremeno znatno povećanje broja sudaca tog suda, npr. za deset do petnaest. Troškovi takve intervencije bili bi zapravo relativno skromni, samo nekoliko milijuna kuna godišnje, u usporedbi s pozitivnim rezultatima, s oslobađanjem milijardi koje su sada zarobljene u revizijskim predmetima, u usporedbi s općim povećanjem pravne sigurnosti, povećanjem općeg ugleda na međunarodnom finansijskom i investicijskom tržištu, itd.

Pri donošenju odluke o povećanju broja sudaca trebalo bi, s jedne strane, uzeti u obzir broj zaostataka, njihovu strukturu, normu koju suci Vrhovnoga suda trebaju ispunjavati te političku projekciju vremena u kojem bi trebalo doći do (radikalnog ili radikalnijeg) smanjenja zaostataka, a s druge strane, dobitnu strukturu postojećih sudaca tog suda kao i onih koji bi se dodatno imenovali. Naime, trebalo bi uskladiti (očekivano) smanjenje broja predmeta (zaostataka) na Vrhovnome sudu s odlascima u mirovinu sudaca tog suda. Na koncu "izvanrednog stanja", broj predmeta trebao bi biti uskladen s brojem sudaca potrebnih za njihovo rješavanje u primjerenom roku. Budući da općenito opada broj predmeta u pojedinim sudovima i da se općenito smanjuje opterećenost sudaca brojem predmeta, treba se nadati da bi se opće stanje u sudstvu relativno brzo – kroz dvije do tri godine – znatno izmijenilo, pri čemu bi se ta progresija u smanjenju broja predmeta počela već vrlo brzo osjećati.

4. Povećanje sudačke norme

Povećanje norme, broja predmeta koje suci Vrhovnoga suda trebaju rješavati mjesечно, godišnje, npr. za desetak posto, koje ne bi smjelo dovesti u pitanje kvalitetu rezultata

njihova rada, trebalo bi također razmotriti. Pritom bi trebalo uzeti u obzir različitu strukturu rada na pojedinim predmetima. Tako, npr., čini se, ne bi trebala vrijediti ista norma za donošenje odluka o dopuštenju revizije i za donošenje odluka o reviziji, svakako ako se prihvati predložena reforma instituta. Isto tako, čini se da ne bi trebalo jednak vrednovati odluku o odbacivanju revizije i o donošenju meritorne odluke u povodu nje – ako se ne prihvati predložena reforma i zadrži "jednofazno" odlučivanje o (tzv. izvanrednoj) reviziji, eventualno kao o jedinom obliku revizije.

Trebalo bi razmotriti i pitanje sastava pojedinih vijeća. Nema posebno uvjerljivih razloga zbog kojih se o dopuštenju revizije, odnosno o reviziji u nekim pravnim stvarima ne bi odlučivalo u tročlanim vijećima. Već bi se takvim zahvatima ekonomiziralo na vremenu sudaca koji bi sudjelovali u revizijskim postupcima.

Predloženi "dvofazni" revizijski postupak čini se zapravo neprimjerenim onome što se hoće postići. Naime, ako se već na temelju onoga što piše u tzv. izvanrednoj reviziji kakva treba biti *de lega lata* može zaključiti da nisu ispunjeni uvjeti da se o njoj meritorno odlučuje, neće biti potrebno provesti meritorno preispitivanje pobijane odluke. Ako bi se, međutim, na sjednici vijeća na kojoj bi se predložilo odbacivanje takve revizije ipak zaključilo da bi u povodu nje trebalo meritorno odlučiti, tada bi isti sudac izvjestitelj, koji je već ušao u predmet, mogao pripremiti predmet o kojem bi isto vijeće, koje je također već ušlo u taj predmet, trebalo meritorno odlučiti. Umjesto dva formalno i sadržajno odvojena sukcesivna postupka, postojao bi formalno i sadržajno samo jedan, u kojem bi sasvim iznimno sudac izvjestitelj trebao pripremiti dva nacrta odluke. Već bi se samo takvom organizacijom procedure bitno uštedjelo na vremenu i angažmanu sudaca.

5. Uvođenje posebnih (privremenih) mjera za stimuliranje povećanja broja riješenih predmeta

Iskustvo hrvatske pravosudne prakse pokazuje da se izvanrednim mjerama stimulacije

za povećanje broja riješenih predmeta mogu postići značajni pomaci u smanjenju zaostataka na pojedinim sudovima. Naime, treba očekivati da bi u izvanrednim uvjetima, pojedini suci pristali na povećanje svog radnog tjedna, radnih sati u mjesecu, na rad tijekom vikenda, zapravo na prekovremeni rad. Bila bi to svojevrsna "žrtva", doprinos prevladavanju "krize" u kojoj se našlo hrvatsko sudstvo, osobito Vrhovni sud. Riječ je o "žrtvi" koja bi pretpostavljala i odgovarajuću satisfakciju, nagradu. Treba uzeti da bi pozitivni rezultati takvih mjera znatno nadmašili utrošak zapravo zanemarivih finansijskih sredstava koja bi bila potrebna za njihovu provedbu.

V. O položaju stranaka u postupku pred Vrhovnim sudom

U demokratskoj, socijalnoj i pravnoj državi sustav pružanja pravne zaštite trebao bi voditi računa o potrebama i interesima pravnih subjekata, o tome da pravosudni sustav postoji radi pružanja pravne zaštite građanima i drugim pravnim subjektima. Pretjerano inzistarjanje na postupovnoj disciplini, pretjerano rigidiziranje sudskeh procedura koje bi se očitovalo u ograničavanju prava stranaka i njihovih zastupnika u iznošenju novota i poduzimanju procesnih radnji općenito, može ugroziti ostvarivanje temeljenih postupovnih prava stranaka, prava na pravično provođenje postupka u razumnom roku ne samo pred neovisnim i nepristranim sudom ustanovljenim zakonom (čl. 29/1. URH)-a, već i pred angažiranim sucem koji će strankama pomoći u ostvarivanju njihovih prava [načelo otvorenog pravosuđenja (čl. 11., 109., 219., 288.b st. 2. ZPP-a) u kombinaciji s (iznimnim) oficijelnim ovlastima i dužnostima sudova da vode računa o zaštiti prava stranaka općenito, a nekih njihovih kategorija posebno].

Važeći, ali i predloženi sustav revizije znatno ograničava pravo stranaka na to da budu poučene o tome kako da ostvare svoja prava. Načelo otvorenog pravosuđenja treba naći svoj odgovarajući izraz, ne samo u prvostupanskom postupku već i u postupku pred sudovima viših stupnjeva, uključujući i pred revizijskim sudom. Otvaranjem mogućnosti da

se to načelo primjenjuje, *mutatis mutandis*, i u revizijskom postupku znatno bi se pridonijelo ostvarenju druge komponente Ustavom određene zadaće Vrhovnoga suda – osiguranje ravnopravnosti u jedinstvenoj primjeni prava. Nema te ravnopravnosti ako se svakom subjektu ne omogući da se kvalitetno bori za zaštitu svojih prava.

Nakon što je uveden institut tzv. izvanredne revizije, u razdoblju u kojem su stranke i njihovi zastupnici, ali i sami suci "otkrivali bit" toga instituta, treba pretpostaviti da je mnogo nepravdi nanijeto strankama zato što nisu znale na pravi način inducirati pravu mjeru pažnje Vrhovnoga suda.

VI. Zaključne napomene

Prethodno izneseno moglo bi se rezimirati u nekoliko osnovnih teza, kojima bi, eventualno, trebalo dodati i nekoliko dopunskih:

- (1) Predložena se reforma praktično svodi na napuštanje tzv. redovne revizije i uvođenje samo jednog sustava revizije – modificirane, prema važećem uređenju, tzv. izvanredne revizije.
- (2) Razlika prema važećoj tzv. izvanrednoj reviziji bi se u bitnome svodila na uvođenje "dvofaznosti" revizijskog postupka umjesto postojećeg "jednofaznog".
- (3) Ključni rezultat predložene "reforme" očitovao bi se u prestanku potrebe da Vrhovni sud meritorno odlučuje u povodu svih (pravodobnih, potpunih i dopuštenih) tzv. redovnih revizija u statusnim radnim sporovima, u sporovima određene vrijednosti te u sporovima u kojima je drugostupanjski sud svoju odluku utemeljio na procesnom materijalu koji prigodom donošenja svoje odluke nije uzeo u obzir prvostupanjski sud.
- (4) Uvođenjem jedinstvenog oblika "dvofazne" revizije stanje sa zaostacima na Vrhovnome sudu ne bi se bitno poboljšalo. Štoviše, "dvofaznost" u odlučivanju produžila bi vrijeme u kojemu bi se moglo očekivati donošenje meritorne odluke u povodu revizije.
- (5) Budući da bi i o prijedlogu za dopuštenje revizije i o samoj reviziji, ako bi (treba

očekivati u samo 10 posto slučajeva, ako se i u novom sustavu budu potvrdila iskustva kao i u povodu važećeg) uopće bila dopuštena, odlučivala vijeća od pet sudaca, umjesto jednog vijeća koje *de lege lata* odlučuje o tzv. izvanrednoj reviziji, i o prijedlogu za dopuštenje revizije i o samoj reviziji odlučivala bi dva vijeća, na temelju izvješća dvaju sudaca izvjestitelja.

- (6) Bitna promjena postojećeg stanja zahtjevala bi bitno radikalnije zahvate, koje bi, svakako, ovisile o stavu političkih vlasti prema predloženoj reformi.
 - (6.1.) Jedna od mogućih mjera bilo bi smanjenje revizibilnih pravnih stvari proširenjem slučajeva u kojima bi Vrhovni sud odlučivao u povodu žalbi u određenim vrstama sporova, npr. u radnim, stečajnim itd. O žalbama bi odlučivala vijeća posebnog odjela Vrhovnoga suda (Žalbeni građanski odjel Vrhovnoga suda) u koji bi se imenovali suci županijskih sudova odnosno Visokoga trgovačkog suda, koji sudovi u važećem sustavu i onako odlučuju o žalbama protiv prvostupanjskih odluka u odgovarajućim pravnim stvarima.
 - (6.2.) Druga bi mjeru bila (privremeno) povećanje broja sudaca Vrhovnoga suda. Dok bi mjeru pod (6.1.) trebalo smanjiti priljev "novih" revizijskih predmeta, mjeru pod (6.2.) trebala bi pridonijeti bržem rješavanju postojećih zaostataka u rješavanju revizijskih predmeta koji se već nalaze na Vrhovnome sudu.
 - (6.3.) Smanjenju zaostataka na Vrhovnome sudu trebalo bi, eventualno, pridonijeti (umjereno i privremeno) povećanje "norme" revizijskih sudaca Vrhovnoga suda.
 - (6.4.) Smanjenju zaostataka mogle bi pridonijeti i vremenski ograničene mjeru posebne stimulacije sudaca Vrhovnoga suda radi povećanog rješavanja zaostataka.
- (7) Odluka o tome treba li napustiti tzv. redovnu reviziju prema vrijednosnom i kauzalnom kriteriju ovisi o političkom stavu koji će se zauzeti prema pitanju je li sa socijalno-političkog aspekta (statusni radni sporovi), ali i gospodarsko-političkog (spo-

rovi povećane vrijednosti) opravdano u sporovima u kojima je *de lege lata* dopuštena uvijek osigurati pravnu zaštitu pred najvišim sudom u državi, ili i te sporove treba jednako tretirati kao i ostale. Međutim, kad je riječ o tzv. redovnoj reviziji po tzv. proceduralnom kriteriju, ustavnopravno zjamčeno pravo na žalbu protiv materijalno prvostupanjskih odluka drugostupanjskog suda zahtjevalo bi osiguranje redovne mogućnosti meritornog preispitivanja takvih odluka.

- (8) I u postupku pred revizijskim sudom trebalo bi na odgovarajući način osigurati primjenu načela otvorenog pravosuđenja i tako dopunski osigurati ostvarenje druge konstitutivne komponente Ustavom određene zadaće Vrhovnoga suda da osigurava ravnopravnost svih u jedinstvenoj primjeni prava.
 - (9) Nomotehnički su, kako je to vrlo argumentirano istaknuto na Okruglom stolu, odredbe koje se tiču predloženog uredenja instituta revizije opterećene nizom nedostataka. Njihovom bi otklanjanju, međutim, trebalo pristupiti tek nakon što bi se riješila prethodna "politička" pitanja – pitanje treba li generalno napustiti institut tzv. redovne revizije, pitanje treba li se opredijeliti za "dvofazni" ili "jednofazni" revizijski postupak, pitanje treba li se smanjenje zaostataka na Vrhovnome sudu postići samo uvođenjem "dvofazne" revizije ili i drugim *supra* predloženim mjerama, koje bi, zapravo, bile vremenski ograničenog trajanja. Naime, treba očekivati da će opće smanjenje broja predmeta na sudovima uz uvođenje nekih od predloženih mjera kroz dvije do tri godine dovesti do svođenja zaostataka na Vrhovnome sudu na prihvatljivu razinu.
 - (10) Reforma hrvatskog pravosudnog sustava, vraćanje ili poboljšanje općeg povjerenja u sudstvo pretpostavlja niz radikalnijih zahvata koje predložena reforma revizije ne predviđa. Zbog toga se čini da bi se tom reformom dao samo privremeni privid da se nešto ozbiljnije pokušalo učiniti.
- Dixi et animam levavi!*

Okrugli
stol o ZPP-u
u Hrvatskoj
odvjetničkoj
komori

O Noveli Zakona o parničnom postupku

I.

Novela Zakona o parničnom postupku, koja je već dulje vrijeme predmet interesa stručne i znanstvene javnosti te radne skupine osnovane rješenjem Ministarstva pravosuđa donesenim potkraj 2014. godine¹ bila je povod i "okruglom stolu" na kojem se o njenom predloženom sadržaju, u organizaciji Hrvatske odvjetničke komore, provela rasprava jednog dijela zainteresirane javnosti.² Njeni sudionici uglavnom su komentirali predloženo uređenje revizije u vezi s čime su prilično jasno poručili nositelju izrade tog legislativnog teksta kako se protive napuštanju rješenja prema kojem je taj izvanredni pravni lik uvijek dopušten u određenim vrstama sporova ili u sporovima koji su iznad određene vrijednosti te ako je u postupku po žalbi drugostupanjski sud postupio na određeni način (donio odluku na temelju članaka 373.a. ili 373.b. Zakona o parničnom postupku).³ Dakako, takvo je stajalište vjerojatno prouzročeno i okolnošću da je skupu nazočilo tek nekoliko osoba koje su u stručnoj i znanstvenoj javnosti po-

znate kao zagovornici tzv. "slovenskog modela" uređenja revizije.

Međutim, valja se podsjetiti kako je navedeno rješenje i prethodno bilo predmetom kritike zainteresirane javnosti. Tako su, primjerice, radnoj skupini prije skoro dvije godine (7. lipnja 2016.) dostavljene primjedbe i prijedlozi Nezavisnih hrvatskih sindikata i Saveza samostalnih sindikata Hrvatske koji su smatrali da je tada predložena izmjena instituta revizije neprihvatljiva i založili se za zadržavanje postojećeg rješenja.⁴

Dodatno, tijekom javne rasprave koja je provedena nakon što je u svibnju 2016. pripremljen

- 1) U međuvremenu je više puta mijenjano – uglavnom zbog promjena sastava radne skupine.
- 2) Rasprava se održala 22. ožujka 2018. u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore u Zagrebu.
- 3) V. članak 382. stavak 1. Zakona o parničnom postupku (Službeni list SFRR, 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, Narodne novine, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 123/08, 56/11, 148/11, 25/13, 89/14. – dalje ZPP): Stranke mogu podnijeti reviziju protiv drugostupanske presude:

 - 1) ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela presude prelazi 200.000,00 kuna
 - 2) ako je presuda donesena u sporu o postojanju ugovora o radu, odnosno prestanku radnog odnosa ili radi utvrđenja postojanja radnog odnosa
 - 3) ako je drugostupanska presuda donesena prema odredbama članka 373.a i 373.b ovoga Zakona.

4) Tadašnje predloženo uređenje u osnovi je ostalo neizmjenjeno i u tekstu Nacrta Novele (2018.). U nastavku se navode neka stajališta Nezavisnih hrvatskih sindikata i Saveza samostalnih sindikata Hrvatske iz njihova dopisa od 7. lipnja 2016.:

"Načelna primjedba na izmjene instituta revizije (članak 53. Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a) odnosila bi se na činjenicu kako se pokušava ograničenjem prava na reviziju smanjiti dotok predmeta na Vrhovni sud, a što smatramo nedopustivim i protivno načelu prava pristupa sudu." ...

"Umjesto da se veliki broj predmeta po reviziji pokuša riješiti povećanjem ljudskih kapaciteta kroz zapošljavanje većeg broja sudskih savjetnika, taj tehnički problem pokušava se riješiti ograničenjem prava na izjavljivanje revizije, a što smatramo nedopustivim i štetnim za pravnu sigurnost građana i ostvarenje njihova elementarnog prava na pravično suđenje." ...

"Kako o žalbama protiv prvostupanskih presuda odlučuju različiti županijski sudovi, a u većem broju slučajeva njihove odluke su kontradiktorne u istom pravnom pitanju, a uslijed činjenice nepostojanja javno dostupne baze podataka u kojoj bi se moglo kontinuirano pratiti sudsku praksu županijskih sudova, to će u praksi biti vrlo teško ocijeniti postoji li osnova za reviziju prema predloženim uvjetima za njenu izjavljivanje."...

"Osim toga, i sama praksa Vrhovnoga suda RH je različita..."

"Smatramo da bi, u svakom slučaju, bilo potrebno dopustiti reviziju iz radnih sporova, jer su ti sporovi po svojoj naravi egzistencijalni sporovi, neovisno o statističkim podacima uspješnosti..."

Piše:

**prof. dr. sc.
Eduard Kunštek**

Pravni fakultet
Sveučilišta
u Rijeci

tekst Nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (dalje NZPP16), također su isticani prilično uvjerljivi argumenti protiv predloženog uklanjanja redovne revizije i uvođenja revizije "po dopuštenju".⁵ S druge strane, nositelj izrade te

- 5 Primjerice, neke od primjedbi koje odnose se na tekst NZPP16 glase:

"Aktualni prijedlog IZD ZPP-a jest rješenje koje, kako se čini, ima za osnovnu svrhu oslobođiti VS RH odlučivanja o revizijama. Uklanjanje 'redovne revizije' ni u kom slučaju nije dobro rješenje, pogotovo ne na način da se revizijski sud može više manje po 'diskreconoj ocjeni' oslobođiti, bez posebna obrazloženja, dužnosti odlučivanja o bilo kojoj reviziji na način što ju preliminarno neće dopustiti. Ostavljajući po strani tehničke probleme (npr. po čemu će se prijedlog o dopustivosti revizije razlikovati od same revizije, ako ona bude dopuštena te na temelju čega će revizijski sud odlučivati kada odlučuje o dopustivosti), kao i značaj te pravo na interpretiranje riječi "... ako se može očekivati odluka o nekom važnom pravnom pitanju ..." očito je da se radi o palijativnom rješenju koje će, na štetu stranaka, 'rastereti' VS RH posla koji je po Ustavu dužan raditi ... propisati poveznicu na neki sustav klasificirane sudske prakse koji treba u određenom roku ustrojiti tako da se evident može pozivati isključivo na taj sustav, a do njegova ustrojavanja propisati da će se uzeti da sudske prakse o određenom pitanju još nema, ako ju evident ne može pronaći, a revizijski sud u obrazloženju svoje odluke ne ukaže na sudske prakse iz koje proizlazi da je revizija neosnovana, time da "pronalaženje" te prakse ne može biti razloga za odbacivanje izvanredne revizije, ako iz nje proizlazi nijena osnovanost." (Rino Barbić).

"Predloženo zakonsko rješenje kojim se ukida tzv. redovna revizija usmjeren je isključivo na umjetno smanjenje broja predmeta o kojima odlučuje Vrhovni sud RH i poslijedno tome, slabi pravnu sigurnost građana i smanjuje njihovo povjerenje u pravni sustav... Također, preduvjet za ovakvo uređenje instituta revizije trebala bi biti obveza svih županijskih sudova da javno objavljuju svoje odluke. Primjera radi, u javno dostupnom sustavu SupraNova u posljednjih 90 dana neki županijski sudovi objavili su samo po jednu odluku (dva suda), a bez cijelovite prakse svih sudova građani neće moći uspešno koristiti institut izvanredne revizije, jer neće moći dokazati različitu praksu sudova niti dostaviti njihove odluke." (Bojan Grahek).

"Ako je problem Vrhovnoga suda RH bio zloupotreba zahtjeva za izvanrednom revizijom što je Sud preopterećivalo, onda je trebalo ukinuti (ili modificirati) institut izvanredne revizije. Ovako, ukida se ionako vrlo ograničen pristup Vrhovnome суду u situacijama znatnih povreda materijalnog prava kao i postupka. Ne zaboravimo da je osim dosadašnje točke 1. postojalo pravo na reviziju u dijelu radnih sporova, ali i u situaciji iz čl. 373.a. i 373. b." (Božidar Feldman).

"... zbog zauzetog pravnog shvaćanja Vrhovnoga suda da više neće odlučivati o reviziji koja se odnosi samo na troškove postupka, iako osnova za to ne postoji u promjeni propisa, razvila se vrlo egzotična praksa sudova u pogledu odluka o troškovima postupka. Tako su drugostupanjski sudovi počeli odlučivati o troškovima na

Novele (Ministarstvo pravosuđa) u to je vrijeme bio zagovornik takvog rješenja – koje je posebno obrazloženo u spomenutom Nacrту iz 2016. U bitnome je izloženo stajalište iz kojeg proizlazi da Vrhovni sud Republike Hrvatske ne treba imati "otvorena vrata".⁶ Sadašnje njegovo stajalište nije nam poznato.

Nije nam poznato ni zašto se ishod aktivnosti radne skupine sastoji u izmjenama i dopuna Zakona o parničnom postupku, premda njen naziv, prema uvodno označenom rješenju Ministarstva pravosuđa i njegovim dopunama, upućuje na zaključak kako je u pitanju radna skupina za izradu novog Zakona o parničnom postupku, a ne njegovih izmjena i dopuna. Može se spomenuti i kako je jedan broj sudionika u javnoj raspravi izrazio stajalište kako bi i inače bilo potrebno poraditi na novom legislativnom tekstu.

U svakom slučaju, treba se nadati kako će obrazloženje uz novi tekst prijedloga koji bi se zakonodavcu trebao proslijediti tijekom 2018. godine, makar se on sveo i samo na izmjene i dopune postojećeg Zakona o parničnom postupku⁷, odstupiti od već uobičajene prakse iz koje jasno proizlazi da "obrazloženja" pojedinih rješenja to zapravo nisu. Ona se uglavnom

temelju osjećaja za "pravičnost", a ne na temelju Zakona. Razlozi za odbijanje naknade troškova postupka stranci koja je u cijelosti uspjela sa sporom su, primjerice, maloljetnost stranaka, njihovo imovinsko stanje, činjenično stanje utvrđeno u sporu i sl., a takve odluke donesene su unatoč tome što je Vrhovni sud te iste sudove u nekoliko ranijih revizijskih odluka opomenuo da na takav način ne mogu odlučivati o troškovima postupka. Ako se zakonom isključi mogućnost revizije u pogledu troškova postupka, stranke mogu zaboraviti na bilo kakva "legitima očekivanja" u sudsakom sporu." (Bojan Grahek).

- 6 V. NZPP16 (str. 3):

"Predloženim rješenjem napušta se mogućnost podnošenja tzv. 'redovne revizije', odnosno, revizija neće biti dopuštena u onim slučajevima koji bi, kao do sada, bili unaprijed zakonom propisani, jer propisivanje takvih slučajeva zapravo znači 'otvorena vrata' Vrhovnom суду Republike Hrvatske i onda kada je riječ o slučaju u kojem je sudska praksa jasna i ustaljena. S druge strane predloženo rješenje je nadogradnja trenutne tzv. 'izvanredne revizije', s tom razlikom da o dopuštenosti revizije prethodno mora zauzeti stajalište vijeće petorice sudaca Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Navedeno je, zapravo, modifikacija ranijeg sustava u kojem je o dopuštenosti revizije stajalište trebalo zauzeti drugostupanjski sud, a što se u praksi nije pokazalo naročito uspešnim, jer je iskustvo pokazalo da drugostupanjski sudovi nisu bili spremni dopuštati revizije protiv svojih odluka."

- 7 Od njegova donošenja bilo ih je više od dvadeset.

svode samo na prepričavanje sadržaja pojedinih odredbi te se ne može zamijetiti niti pokušaj vrijednosne ocjene pojedinog predloženog rješenja ili analize njegovih mogućih učinaka.⁸ U vezi s apostrofiranim stajalištem nositelja izrade Novele ZPP-a, prema kojem ne treba ostaviti "otvorena vrata" Vrhovnoga suda, trebalo bi istaknuti kako će u takvom zakonodavnom uređenju revizije, strankama biti lakše pristupiti Ustavnom суду Republike Hrvatske koji zbog toga može očekivati povećani broj predmeta po ustavnim tužbama. Tvrdi se kako se radi o «modifikaciji» rješenja prema kojem su drugostupanjski sudovi dopuštali reviziju i koje se nije pokazalo osobito uspješnim.⁹ Međutim, gubi se iz vida da je glavni razlog odluke Ustavnoga suda koji takvo rješenje našao neusklađenim s Ustavom Republike Hrvatske¹⁰ bio u tome da je on preuzeo ustavnu ulogu Vrhovnoga suda.¹¹

8 V. primjerice NZPP16 u dijelu "obrazloženja" njegovih pojedinih odredbi koje se tiču novog uređenja revizije: Uz članak 51.

Ovom odredbom predlaže se napuštanje instituta redovne revizije i uvođenje instituta kojim se propisuje obveza podnošenja prijedloga kojim se od Vrhovnoga suda Republike Hrvatske traži dopuštenje za podnošenje revizije.

Uz članak 52.

Ovom odredbom uskladjuje se odredba članka 382.a Zakona s predloženim izmjenama odredbi o reviziji i dopuštenju za izjavljivanje revizije.

Uz članak 53.

Ovom odredbom predlaže se postupak po prijedlogu za dopuštenje revizije. Naime, prije podnošenja revizije, o dopuštenosti revizije, Vrhovni sud Republike Hrvatske odlučuje na temelju prijedloga stranke da se dopusti podnošenje revizije.

Uz članak 54. i 55.

Ovim odredbama brišu se članci 385. i 385.a Zakona radi usklađenja s predloženim izmjenama odredbi o reviziji i dopuštenju za izjavljivanje revizije.

Uz članak 56.

Ovom odredbom uskladjuje se odredba članka 386. Zakona s predloženim izmjenama odredbi o reviziji i dopuštenju za izjavljivanje revizije.

Uz članak 57.

Ovom odredbom briše se članak 387. Zakona radi usklađenja s predloženim izmjenama odredbi o reviziji i dopuštenju za izjavljivanje revizije.

9 V. bilješku 6.

10 Odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske broj: U-I-1569/2004, U-I-305/2005, U-I-1677/2004, U-I-320/2005, U-I-1702/2004, U-I-464/2006, U-I-1904/2004, U-I-3351/2006, U-I-2677/2004 od 20. prosinca 2006.

11 V. točku 11.:

Polazeći od činjenice da se od 2000. godine najveći broj

II.

Budući da se Novela iz 2018. neće odnositi samo na novo uređenje revizije, neovisno o tome što iz NZPP16 proizlazi kako je upravo to u osnovi glavni cilj ovog legislativnog projekta (uz ogledni postupak radi rješenja pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava),¹² u nastavku će se razmotriti neke od drugim njenih (prepostavljenih i izostavljenih) odredaba.

1. Tako se, primjerice, predlaže da u nadležnosti općinskih sudova bude i rješavanje sporova koji se po prirodi pravnog odnosa između stranaka u sporu ne bi mogli smatrati građanscopravnim stvarima. Primjerice, u nadležnosti općinskih sudova bili bi i oni sporovi koji se odnose na plaćanje naknade za općekorisne funkcije šuma i tomu slično.¹³ Treba ukaza-

ustavnih tužbi podnosi protiv drugostupanjskih presuda u građanscopravnim stvarima protiv kojih nije dopuštena revizija, Ustavni sud utvrđuje da je ustavna tužba, a ne revizija, postala – protivno člancima 118. stavku 1. i 128. alineji 4. Ustava – pravno sredstvo za osiguravanje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana, uključujući slučajeve u kojima su nadležni drugostupanjski sudovi zauzeli različita pravna stajališta u istim ili sličnim činjeničnim i pravnim situacijama.

U skladu s time, u Republici Hrvatskoj postoji poremećaj ustavnih nadležnosti između Ustavnoga suda Republike Hrvatske i Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, jer zakonski okviri ne omogućavaju najvišem судu u zemlji da osigurava jedinstvenu primjenu zakona i ravnopravnost građana na cijelom području Republike Hrvatske...

S tog stajališta, zakonsko uređenje prepostavki za podnošenje revizije kakvo je na snazi nije ustavnopravno prihvatljivo, jer ne omogućava provedbu i ostvarenje ustavne nadležnosti Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, što ga čini nesuglasnim s člankom 118. stavkom 1. Ustava, a istodobno dovodi i do poremećaja ustavnih nadležnosti između najvišeg suda u zemlji i Ustavnoga suda Republike Hrvatske.

12 V. NZPP16, str. 2.:

U osnovi predloženih izmjena i dopuna jest nužnost izmjene pravila o reviziji te uvođenje novog instituta (novog načina rješavanja sporova u kojima odluka ovisi o rješavanju istog pravnog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsку praksu) za sporove koji su u većem broju pokrenuti ili se njihovo pokretanje očekuje u kraćem razdoblju – tzv. "ogledni postupak".

13 V. članak 1. Novele (2018.).

U Zakonu o parničnom postupku (Narodne novine, broj 53/91., 91/92., 112/99., 88/01., 117/03., 88/05., 2/07., 84/08., 96/08., 123/08., 57/11., 148/11. – pročišćeni tekst, 25/13. i 89/14. – odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske) u članku 34. stavku 1. briše se točka 9. Dosadašnja točka 10. postaje točka 9.

ti na to da je obveza plaćanja naknade određena prisilnim propisom,¹⁴ da je ona prihod državnog proračuna¹⁵ te da u takvima vrstama sporova nema mjesta (apsolutnoj) nadležnosti sudova. Osim toga, oni izvjesno ne spadaju u polje primjene propisa Europske unije koji se odnose na priznanje i ovrhu presuda u "građanskim i trgovackim" stvarima, pa se ni odluke hrvatskih sudova koje su u njima donešene neće moći priznati i prisilno izvršiti na području drugih država članica.¹⁶

Obrazloženje takvog rješenja u NZPP16 svodi

Dodata je nova točka 10. koja glasi:

"10. radi naplate:

- naknada za opskrbu pitkom vodom, plinom, toplinskom i električnom energijom
- naknada za održavanje čistoće
- naknada iz preplatničkog ugovora javnih komunikacijskih usluga
- naknada za korištenje općekorisnih funkcija šuma
- naknada za rtv pristojbu
- naknada za parkiranje
- regresnih zahtjeva iz zdravstvenog, mirovinskog i invalidskog osiguranja."

14. V. Zakonom o šumama (Narodne novine, 140/05, 82/06, 12/708, 80/10, 124/10, 25/12, 68/12, 124/13, 94/14), članak 62.:
 (1) Pravne i fizičke osobe koje u Republici Hrvatskoj obavljaju gospodarsku djelatnost plaćaju naknadu za korištenje općekorisnih funkcija šuma.
 (2) Naknada iz stavka 1. ovoga članka plaća se u visini 0,0265 posto od ukupnog prihoda ili ukupnih primitaka i uplaćuje se na poseban račun za namjene iz članka 64. ovoga Zakona, tromjesečno i po završnome računu.

15. V. Pravilnik o načinu obračuna, obrascima, posebnom računu i rokovima uplate naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma (Narodne novine, 19/15), članak 2. stavak 3.:

U skladu s člankom 62. stavkom 2. Zakona o šumama naknada se plaća u visini 0,0265 posto od osnovice za obračun, i uplaćuje se tromjesečno i po završnom računu na žiro-račun državnog proračuna HR1210010051863000160, model HR68, poziv na broj 5126 ...

16. Pri određenju pojma "građanskopravne stvari" treba imati u vidu ne samo predmet spora (o subjektivnim građanskim pravima), već i narav odnosa između stranaka u pravnom odnosu iz kojega je spor nastao – napose ako neka od njih, pored privatnopravnog subjektiviteta, ima i javnopravne ovlasti. Tako stajalište se može zamijetiti i u judikaturi Suda Europske unije – primjerice, u predmetu *Eurocontrol (C-29/76 LTU Luftransportunternehmen GmbH & Co KG v Eurocontrol)* u kojem se smatralo da tražbina subjekta s javnopravnim ovlaštenjima nastala njegovim pružanjem usluge – kad je takva njegova usluga obvezna na temelju prisilnog propisa te kad je naknada za njeno pružanje jednostrano određena od tog tijela – nije građanska ili trgovacka stvar.

se na potrebu rasterećenja trgovackih sudova od takvih vrsta predmeta – premda je jasno stvarna nadležnost tih sudova ne bi postojala u svim slučajevima, čak i kad bi postojala (apsolutna) nadležnost sudbene vlasti.¹⁷ Zato bi bilo potrebno tu odredbu uskladiti sa stajalištima Suda Europske unije o tomu koji se predmeti mogu smatrati "građanskopravnim stvarima".

2. Iz najnovijeg Nacrtu izostavljena je odredba koja je postojala u NZPP16 prema kojoj bi stajali rokovi za podnošenje pravnih lijekova tijekom razdoblja sudskog odmora.¹⁸ Ona je bila upravo prijedlog Ministarstva pravosuđa¹⁹ i donekle podsjeća na odredbu § 320. Zakonika o sudskom postupku u građanskim parnicama za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca iz 1929. prema kojоj su se rokovi, ako početak sudskog odmora pada u vrijeme dok teče rok, ili ako početak roka pada u vrijeme sudskog odmora, produživali za sve vrijeme sudskog odmora ili za njegov preostali dio.²⁰ Predla-

17. V. NZPP16, str. 4.

Značajne izmjene predlažu se i za sporove pred trgovackim sudovima koji sudovi se rasterečuju od gospodarski neznačajnih predmeta (konkretno, u sporovima radi naknade za opskrbu pitkom vodom, plinom, toplinskom i električnom energijom; naknade za održavanje čistoće i komunalne naknade; naknade iz preplatničkog ugovora javnih komunikacijskih usluga; naknade za korištenje općekorisnih funkcija šuma; naknade za rtv pristojbu; naknade za parkiranje; regresne zahtjevi iz zdravstvenog i mirovinskog osiguranja).

18. V. članak 7. NZPP16:

U članku 112. iza stavka 3. dodaje se stavak 4. koji glasi: „Rokovi za podnošenje redovnih pravnih lijekova zastaju u razdoblju od 1. do 15. kolovoza (sudski odmor).“

19. V. 13. Nacrt Novele u kojem je navedeno kako se radi o prijedlogu Ministarstva pravosuđa. Inače, nijeno polje primjene je bilo predviđeno znatno šire:

U članku 112. iza stavka 3. dodaju se stavci 4. i 5. koji glase:

“U rokove određene na dane ne računaju se dani u razdoblju od 1. kolovoza do 15. kolovoza (sudski odmor). Ako rok određen na mjesecu odnosno godine završava tijekom sudskog odmora, rok završava onoga dana sljedećeg mjeseca koji po svom broju odgovara danu kad je rok otpočeo. Ako nema toga dana u sljedećem mjesecu, rok se završava posljednjeg dana tog mjeseca. Odredba stavka 4. ovoga članka ne primjenjuje se u postupcima osiguranja dokaza, ako to stranke suglasno zatraže ili ako zakonom nije dopušteno.“

20. Sudski odmor je trajao nešto dulje nego što je to bilo predviđeno NZPP16 (od 1. srpnja do 15. kolovoza). V. Verona, Zuglia: Zakonik o sudskom postupku u građanskim parnicama i Uvodni Zakon komentaram i sudskim rješidbama, str. 397. Međutim, rokovi se nisu produživali u tzv. ferijalnim stvarima (§ 318.2.), ako je tako

gatelj je naveo da je razlog za njeno unošenje u tekst NZPP16 potreba korištenja godišnjih odmora.²¹ Valja istaknuti da bi takva odredba znatno utjecala na olakšanje tegobnog položaja odvjetnika koji samostalno obavljaju ovu djelatnost i često nisu u mogućnosti koristiti godišnji odmor. Zato nije jasno zbog čega je ona izostavljena i treba se založiti za njeno ponovno uključivanje u tekst novele, pa i za proširenje polja njene primjene *ratione materiae* i *ratione temporis*.²²

3. Čini se da jedna odredba kojom se nastoji povećati procesna disciplina stranaka neće postići namjeravani učinak.²³ Naime, njome se predviđa da sud "neće uzeti u obzir" podneske koji su predani nakon proteka roka koji je sud ostavio stranci za očitovanje na navode druge stranke u postupku niti one, premda ih sud na to nije pozvao, koje i sudu i protivnoj strani ne budu dostavljeni najkasnije osam dana prije održavanja ročišta. Mora se uzeti u obzir da će stranka čiji podnesak nije "uzet u obzir" njegov sadržaj ipak biti u mogućnosti naknadno priopćiti usmeno na raspravi ili u naknadnim stadijima postupka. Zbog toga će njen domašaj u tom pravcu biti ograničen. S druge str-

naredio „starješina“ suda (§ 319.), ili ako se radio o tzv. strogim rokovima u određenim postupcima (§ 320.2.)

21 V. NZPP16 – obrazloženje pojedinih odredbi:

Uz članak 7.

Ovom odredbom predlaže se u svim parničnim postupcima zaustaviti rokove za podnošenje redovnih pravnih lijekova u razdoblju od 1. kolovoza do 15. kolovoza (sudski odmor), radi korištenja godišnjih odmora.

22 V. bilješku 19.

23 V. Nacrt Novele (2018.), članak 45. (usp. s NZPP16, članak 42.):

Iza članka 299. dodaje se članak 299.a koji glasi:
"Članak 299.a

Sud može pozvati stranke da se u roku koji, u pravilu, nije duži od 30 dana pisano očituju na navode protivne stranke.

Odredba stavka 1. ovoga članka ne utječe na pravo stranke da se, bez poziva suda, pisano očituje na navode protivne stranke. Stranka je dužna očitovati se pravodobno, tako da njezin podnesak bude dostavljen sudu i protivnoj strani najkasnije osam dana prije sljedećeg pripremnog ročišta ili ročišta za glavnu raspravu. Podneske koji su predani nakon proteka roka iz stavka 1. ovoga članka ili protivno odredbi iz stavka 2. ovoga članka, sud neće uzeti u obzir. Iznimno, stranka može tražiti da ih sud uzme u obzir ako ih bez svoje krivnje nije mogla podnijeti pravodobno ili ako njihovo uzimanje u obzir ne bi dovelo do odgovlačenja postupka. Sud će u pozivu iz stavka 1. ovoga članka upozoriti stranke na posljedice zakašnjenja."

ne, nametanje obveze stranci da vodi računa o tome kad će njen podnesak biti dostavljen sudu i protivnoj stranci (stavak 2.), premda ona na to nema utjecaja – čini se pretjeranim.²⁴

4. Uzgred se može spomenuti i kako odredba članka kojom se predviđa kako će, pod određenim pretpostavkama, svaka stranka snositi svoje troškove u izlučnoj parnici ne vodi računa o tome da treća osoba kao tužitelj tužbom obuhvaća i ovršenika²⁵ koji bi trebao snositi troškove drugih sudionika u postupku ako je znao za postojanje prava tužitelja i zlonamjerno dopustio da se ovrha odredi u korist ovrhovoditelja.²⁶

5. Određenu pozornost treba obratiti na izmjenu u odredbi kojom se propisuju tzv. apsolutno bitne povrede odredaba parničnog postupka.²⁷ Iz obrazloženja uz NZPP16 dalo

24 V. neke od primjedbi tijekom javne rasprave o NZPP16:

"Nepotrebno ograničavanje prava stranaka. Zar se neće uzeti u obzir ni ukoliko postupak nije dovršen već je zakazano novo ročište? Što ako je pravovremeno stiglo sudu, a ne i protustranci ili obratno?" (Sonja Bonifačić)

*stavak 2. Pretjerivanje. Koliko ranije bi to trebalo poslati

podnesak da budemo sigurni da će ga sud uzeti u obzir ukoliko podnesak ne dostavljamo izravno protivnoj strani već sudu u dovoljnem broju primjera i za protivnu stranu. I onda ostane neuvožen u spis u nekoj pisarnici. A što s poštom koju za bilo koju stalnu službu možemo predati bilo kojoj stalnoj službi istog suda. Nije to razlog dugotrajnosti postupka. Neka zakonodavac neka upravljanja postupkom ipak jednim dijelom prepuсти sucu." (Nada Badurina)

25 V. Ovršni zakon (Narodne novine, 112/12, 25/13, 93/14, 55/16, 73/17), članak 60. stavak 1.:

Ako se ovrhovoditelj u propisanom roku ne očituje o prigovoru ili ako se jedna stranka usprotivi prigovoru, sud će podnositelja prigovora zaključkom uputiti da protiv stranaka u roku od petnaest dana pokrene parnicu radi proglašenja da ovrha na predmetu ovrhe nije dopuštena, osim ako podnositelj ne dokaže opravdanost svoga prigovora pravomoćnom presudom ili drugom javnom ispravom, ili javno ovjerovljenom privatnom ispravom, odnosno ako činjenice na kojima se temelji prigovor treće osobe nisu općepoznate ili se mogu utvrditi primjenom pravila o zakonskim predmjenvama.

26 V. Nacrt Novele (2018.), članak 21.

"Ako u izlučnoj parnici bude prihvачen tužbeni zahtjev za proglašenje ovrhe nedopuštenom na određenom predmetu ovrhe, a sud utvrđa da je tuženik kao ovrhovoditelj u ovršnom postupku imao opravdanih razloga smatrati da ne postoje prava trećih osoba na tom predmetu, odredit će da svaka stranka snosi svoje troškove."

27 V. Nacrt Novele (2018.), članak 50. (usp. s NZPP16, članak 47.):

U članku 354. stavku 2. točka 11) mijenja se i glasi:
"11) ako presuda ima nedostataka zbog kojih se ne može ispitati, a osobito ako je izreka presude nerazumljiva, ako proturjeći sama sebi ili razlozima presude,

bi se zaključiti kako je riječ o normativnom poboljšanju i jezičnom usklađenju.²⁸ Međutim, u odredbi članka 354. stavka 2. točke 11. izostavljene su riječi iz kojih bi proizlazilo da će ova povreda postojati "ako presuda uopće nema razloga" kao i kad su razlozi presude "nejasni ili proturječni". Mogli bi se složiti s time da će dostajati onaj dio odredbe u kojem se navodi da će takva povreda postojati ako ne postoje "razlozi o odlučnim činjenicama" (kad razlozi uopće ne postoje, ne postoje ni razlozi o odlučnim činjenicama), ali bi svakako trebalo zadržati izričaj prema kojem će se smatrati da ona postoji kao su razlozi "nejasni ili proturječni".²⁹ Daleko je veći problem u tome što na ovu apsolutno bitnu povredu parničnog postupka, prema 18. Nacrtu novele (kao ni prema NZPP16) drugostupanjski sud neće paziti po službenoj dužnosti.³⁰ Dakle, čak i kad mu neće biti jasno zbog čega je prvostupanjski sud donio upravo takvu odluku, neće imati ovlaštenje reagirati.³¹ Isto

ili ako presuda nema razloga o odlučnim činjenicama, ili ako o odlučnim činjenicama postoji proturječnost između onoga što se u razlozima presude navodi o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima danim u postupku i samih tih isprava ili zapisnik."

28 V. NZPP16:

Uz članak 47.

Ovom odredbom članak 354. stavak 2. točka 11. Zakona jezično se usklađuje i normativno poboljšava.

Inače, takva je tvrdnja, u najmanju ruku, neobična s obzirom na "tipfeler" koji sadrži (na kraju rečenice nedostaje slovo "a").

29 V. jednu od primjedbi tijekom javne rasprave o NZPP16:

"Vrlo je često da su presude upravo takve, odnosno da su razlozi nejasni i proturječni sami sa sobom, a ne samo sa sadržajem isprava i zapisnika. To je ono što se zove 'logičke pogreške'. Zbog toga je potrebno ostaviti tu bitnu povredu parničnog postupka, budući da su pogreške suda u zaključivanju vrlo često predmet žalbi odnosno razlogom ukidanja presuda." (Božidar Feldman)

30 V. Nacrt Novele (2018.), članak 51. (usp. s NZPP16, članak 48.):

U članku 365. stavak 2. mijenja se i glasi:

"Drugostupanjski sud ispituje prvostupanjsku presudu u granicama razloga navedenih u žalbi pažeći po službenoj dužnosti na bitne povrede odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavka 2. točaka 2., 4., 8., 9., 13. i 14. ovoga Zakona i na pravilnu primjenu materijalnog prava, osim u odnosu na primjenu materijalnog prava u odluci o troškovima postupka."

31 V. jednu od primjedbi tijekom javne rasprave o NZPP16:

"Brisanjem točke 11. onemogućeno je drugostupanjskom sudu da po službenoj dužnosti ispita je li sud dao

se odnosi i na situacije u kojima je prvostupanjski sud donio izreku koja je očigledno nerazumljiva.³²

Stoga bi o pojedinim predloženim rješenjima, napose onima koja su prethodno apostofirana, trebalo dodatno razmisli i ne žuriti s njihovim definitivnim usvajanjem. Također bi trebalo razmisli i potrebi unošenja nekih dodatnih odredbi koje bi se moglo ocijeniti korisnima, primjerice one koja je u različitim varijantama navedena pod II.2. Uzakjuje se nužnim uložiti određeni napor te nastojati predvidjeti moguće učinke pojedinih odredbi Novele te ako se ocijeni da će oni biti negativni, neke od njih izostaviti ili modificirati. Ovo neovisno o tome što njen aktualni Nacrt sadrži niz očiglednih poboljšanja postojećeg teksta i novina koje treba pozdraviti.³³

razloge za svoju odluku. Ovakvo rješenje u suprotnosti je s pravilom iz iste odredbe koje nalaže da sud pazi na pravilnu primjenu materijalnog prava, zbog toga jer ako sud ne može ukinuti presudu zbog nedostataka obrazloženja, tada ne može adekvatno paziti na pravilnu primjenu materijalnog prava, pa se predlaže ostaviti izvorno rješenje." (Hano Ernst)

32 Nedavno je zamijećeno kako je jedan sud donio presudu koja sadrži sljedeću izrek:

I. Usvaja se kao neosnovan tužbeni zahtjev tužitelja koji glasi:

"Utvrđuje se da je pogrešan upis uknjižbe prava vlasništva u ZU br.xx proveden temeljem rješenja Zemljišno-uknjižnog odjela Općinskog suda xx, donesenog temeljem zapisnika br. Z-xx prema kojem upisu je tuženik uknjižen kao vlasnik kat. čest. zem. xx i kat. čest. zem. xx za cijelo, pa se nalaže tuženiku trpjeti da tužitelj glasom ove presude u zemljišnoj knjizi za k. o. xx u ZU xx upiše brisanje tog upisa uz istodobni upis uknjižbe prava vlasništva kat. čest. zem. xx i kat. čest. zem. xx na ime xx".

33 Primjerice, kad je u pitanju uvođenje oglednog postupka radi rješenje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava, premda odredbe koje se na njega odnose (članak 95. Novele) u određenoj mjeri zasljužuju odgovarajuću redakciju i preciznije uređenje pojedinih procesnih situacija koje će se izvjesno pojaviti, primjerice ako stranka u parnici smatra da se u konkretnom slučaju ne radi o pravnom pitanju koje se rješava u oglednom postupku ili da "postoje još neka sporna pitanja koja se ne trebaju niti mogu riješiti po pravilima 'oglednog postupka'".

V. komentar Božidara Feldmana iz javne rasprave u svezi s NZPP16. Pohvale se mogu dati i ispravljanju očitih pogrešaka koje postoje u sadašnjim odredbama ZPP-a o Europskim parničnim postupcima (članci 507.ž; v. članke 96. do 102. Novele).

Okrugli
stol o ZPP-u
u Hrvatskoj
odvjetničkoj
komori

Osvrt na novopredložene odredbe o reviziji u parničnom postupku u 18. Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku

1. Uvod

Hrvatska odvjetnička komora je 20. ožujka 2018. godine održala okrugli stol o 18. Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku (u dalnjem tekstu Nacrt NZIDZPP-a ili NZIDZPP-a), kojeg je pripremila Radna skupina Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske. U povodu tog skupa iznosim razmišljanja o predloženim odredbama u navedenom 18. Nacrtu ZIDZPP-a koje se odnose na novo uređenje pravnog liječnika revizije (čl. 52.-73. NZIDZPP-a). Taj 18. Nacrt ZIDZPP u bitnome odgovara odredbama koje su sadržane u Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku koji je objavljen na mrežnim stranicama e-Savjetovanja 3. svibnja 2016.¹, uz neke manje izmjene.

Spomenute predložene odredbe predviđaju novo uređenje tzv. izvanredne revizije, dakle revizije iz važećeg članka 382. stavka 2. Zakona o parničnom postupku (u dalnjem tekstu: ZPP)², te potpuno ukidanje tzv. redovne revizije, dakle revizije iz važećeg članka 382. stavka 1. Zakona o parničnom postupku.

Novo uređenje revizije koje se predlaže u hrvatskom ZPP-u u osnovi je inspirirano odredbama revizije koje postaje u slovenskom Zakonu o pravdnom postupku³ (čl. 367.-384. slov. ZPP-a).

1 Vidjeti <http://esavjetovanja.gov.hr>, posjećeno 5. travnja 2018.

2 Narodne novine, Službeni list Republike Hrvatske, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 89/14.

3 Uradni list Republike Slovenije br. 26/99, 96/2, 12/03, 58/03, 21/04, 36/04, 69/05, 90/05, 43/06, 52/07, 73/07, 45/08, 111/08, 57/09, 12/10, 50/10, 107/10, 75/12, 40/13, 92/13, 10/14, 48/15, 6/17, 10/17.

Ubuduće bi pravni lijek revizije bio moguć samo ako ga u konkretnom pravnom predmetu dopusti Vrhovni sud Republike Hrvatske (u dalnjem tekstu: Vrhovni sud). U osnovi su u tom novom konceptu revizije regulirana dva odvojena postupka. Najprije bi se provodio postupak u kojem bi se odlučivalo o prijedlogu stranke za dopuštenje revizije, i tek ako bi Vrhovni sud smatrao da su ispunjeni uvjeti za njezino dopuštenje, jer se „može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravno-pravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudske praksu“ (novopredloženi članak 382. stavak 2. ZPP-a; čl. 55. NZIDZPP-a), stranka bi podnosiла reviziju u povodu koje bi se vodio postupak u kojem bi Vrhovni sud u trećem stupnju odlučivao o zakonitosti drugostupanjske presude odnosno drugostupanjskog rješenja, ali ujedno i osiguravao jedinstvenu primjenu prava. Ako bi prijedlog za dopuštenje revizije bio odbijen, revizija protiv pobijajane presude ne bi bila moguća odnosno dopuštena (novopredloženi članak 392. stavak 9. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a).

Tijekom 2017. godine Vrhovni sud Republike Hrvatske imao je više od 23.000 predmeta u radu⁴, što iznosi preko 1000 predmeta po pojedinom sucu građanskog odjela tog suda. Nema sumnje da je u takvoj situaciji nužna temeljita reforma pravnog lijeka revizije u parničnom postupku. Jasno je da s tim opsegom tekućih predmeta Vrhovni sud ne može ostvarivati svo-

4 Vidjeti Statističko izvješće o radu Vrhovnog suda RH za 2017. godinu (broj predmeta), objavljeno na www.vsrh.hr, Statistika suda, posjećeno 5. travnja 2018., prema kojem je tijekom 2017. godine na Vrhovnom sudu bilo ukupno 23.417 predmeta u radu.

Piše:
**prof. dr. sc.
Jasnica Garašić,**

Pravni fakultet
Sveučilišta
u Zagrebu

ju ustavnu ulogu osiguravanja jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 19. st. 1. Ustava Republike Hrvatske⁵).

I drugi nacionalni zakonodavci susreli su se s problemom preopterećenosti najvišeg suda u njihovim državama te su u skladu s time poduzimani određeni zakonodavni zahvati. U komparativnom pravu može se uočiti tendencija da sve više dobiva na značenju stajalište prema kojem je u prvom redu važno da najviši sud države ostvaruje svoju ustavnu ulogu osiguravanja jedinstvene primjene prava, a u drugi plan stavljaju se njegova zadaća da u konkretnom predmetu osigura ostvarenje zakonitosti u sudenju.⁶

Nema sumnje da i Republika Hrvatska u svom zakonodavnom odnosno pravosudnom sustavu općenito mora stvoriti pretpostavke da Vrhovni sud bude u mogućnosti ostvarivati svoju temeljnu ustavnopravnu ulogu, a to je upravo osiguravanje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Postoje važni argumenti zašto bi pred najvišem sudom trebala biti moguća samo revizija po dopuštenju.⁷

Jasno je da važeća tzv. izvanredna revizija na način kako je uređena u Zakonu o parničnom postupku ne omogućava Vrhovnom судu da obavlja svoju ustavnu ulogu ujednačavanja

5 Narodne novine br. 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14.

6 Vidjeti pregled za pojedine zemlje u tekstu *Galič Aleš, A Civil Law Perspective on the Supreme Court and Its Functions*, referat prezentiran na konferenciji „The Functions of the Supreme Court – Issues of Process and Administration of Justice“, Warsaw, 11-14 june 2014., str. 1.-29.

7 *Galič*, op. cit. u. bilj. 6., str. 1.-15. ; *Katić Dragan*, Zašto (opet) nove izmjene Zakona o parničnom postupku, u knjizi: Rijavec Vesna/Janevski Arsen/Galič Aleš/ Čizmić Jozo/Lazić Vesna/Sesar Miljan/Šago Dinka (ur.), Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016., str. 143.-170; *Bratković Marko*, Revizija po dopuštenju: hrvatske dvojbe i slovenska iskustva, u knjizi: Rijavec Vesna/ Janevski Arsen/Galič Aleš/Čizmić Jozo/Lazić Vesna/ Sesar Miljan/Šago Dinka (ur.), Zbornik radova s II. međunarodnog savjetovanja „Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća“, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016., str. 319.-351; *Bratković Marko*, Reforma revizije u parničnom postupku, Hrvatska pravna revija, 2017., br. 2, str. 79.-94.

primjene prava i da ta pravila treba izmijeniti. No, jesu li predviđene odredbe u 18. Nacrtu ZIDZPP-a o reviziji po dopuštenju doista formulirane tako da osiguravaju jasnoću u primjeni tog instituta i hoće li one omogućiti da Vrhovni sud dođe u poziciju da može profesionalno obavljati svoju ustavnu ulogu?

S druge strane postavlja se pitanje je li Republika Hrvatska u ovom trenutku u okviru svog pravosudnog sustava spremna za takvu radicalnu promjenu stajališta o ulozi Vrhovnog suda. Pravni modeli koji postoje u komparativnim pravima ne mogu se bez ikakve prilagodbe prenositi u domaće zakonodavstvo, ne uzimajući u obzir konkretne okolnosti domaćeg pravosudnog sustava. Čini se da postoje ozbiljni razlozi zbog kojih bi barem privremeno trebalo zadržati tzv. redovnu reviziju u hrvatskom parničnom postupku, dok se nova revizija po dopuštenju ne ustali u praksi.

U nastavku će stoga najprije dati kratki prikaz odnosno komentar predloženih odredaba o reviziji po dopuštenju, a nakon toga će iznijeti razloge zbog kojih mi se čini da bi uz novu reviziju po dopuštenju trebalo barem privremeno zadržati i tzv. redovnu reviziju.

2. Kratak komentar predloženih odredaba o reviziji po dopuštenju

U predloženim odredbama 18. Nacrta ZIDZPP-a koje se odnose na reviziju (čl. 55.-73.) ima nepreciznosti, nedosljednosti i nepreglednosti, koje nikako ne bi smjele biti u zakonskom tekstu, a najvažnije od njih spominjem u kratkom komentaru. Radi preglednijeg uvida u novopredložene odredbe o reviziji po dopuštenju, njihov prikaz podijeljen je u odlomke koji slijede vremenski tijek radnji koje bi se poduzimale u postupku u povodu prijedloga za dopuštenje revizije i eventualnog postupka u povodu dopuštene revizije.

2.1. Neprimjerenost redoslijeda novopredloženih pravila o reviziji

Na nekoliko mjestu u 18. Nacrtu ZIDZPP-a neologičan je redoslijed novopredloženih pravila o reviziji po dopuštenju.

Tako se članak 382. ZPP-a, kojim započinje odjeljak o reviziji, mijenja na način da se najprije u stavku 1. određuje protiv koje odluke i u

kojem roku se može podnijeti revizija, a u stavku 2. pod kojim uvjetima će se revizija dopustiti (čl. 55. NZIDZPP-a). Tek novopredloženi članak 382.b ZPP-a regulira prijedlog za dopuštenje revizije (čl. 57. NZIDZPP-a). To nije dobro, jer bi reguliranje prijedloga za dopuštenje revizije i njegovog sadržaja trebalo prethoditi pravilima koja određuju uvjete pod kojima će se taj prijedlog usvojiti, dakle, uvjete pod kojima će se dopustiti revizija, a tek nakon trebalo bi slijediti reguliranje roka u kojem se podnosi revizija ako ju je Vrhovni sud dopustio.

Isto se tako u odredbama novouvedenog članka 382.b. stavka 5.-6. ZPP-a najprije reguliraju odluke kojima se odlučuje o osnovanosti prijedloga za dopuštenje revizije (čl. 57. NZIDZPP-a), a tek kasnije u novopredloženom 388. st. 2. ZPP-a (čl. 62. NZIDZPP-a) i novopredloženom članku 392. stavku 1. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) postupanje s nepodobnim prijedlogom za dopuštenje revizije. Pravila koja reguliraju pitanje podobnosti prijedloga za dopuštenje trebala bi prethoditi pravilima koja reguliraju pitanje njegove osnovanosti.

U novopredloženom članku 392.a ZPP-a (čl. 65. NZIDZPP-a) reguliraju se granice ispitivanja pobijane presude od strane revizijskog suda, a u sljedećem novopredloženom članku 392.b rečenici 1. ZPP-a djelomično se regulira obavezni sadržaj revizije (čl. 66. NZIDZPP-a). Reguliranje kompletног obaveznog sadržaja revizije trebalo bi prethoditi reguliranju pravila o granicama ispitivanja pobijane drugostupanske presude.

2.2. Nedopuštenost revizije kada je Vrhovni sud žalbeni sud

Predviđa se da ostane na snazi pravilo o nedopuštenosti revizije u slučajevima u kojima o žalbi protiv prvostupanske odluke odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske, a koje je sadržano u važećem članku 382.a stavku 1. ZPP-a.

No, želi se ispraviti nerazumljivost u stavku 2. navedenog članka 382.a ZPP-a koji u važećem tekstu upućuje na odgovarajuću primjenu članka 394. ZPP-a, pa se u novopredloženoj verziji te odredbe upućuje na odgovarajuću primjenu članka 394.a ZPP-a (čl. 56. NZIDZPP-a).

Drugim riječima, i u slučajevima u kojima Vr-

hovni sud Republike Hrvatske sudi kao žalbeni sud, vrijedilo bi pravilo da je niži sud kojem je predmet vraćen na ponovno suđenje vezan u tom predmetu pravnim shvaćanjem na kojemu se temelji rješenje Vrhovnog suda kojim je ukinuta pobijana presuda.

2.3. Nesuspensivnost pravnog lijeka

Prema Nacrtu ZIDZPP-a na snazi bi ostala odredba važećeg članka 384. ZPP-a, prema kojoj revizija ne zadržava ovru presude protiv koje je izjavljena.

Zapravo, to bi pravilo trebalo dopuniti te propisati da **ni prijedlog za dopuštenje revizije ne zadržava ovru**.

2.4. Podnošenje prijedloga za dopuštenje revizije

Kao što je uvodno rečeno ubuduće bi se u pogledu revizije vodila dva postupka. Najprije bi se vodio postupak u kojem bi Vrhovni sud odlučivao o osnovanosti prijedloga za dopuštenje revizije u konkretnom slučaju, i tek ako bio taj prijedlog bio usvojen, bila bi moguće inicirati postupak u kojem bi se odlučivalo o reviziji protiv pobijane presude.

U skladu s novopredloženim člankom 382.b stavkom 1. ZPP-a o dopuštenosti revizije odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske na temelju prijedloga za dopuštenje revizije (čl. 57. NZIDZPP-a).

Zamišljeno je da se prijedlog za dopuštenje revizije ne podnosi izravno Vrhovnom sudu Republike Hrvatske već prvostupanskom sudu u roku od 30 dana od primitka drugostupanske presude (novopredloženi čl. 382.b st. 2. ZPP-a; čl. 57. NZIDZPP-a).

U prijedlogu stranka mora određeno naznačiti pravno pitanje zbog kojeg predlaže da joj se dopusti podnošenje revizije te određeno izložiti razlog zbog kojih smatra da je ono važno u smislu odredbe članka 382. stavka 2. ovoga Zakona. Uz prijedlog stranka je dužna dostaviti odluke sudova na koje se poziva ili ih određeno naznačiti (novopredloženi čl. 382.b st. 3. reč. 1. i 2. ZPP-a; čl. 57. NZIDZPP-a).

O prijedlogu za dopuštenje revizije odlučuje vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske rješenjem (novopredloženi čl. 382.b st. 4. ZPP-a; čl. 57. NZIDZPP-a).

U komentaru navedenih predloženih odredaba članka 382.b ZPP-a treba ponajprije istaknuti sljedeće.

U novopredloženom članku 382.b stavku 2. ZPP-a pogrešno je predviđeno da bi se rok od 30 dana za podnošenje prijedloga za dopuštenje revizije računao od „*primitka drugostupanjske presude*“. Rok je potrebno u skladu s uobičajenim pravilima građanskog procesnog prava računati od „**dostave** drugostupanjske presude“.

Ako podneseni prijedlog za dopuštenje revizije ne bi imao sadržaj koji propisuje novopredloženi članak 382. stavak. 3. ZPP-a, tada bi takav prijedlog prema novopredloženom članku 392. stavku 7. ZPP-a bio nedopušten (čl. 64. NZIDZPP-a). Bilo bi bolje da se preciznije u novopredloženom članku 382. stavku 3. ZPP-a propiše **nužan sadržaj prijedloga za podnošenje revizije**, te da se izričito spomene da taj podnesak mora imati sve što je potrebno da bi se u vezi s njime moglo postupiti (članak 106. važećeg ZPP-a). Odgovarajuća primjena članka 350. ZPP-a koji regulira sadržaj žalbe predviđena je u novopredloženom članku 399. stavku 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) samo za reviziju, ali ne i za sadržaj prijedloga za dopuštenje revizije. Spomenimo ovdje da je odredba slovenskog Zakona o parničnom postupku koja regulira sadržaj prijedloga za dopuštenje revizije mnogo jasnija od predložene hrvatske odredbe u članku 382. stavka 2. ZPP-a. Naime, slovenski zakonodavac propisao je da stranka u prijedlogu za dopuštenje revizije treba točno i konkretno navesti sporno pravno pitanje i pravno pravilo, koje je navodno povrijedeno, okolnosti koje ukazuju na njegovu važnost, te ukratko obrazložiti zašto je drugostupanjski sud navedeno pitanje nezakonito riješio, povrede postupka moraju se također opisati točno i konkretno, te se isto tako mora navesti postojeća sudska praksa vrhovnog suda od koje presuda odstupa odnosno nejedinstvenost sudske prakse (čl. 367.b st. 4. slov. ZPP-a). Nadalje, propisano je da stranka mora uz prijedlog za dopuštenje revizije priložiti primjerak pravomoćne presude drugostupanjskog suda, a može priložiti i primjerak presude prvostupanjskog suda kao i kopije drugih isprava iz sudske spisa iz kojih bi proizlazile povrede parničnog postupka

na koje se ukazuje (čl. 367.b st. 3. slov. ZPP-a). Ako se predlagatelj revizije poziva na sudske praksu vrhovnog suda ili drugostupanjskih sudova, on mora navesti brojove presuda na koje se poziva, a ako nisu javno objavljene mora ih priložiti (čl. 367. st. 5. slov. ZPP-a). Slično bi trebalo predvidjeti u pogledu sadržaja prijedloga za dopuštenje revizije kao i njegovih priloga u hrvatskom pravu.

Prema predloženom novouvedenom članka 382.b stavku 3. rečenici 2. hrvatskog ZPP-a stranka je uz prijedlog za dopuštenje revizije dužna „*dostaviti odluke sudova na koje se poziva ili ih određeno naznačiti*“. Treba istaknuti da stranka u parničnom postupku ne „dostavlja“ pismena sudu, već se vjerojatno željelo tom odredbom obvezati stranku da svom prijedlogu za dopuštenje revizije **priloži** navedene odluke. U svakom slučaju, iz novopredložene odredbe članka 382. stavka 3. rečenice 2. hrvatskog ZPP-a proizlazi da stranka mora imati saznanje o odlukama sudova iz kojih proizlazi nejedinstvenost u primjeni prava. Da bi stranka imala to saznanje, morale bi postojati pregledne i jednostavne elektroničke baze za pretraživanje sudskega odluka koje bi bile javno dostupne. Svakako, to bi značilo i da se sve donesene odluke drugostupanjskih sudova unose u navedene baze. No, takvih elektroničkih baza s navedenim karakteristikama Republika Hrvatska u ovom trenutku nema. Zbog toga postavlja se pitanje funkciranja predloženog sustava nove revizije po dopuštenju.

Nadalje, prema novopredloženom članku 91.a stavku 3. ZPP-a (čl. 6. NZIDZPP-a) stranka, odnosno njezin punomoćnik dužni su uz prijedlog za dopuštenje revizije ili reviziju ili najkasnije do isteka roka za njihovo podnošenje priložiti izvornik ili presliku potvrde o položenom pravosudnom ispitom ili drugu javnu ispravu u izvorniku ili preslici iz koje proizlazi da stranka ili njen punomoćnik ima položen pravosudni ispit, ako takva potvrda ili druga javna isprava u izvorniku ili preslici prethodno nije podnesena sudu u istom postupku. Konstrukcija ove odredbe je loša, jer omogućuje različita tumačenja. Trebalo bi biti izvan sumnje da bi revizijski sud u trenutku kada odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije morao imati **dokaz o položenom pravosudnom ispitu** pod-

nositelja prijedloga za dopuštenje revizije.

Iz novopredloženog upravo navedenog članka 91.a stavka 3. ZPP-a, kao i iz novopredloženog članka 390. stavka 3. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a), prema kojem sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog suda, prijedlog za dopuštenje revizije i odgovor na prijedlog za dopuštenje revizije, ako je podnesen, upućuje sa svim spisima izravno revizijskom суду, proizlazi da su autori novopredložene revizije po dopuštenju ipak smatrali da revizijski суд svoju odluku o prijedlogu za dopuštenje revizije ne bi donosio isključivo na temelju tog prijedloga i njegovih priloga, već i uzimajući u obzir i **spis predmeta**. U pravnoj literaturi zastupa se stajalište da bi Vrhovni суд o dopustivosti revizije, trebao odlučivati samo na temelju prijedloga stranke i uz taj prijedlog priloženih presuda, ne razmatrajući spis predmeta.⁸ Ako se želi doprinijeti bržem i učinkovitijem radu Vrhovnom суду nema sumnje da bi u zakonskim odredbama trebalo predvidjeti da prijedlog za dopuštenje revizije u pogledu svog sadržaja i priloga sadrži sve što je potrebno da bi Vrhovni суд na temelju tog procesnog materijala mogao donijeti odluku o dopustivosti revizije. To znači da bi zakonodavac trebao razraditi odredbe o sadržaju prijedloga za dopuštenje revizije i njegovim prilozima barem na razini kako je to propisao slovenski zakonodavac u gore izloženim članku 367.b stavku 2.-4. slovenskog ZPP-a. Time bi se bitno olakšao rad Vrhovnom суду i ubrzalo njegovo odlučivanje. Spis predmeta, čak i ako bi se zakonom predvidjelo da prati prijedlog za dopuštenje revizije, u pravilu ne bi trebao biti presudan za odlučivanje o dopustivosti revizije.

Nažalost, iz predloženih odredaba o novoj reviziji po dopuštenju u hrvatskom pravu nije jasno da li bi isto vijeće od pet sudaca koji odlučuju o prijedlogu za dopuštenje revizije ujedno odlučivalo i o samoj reviziji ako bi ona bila dopuštena i podnesena. To bi svakako bilo u skladu s načelom ekonomičnosti, jer bi vijeće koje je odlučivalo o prijedlogu za dopuštenje revizije već bilo upoznato s pravnim pitanjem. Ako se ne bi predvidjelo da isto vijeće od pet sudaca koje je odlučivalo o dopustivosti revizije odlu-

čuje i o samoj reviziji, trebalo bi razmisliti ne bi li bilo racionalnije i ekonomičnije da o prijedlogu za dopuštenje revizije odlučuje vijeće sastavljeno samo od trojice sudaca, kao što je to primjerice u slovenskom pravu (čl. 367.c st. 1. slovenskog ZPP-a), dok bi o samoj reviziji odlučivalo vijeće od pet sudaca.

2.5. Postupanje u povodu prijedloga za dopuštenje revizije pred prvostupanjskim sudom

Novopredloženi članak 388. stavak 1. ZPP-a (čl. 62. NZIDZPP-a) predviđa da se prijedlog za dopuštenje revizije podnosi суду koji je izrekao prvostupanjsku presudu u dovoljnom broju primjeraka za sudove, protivnu stranku i umješača. U skladu sa stavkom 2. članka 388. ZPP-a (čl. 62. NZIDZPP-a) prvostupanjski суд kojem je podnesen prijedlog za dopuštenje revizije ispituje samo je li on pravodoban i ako utvrdi da nije, rješenjem će ga odbaciti. Možda je u ovoj odredbi trebalo naglasiti da se takva odluka donosi **bez održavanja ročišta**.

Nadalje, predviđeno je da će primjerak prijedloga za dopuštenje revizije sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog суда dostaviti protivnoj stranci i umješaču koji mogu u roku od 30 dana od dostave prijedloga podnijeti tome суду odgovor na prijedlog (novopredloženi čl. 390. st. 1. ZPP; čl. 63. NZIDZPP-a). Nepravodobno podnesen odgovor na prijedlog za dopuštenje revizije neće se odbaciti, već se dostaviti revizijskom суду, koji će ga uzeti u obzir ako je to još moguće (novopredloženi čl. 390. st. 2. ZPP-a; čl. 63. NZIDZPP-a). Nakon primitka odgovora na prijedlog za dopuštenje revizije, odnosno nakon proteka roka za odgovor na prijedlog, судac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog суда, prijedlog za dopuštenje revizije i odgovor na prijedlog za dopuštenje revizije, ako je podnesen, uputit će sa svim spisima izravno revizijskom суду (novopredloženi čl. 390. st. 2. ZPP-a; čl. 63. NZIDZPP-a). Sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog суда, dostaviti će primjerak prijedloga za dopuštenje revizije i odgovora na prijedlog za dopuštenje revizije ako je podnesen i drugostupanjskom суду koji će svoje izječe o mogućim povredama postupka pred

⁸ Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 347; isti, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 88.

tim sudom izravno uputiti revizijskom суду (novopredloženi čl. 390. st. 4. ZPP-a; čl. 63. NZIDZPP-a).

Za razliku od slovenskog ZPP-a koji propisuje da se prijedlog za dopuštenje revizije podnosi vrhovnom суду (čl. 367.b st. 2. ZPP-a), iz novopredloženih odredaba hrvatskog ZPP-a proizlazi da bi se taj prijedlog podnosio prvostupanjskom суду. U literaturi se kritizira predloženo rješenje za hrvatsko parnično pravo, jer se smatra da bi se time postupak nepotrebno odugovlačio.⁹ Ako bi se predviđelo da se prijedlog za dopuštenje revizije podnosi izravno Vrhovnom суду, tada bi to iziskivalo dodatan rad građanske pisarnice, pisarnice za prijepis i opremu, pisarnice za prijem pošte i stranaka Vrhovnog суда, kao i dodatan rad sudaca tog суда, s obzirom da bi bila potrebna neposredna komunikacija sa strankama, ali i nižim sudovima, posebice kada bi postojala potreba za izyješćem o počinjenim bitnim povredama odredaba parničnog postupka. Potrebno je napraviti dobru procjenu što je, s obzirom na date okolnosti u Republici Hrvatskoj, praktičnije i učinkovitije za hrvatski pravosudni sustav.

Isto tako, novopredložene odredbe hrvatskog ZPP-a, za razliku od slovenskog ZPP-a, predviđaju da se prijedlog za dopuštenje revizije dostavi protivnoj stranci i umješaču koji u roku od 30 dana od dostave prijedloga mogu tome суду podnijeti одговор на prijedlog. I to se predloženo rješenje u literaturi kritizira, s argumentom da u ovoj fazi postupka nije potrebno osigurati kontradiktornost postupka i da se time postupak nepotrebno odugovlači.¹⁰ U skladu s temeljnim načelom parničnog prava o saslušanju stranaka, суд je dužan svakoj stranci dati mogućnost da se izjasni o zahtjevima i navodima protivne stranke (čl. 5. st. 1. ZPP-a). Samo kad je to Zakonom o parničnom postupku određeno, суд je ovlašten da odluči o zahtjevu o kome protivnoj stranci nije bila dana mogućnost da se izjasni (čl. 5. st. 2. ZPP-a). Dakle, postoji mogućnost da se u iznimnim situacijama odstupi od temeljnog načela saslušanja stranaka i s njime povezanim kontradiktornošću u postupku, no za to uvijek trebaju

⁹ Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 92.

¹⁰ Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 345.-346, bilj. 172; isti, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije str. 92.

postojati vrlo važni razlozi. Nema sumnje da dostava prijedloga za dopuštenje revizije protivnoj stranci i umješaču produžuje postupak, pa se zato može postaviti pitanje je li za odgovor na taj prijedlog doista potrebno predvidjeti 30 dana, i ne bi li možda i 15 dana bilo dovoljno. S druge strane, treba istaknuti da bi eventualni odgovor protivne stranke i umješača mogao doprinijeti kvaliteti i iscrpnosti procesnog materijala na temelju kojeg bi Vrhovni суд odlučivao o prijedlogu za dopuštenje revizije. Možda bi se za početak doista moglo predvidjeti da se prijedlog za dopuštenje revizije dostavlja na odgovor protivnoj stranci i umješaču, no, ako bi se to u praksi u većini slučajeva pokazalo suvišnim i besplodnim, lako se te odredbe mogu naknadno ukinuti.

Ako se ostane pri rješenju da se prijedlog za dopuštenje revizije dostavlja protivnoj stranci i umješaču na odgovor, tada bi u novopredloženom članku 392. stavku 1. ZPP-a trebalo istaknuti da se na odgovor dostavlja samo „**pravodoban**“ prijedlog za dopuštenje revizije. Isto tako bi u tom slučaju trebalo naglasiti u novopredloženom članku 392. stavku 3. ZPP-a da se prijedlog za dopuštenje revizije i odgovor na taj prijedlog izravno upućuje revizijskom суду „**odmah**“ nakon primitka odgovora na prijedlog, odnosno „**odmah**“ nakon proteka roka za odgovor. Naime, bilo je slučajeva u sudskej praksi kada su podnesena revizija i odgovor na nju bez ikakvog objašnjenja mjesecima stajali kod prvostupanjskog суда.

U novopredloženom članku 390. stavku 4. ZPP-a govori se samo o izyješću drugostupanjskog суда „*o mogućim povredama postupka pred tim sudom*“. Bilo bi ispravnije da se upotrebljava uobičajena terminologija ZPP-a i da se u odredbi govori o mogućim „**bitnim povredama odredaba parničnog postupka pred tim sudom**“. Osim toga, čini se da se zaboravilo predvidjeti i **obaveznu prvostupanjskog суда da dade izyješće o mogućim bitnim povredama odredaba parničnog postupka** koji je on vodio, a koje povrede se odnose na pravno pitanje koje je istaknuto u prijedlogu za dopuštenje revizije. Naime, obaveza prvostupanjskog суда da dade objašnjenja odnosno izyješće o obavljenom izviđaju o povrijedjenim odredbama parničnog postupka predviđena je samo

u postupku odlučivanja o dopuštenoj reviziji temeljem novopredloženog članka 399. stavka 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a), koji predviđa u tom postupku odgovarajuću primjenu članka 360. stavka 2. do 5. ZPP-a, no ne i u postupku u povodu prijedloga za dopuštenje revizije.

2.6. Postupanje u povodu prijedloga za dopuštenje revizije pred drugostupanjskim sudom

Kao što je već spomenuto, prvostupanski sud primjerak prijedloga za dopuštenje revizije i odgovora na prijedlog za dopuštenje revizije ako je podnesen, osim revizijskom судu, dostavlja i drugostupanjskom судu „*koji će svoje izvješće o mogućim povredama postupka pred tim sudom izravno uputiti revizijskom судu*“ (novopredloženi čl. 390. st. 4. ZPP-a; čl. 63. NZIDZPP-a).

Dakle, jedina uloga drugostupanjskog суда u postupku u povodu prijedloga za dopuštenje revizije bila bi pisanje izvješća o mogućim povredama postupka, i to, čini se, samo u slučaju ako se pravno pitanje koje se ističe u prijedlogu za dopuštenje revizije, odnosi na **bitne povrede odredaba parničnog postupka** počinjene pred drugostupanjskim судom. Pri tome bi, čini se, trebalo ostati pri tradicionalnom shvaćanju pravne teorije da je drugostupanjski суд počinio relativno bitnu povredu odredaba parničnog postupka i onda kada neosnovano nije sankcionirao relativno bitnu povredu počinjenu u postupku pred prvostupanjskim судom, ako je stranka na nju ukazala u žalbi.¹¹

2.7. Postupanje u povodu prijedloga za dopuštenje revizije pred revizijskim судom

Već je spomenuto pravilo novopredloženog članka 382.b stavka 1. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) prema kojem o dopuštenosti revizije Vrhovni суд Republike Hrvatske odlučuje na temelju prijedloga za dopuštenje revizije, kao i pravilo novopredloženog članka 382.b stavka 4. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) prema kojem o prijedlogu za dopuštenje revizije odlučuje vijeće od pet sudaca Vrhovnog суда Republike Hrvatske rješenjem.

Čini se da je namjera predlagatelja članka 382.b stavka 4. ZPP-a bila da vijeće od pet sudaca Vrhovnog суда odlučuje samo o osnovanosti prijedloga za dopuštenje revizije. No, prije ulaganja u pitanje osnovanosti prijedloga za dopuštenje revizije, potrebno je odlučiti o njegovoj podobnosti.

Prema novopredloženom članku 392. stavku 1. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) predviđeno je da će „*sudac pojedinac odbacit nepotpun i nedopušten prijedlog za dopuštenje revizije, a i nepravodoban ako je to propustio učiniti prvostupanjski суд*“. Iz te nedovoljno precizne odredbe, čini se da bi ipak trebalo zaključiti da je riječ o sucu pojedincu Vrhovnog суда Republike Hrvatske. No, nije jasno kako bi se predmet u povodu prijedloga za dopuštenje revizije kada stigne na Vrhovni суд dodjeljivaо - da li prvo sucu pojedincu, pa tek tada vijeću od pet sudaca? No, to se čini nepraktičnim i otvara pitanje primjenosti ovako koncipirane zakonske odredbe. Ako se već htjelo izbjegći da kompletno vijeće od pet sudaca donosi rješenje o nepodobnosti prijedloga za dopuštenje revizije, onda je trebalo predvidjeti da to čini **sudac izvjestitelj** koji bi bio član tog vijeća.

Prema novopredloženom članku 392. stavku 2. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) prijedlog za dopuštenje revizije je nepravodoban ako nije podnesen u roku koji je određen za njegovo podnošenje.

Prema novopredloženom članku 392. stavku 3. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) prijedlog za dopuštenje revizije je nepotpun ako se iz njega ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako nije potpisana. Na temelju novopredloženog članka 399. stavka 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) odredbe članka 351. ZPP-a koje propisuju kako postupati s nepotpunom žalbom na odgovarajući se način primjenjuju u postupku u povodu revizije. Kako nije predviđeno da se odredbe članka 351. ZPP-a odgovarajuće primjenjuju i u postupku u povodu prijedloga za dopuštenje revizije, slijedio bi zaključak da se **nepotpuni prijedlog za dopuštenje revizije** ne bi vraćao podnositelju prijedloga na dopunu ili ispravak. Pitanje je da li se to doista željelo tako regulirati. Možda bi bilo bolje da se izričito predvidjelo kako postupati u takvom slučaju. Situacije u kojima će biti podnesen nepotpuni prijedlog za

¹¹ Triva Siniša/Dika Mihajlo, Građansko parnično pravno pravo, Narodne novine, 7. izdanje, Zagreb, 2004., str. 725.-726.

dopuštenje revizije ne bi smjelo biti česte, jer je predviđeno da prijedlog za dopuštenje revizije podnose odvjetnici odnosno osobe s položenim pravosudnim ispitom (novopredloženi čl. 91.a st. 1. i st. 2. ZPP-a; čl. NZIDZPP-a).

Prema novopredloženom članku 392. stavku 3. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a), prijedlog za dopuštenje revizije nedopušten je ako ga je podnijela osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije ili osoba koja se odrekla prava na podnošenje revizije ili ako osoba koja je podnijela prijedlog nema pravni interes za podnošenje revizije. Odreknuće od revizije u procesnopravnom smislu ima manju težinu no odreknuće od žalbe, s obzirom na to da revizija nije suspenzivni pravni lijek, no, ono je moguće, jer bi se poduzimanjem takve radnje dobivalo na izvjesnosti u pogledu pobijanja pravomoćne drugostupanjske odluke.¹² Nažalost, u navedenoj je odredbi propušteno propisati da bi bio nedopušten i prijedlog za dopuštenje revizije ako ga je podnijela **osoba koja je odustala od prijedloga za dopuštenje revizije**. Novopredloženi članak 392. stavak 5. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) samo određuje da će u slučaju kada podnositelj revizije odustane od prijedloga za dopuštenje revizije, sudac pojedinac to utvrditi rješenjem, ako to propusti učiniti prvostupanjski sud, ili kada je izjava o odustanku od prijedloga za dopuštenje revizije dostavljena revizijskom судu. U ovoj se odredbi pogrešno govori o podnositelju revizije, jer u ovoj fazi postupka se radi samo o **podnositelju prijedloga za dopuštenje revizije**, a isto je tako trebalo predvidjeti da **sudac izvjestitelj revizijskog suda** utvrđuje odustanak ako je to propustio prvostupanjski sud ili kada je izjava o odustanku od prijedloga za dopuštenje revizije dostavljena revizijskom судu. Dakle, ostalo je neregulirano, kako će se postupiti ako je osoba odustala od prijedloga za dopuštenje revizije, a onda ga je, dok još teče rok za njegovo podnošenje, ponovno podnijela. Ne bi smjelo biti sumnji da bi jedini mogući odgovor revizijskog suda u toj situaciji trebao biti odbačaj tog drugog prijedloga za podnoše-

nje revizije, što bi jasno trebalo doći do izražaja u zakonskim odredbama koje reguliraju nedopuštenost prijedloga za dopuštenje revizije. Prema novopredloženom članku 392. stavku 7. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) prijedlog za dopuštenje revizije je nedopušten i ako ne sadrži pretpostavke iz članka 382.b stavka 3. ovoga Zakona. Pojam „*prepostavka*“ u ovoj se odredbi neprecizno i time neodgovarajuće upotrebljava, a isto tako i pojam „*nedopušten*“. Naime, ovdje je riječ o tome da prijedlog nema nužan sadržaj odnosno priloge koji su potrebni da bi se po njemu postupilo, a koji je propisan novopredloženim člankom 382.b. stavkom 3. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a), te bi ispravnije bilo takav prijedlog smatrati „**nepotpunim**“.

Zbog specifičnosti nužnog sadržaja koji se zahtijeva za prijedlog za dopuštenje revizije, posebice zahtjeva da se određeno izlože razlozi zbog kojih podnositelj prijedloga smatra da je pravno pitanje u pogledu kojeg se traži revizija važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, postoji opasnost da *predviđeni sudac pojedinac* (odnosno eventualno sudac izvjestitelj), pri ocjeni ima li konkretni prijedlog za dopuštenje revizije taj nužan sadržaj, prede granice svog zadatka i uđe u ocjenu meritornosti tog prijedloga. Zbog toga treba razmislati ne bi li ipak bilo najbolje da **vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda**, koje odlučuje o meritornosti tog prijedloga, prethodno odlučuje i o njegovoj kompletnoj podobnosti, kada predmet stigne na revizijski sud.

2.8. Odluke revizijskog suda o podobnom prijedlogu za dopuštenje revizije

Meritornu odluku, dakle odluku o osnovanosti prijedloga za dopuštenje revizije, donosilo bi vijeće od pet sudaca Vrhovnog suda Republike Hrvatske (novopredloženi čl. 382.a, st. 4. ZPP-a; čl. 57. NZIDZPP-a).

Uvjeti pod kojima će Vrhovni sud prihvati prijedlog za dopuštenje revizije navedeni su u novopredloženom članku 382. stavku 2. ZPP-a (čl. 55. NZIDZPP-a). Tako opća formula dopustivosti revizije u navedenoj odredbi glasi: „*Sud će dopustiti reviziju ako se može očekivati odluka o nekom pravnom pitanju koje je važno za osi-*

¹² Slično i *Dika Mihajlo*, Građansko parnično pravo - Pravni lijekovi, X. Knjiga, Narodne novine, Zagreb, 2010., str. 316; drugačije *Triva/Dika*, op. cit. u bilj. 11., str. 733.; *Bratković*, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 92. koji smatraju da odricanje od revizije nije moguće uslijed nesuspenzivnosti revizije.

guranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu, a osobito:“ Smatram da je nezgrapno govoriti o odluci „o nekom pravnom pitanju“, jer to upućuje na neodređenost i arbitarnost. Stoga bi riječ „nekom“ svakako trebalo ispustiti iz te odredbe, a naglasiti da pravno pitanje može biti **materijalno ili postupovno**. Radi lakše primjene opće formule dopustivosti revizije predviđeno je da će sud osobito dopustiti reviziju:

- „- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem odluka suda drugog stupnja odstupa od prakse revizijskog suda, ili
- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem nema prakse revizijskog suda, pogotovo ako sudska praksa viših sudova nije jedinstvena, ili
- ako je riječ o pravnom pitanju o kojem sudska praksa revizijskog suda nije jedinstvena ili
- ako je o tom pitanju revizijski sud već zauzeo shvaćanje i presuda se drugostupanjskoga suda temelji na tom shvaćanju, ali bi – osobito uvažavajući razloge iznesene tijekom prethodnoga prvostupanjskoga i žalbenoga postupka, zbog promjene u pravnom sustavu uvjetovane novim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima te odlukom Ustavnoga suda Republike Hrvatske, Europskoga suda za ljudska prava ili Europskog suda (alt. Suda Europske unije) trebalo preispitati sudska praksu.“

Kao što je vidljivo, u novopredloženom članku 382. stavku 2. ZPP-a upotrebljavaju se alineje bez brojeva. ZPP u svojim ostalim člancima nema alineje, već **točke**, pa bi to trebalo vrijeti i za nove odredbe ZPP-a koje se planiraju unijeti izmjenama i dopunama.

Umjesto „*odluke suda drugog stupnja*“ bilo bi ispravnije u članku 382. stavku 2. alineji 1. ZPP-a govoriti o „*odluci drugostupanjskog suda*“, jer je to termin koji ZPP upotrebljava i u svojim drugim važećim odredbama koje se ne predviđaju mijenjati.

S obzirom na to da su u novopredloženom članku 382. stavku 2. ZPP-a propisani uvjeti pod kojima se može tražiti dopuštenje revizije, predviđeno je brisanje postojećeg članka 385.a ZPP-a (čl. 59. NZIDZPP-a) koji propisuje da se protiv drugostupanske presude iz članka 382.

stavka 2. ovoga Zakona revizija može podnijeti samo zbog materijalnopravnog ili postupovno-pravnog pitanja koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Ako bi revizijski sud smatrao da treba prihvati prijedlog za dopuštenje revizije, on će donijeti odluku u obliku rješenja kojom je dopušta. Prema novopredloženom članku 382.b. stavku 6. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a), u odluci kojom se dopušta revizija revizijski sud navodi u kojem dijelu i u odnosu na koje određeno pravno pitanje dopušta podnošenje revizije. U toj odredbi riječi „*u kojem dijelu*“ su nedorečene, jer nije jasno na dio čega se misli, pa je potrebna **jasnija formulacija**.

Ako bi revizijski sud smatrao da reviziju ne treba dopustiti, on će donijeti odluku u obliku rješenja kojom se prijedlog za dopuštenje revizije odbija. Prema novopredloženom članku 382.b stavku 5. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) u odluci kojom se prijedlog za dopuštenje revizije odbija dovoljno je da se revizijski sud određeno pozove na nedostatak pretpostavki za podnošenje revizije. Nažalost, ni u toj odredbi upotrijebljene riječi ne odgovaraju klasičnoj pravnoj terminologiji. Naime, pod pojmom „*pretpostavka*“ u građanskem materijalnom pravu misli se zakonska predmnijeva.¹³ S druge strane pod pojmom „*procesna pretpostavaka*“ u građanskom procesnom pravu misle se okolnosti koje se tiču procesnih pitanja koja se moraju riješiti prije ulaska u meritum zahtjeva, pa se u slučaju nepostojanja potrebnih pozitivnih procesnih pretpostavaka, odnosno postojanja negativnih procesnih pretpostavaka, donosi odluka kojom se zahtjev odbacuje, a ne odbija.¹⁴ S obzirom na navedeno, bilo bi bolje u toj novopredloženoj odredbi umjesto riječi „nedostatak *pretpostavki*“ upotrijebiti riječi „nedostatak **uvjeta**“ za „**dopuštenje**“ revizije, kao što je to, primjerice, učinio slovenski zakonodavac u odgovarajućoj odredbi članka 367.c stavku 2. slovenskog ZPP-a. Nadalje, nije jasno što su predlagatelji imali na umu kada su u novopredloženom članku

¹³ Vidjeti Pravni leksikon, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007., str. 1267, 1269, 1810.

¹⁴ Pobliže o procesnim pretpostavkama Triva/Dika, op. cit. u bilj. 11., str. 28.-31. Pravni leksikon, op. cit. u bilj. 13., str. 1323.-1324.

382.b. stavku 5. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) sročili da je dovoljno da se revizijski sud „određeno pozove na nedostatak“ pretpostavki za podnošenje revizije. Znači li to da bi bilo dovoljno da revizijski sud samo ustvrdi da u konkretnom slučaju ne postoje uvjeti za dopuštenje revizije iz novopredloženog članka 382. stavka 2. ZPP-a (čl. 55. NZIDZPP-a), a da nema obavezu daljnog obrazlaganja tog svog utvrđenja? No, ovdje je potrebno upozoriti i na novopredloženi članak 396.a ZPP-a (čl. 71. NZIDZPP-a) prema kojem se revizijski sud, kad odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije ili o reviziji, može pozvati i na razloge neke svoje ranije odluke. Iz te odredbe posredno se može zaključiti da bi revizijski sud u svojoj odluci u kojoj prihvata prijedlog za dopuštenje revizije, kao i u svojoj odluci u kojoj odbija taj prijedlog, ipak navodio razloge. Tu određenu **proturječnost** koja postoji između novopredloženog članka 382.b stavku 5. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) i novopredloženog članka 396.a ZPP-a (čl. 71. NZIDZPP-a) u pogledu **obrazlaganja odluke kojom se odbija prijedlog za dopuštenje revizije** bi svakako trebalo otkloniti u konačnoj verziji zakonskog teksta. Spomenimo da je slovenski zakonodavac u odgovarajućoj odredbi članka 367.c. stavka 2. slovenskog ZPP-a propisao da za obrazloženje odluke, s kojom se prijedlog za dopuštenje revizije odbija, dostaje da se sud „*općenito*“ pozove na nepostojanje uvjeta iz članka 367.a toga zakona. Osim toga, u slovenskom ZPP-u ne postoji odredba koja u pogledu odluke kojom se meritorno odlučuje o prijedlogu za dopuštenje revizije predviđa da se revizijski sud može pozvati i na razloge neke svoje ranije odluke.

Inače, u literaturi se nedavanje punog obrazloženja u odluci o odbijanju prijedloga za dopuštenje revizije označava kao „*oruđe Vrhovnog suda da svoj rad usmjeri na pitanja važna za osiguranje jedinstvene primjene prava i njegova razvoja*“¹⁵ odnosno navodi se da „*revizijski sud ne izrađuje uobičajena obrazloženja koja su individualizirana do mjere koja zahtijeva previše truda i vremena, već je dovoljno da se određeno pozove na nedostatak konkretnih pretpostavki za podnošenje revizije no ipak je potrebno da*

15 Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 89.

*stranka iz takve odluke jasno shvati zbog čega je izostala intervencija najvišeg suda u njezinom predmetu.*¹⁶ Očito se ovakvim predloženim zakonskim reguliranjem želi rasteretiti Vrhovni sud i ubrzati njegovo postupanje u predmetima u kojima bi on smatrao da istaknuto pravno pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu i očito da je takvo predloženo zakonsko reguliranje pitanja obrazlaganja odluka kojim se odlučuje o dopuštenju revizije jest jedno od bitnih elemenata nove revizije po dopuštenju.

Ovdje je potrebno spomenuti odluku Ustavnog suda Republike Hrvatske broj U-I-885/2013. od 11. srpnja 2014.¹⁷ kojom je ukinut tada važeći članak 392.b. stavak 4. ZPP-a koji je određivao da se u obrazloženju rješenja kojim se odbacuje revizija iz članka 382. stavka 2. ZPP-a treba samo pozvati na zakonske odredbe koje predviđaju odbacivanje revizije zbog u tim odredbama navedenih razloga. Ustavni sud je u toj odluci stao na stajalište da bi primjena članka 392.b stavka 4. ZPP-a mogla „*u javnosti stvoriti dojam da Vrhovni sud, odbacujući izvanrednu reviziju kao nedopuštenu u slučaju kada ocijeni da pravno pitanje zbog kojeg je ona izjavljena nije važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, ne navodeći razloge za njezino odbacivanje, postupa samovoljno i arbitarno. Zahtjevi vezani s „vanjskim dojmom“ pravilnog funkcioniranja sudova, inherentni pravu na pošteno suđenje, ali i pravilnom funkcioniranju sudske vlasti, ne dopuštaju mogućnost da se izvanredna revizija odbacuje bez navođenja razloga za takvu sudsку odluku.*“ Naime, prema Ustavnom суду ovdje „*nije samo riječ o uskraćivanju prava stranke da bude upoznata s razlozima zbog kojih se odbacuje njezino pravno sredstvo na koje ona ima zakonsko pravo i koje ispunjava sve formalne pretpostavke, nego i o tome da se cijelokupna javnost, uključujući i cijelokupni sustav redovnih i specijaliziranih sudova, kao i Ustavni sud, isključuje od mogućnosti da saznaju ili dobiju uvid u shvaćanja najvišeg suda u zemlji koje je*

16 Katić, op. cit. u bilj. 7., 163.

17 Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-885/13 od 11. srpnja 2014., Narodne novine br. 89/14.

važno za kreiranje nacionalne jurisprudencije i usmjeravanje nacionalnog sudskog mehanizma.“ Prema stajalištu Ustavnog suda razlozi „mogu biti sažeti i u samo „jednu rečenicu“ ako ona jasno upućuje na razloge zbog kojih to pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.“ S obzirom na navedeno, s razlogom se u literaturi ističe da je teško predvidjeti bi li novopredloženi članak 382.b stavak 5. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) bio ustavnopravno prihvatljiv za Ustavni sud Republike Hrvatske.¹⁸

U svakom slučaju, ako se prihvati novi sustav revizije po dopuštenju, u zakonskoj normi mora biti jasno rečeno mora li Vrhovni sud u svojoj odluci kojom odbija prijedlog za dopuštenje revizije dati razloge zašto smatra da pravno pitanje koje je istaknuto u tom prijedlogu nije važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsку praksu. Prema novopredloženom članku 382.b stavku 7. ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a) protiv rješenja povodom prijedloga za dopuštenje revizije, pravni lijek nije dopušten.

2.9. Dostava odluke revizijskog suda o prijedlogu za dopuštenje revizije

Prema predviđenim izmjenama i dopunama ZPP-a, članak 398. toga zakona ostao bi na snazi. To znači da bi se odluka revizijskog suda o prijedlogu za dopuštenje revizije izravno dostavljala prvostupanjskom sudu (čl. 398. st. 1. ZPP-a), a primjerak te odluke revizijski sud bi dostavio i drugostupanjskom sudu (čl. 398. st. 2. ZPP-a).

2.10. Podnošenje dopuštene revizije

Prema novom uređenju revizije, ona bi se ubuduće podnosila protiv drugostupanske presude, samo ako je prethodno Vrhovni sud prihvatio prijedlog za dopuštenje revizije.

Tako novopredloženi članak 382. stavak 1. ZPP-a glasi: „*Protiv pravomoćne presude donesene u drugom stupnju, stranke mogu podnijeti reviziju u roku od 30 dana od primitka odluke revizijskog suda o dopuštenosti revizije.*“ U komenta-

ru ove odredbe potrebno je naglasiti sljedeće. Umjesto „*presude donesene u drugom stupnju*“ bilo bi ispravnije govoriti o „**drugostupanjskoj presudi**“, jer je to termin koji ZPP upotrebljava i u svojim drugim važećim odredbama koje se predviđenim izmjenama i dopunama ZPP-a ne planiraju mijenjati. Nadalje, nije ispravno rok za reviziju računati od „*primitka odluke revizijskog suda o dopuštenosti revizije*“, već od **dostave** te odluke, koja se točno može utvrditi. Zakon o parničnom postupku ni u jednoj svojoj odredbi ne računa rok od primitka neke odluke, već od dostave odluke.

Novopredloženi članak 392.b rečenica 1. ZPP-a (čl. 66. NZIDZPP-a) određuje sadržaj revizije: „*U reviziji stranka treba određeno navesti i obrazložiti razloge koji se odnose na pravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena i uz određeno pozivanje na propise i druge izvore prava koji se odnose na to pitanje.*“ Dodatno novopredloženi članak 392.b rečenica 2. ZPP-a (čl. 66. NZIDZPP-a) određuje: „*Razlozi koji nisu tako obrazloženi neće se uzeti u obzir.*“ Nažlost, formulacije ovih odredaba neprimjerene su s više aspekata. Najprije nije jasno što se treba razumjeti pod pojmom „*razlozi*“ u ovim odredbama. Nadalje, nerazumljiva je sintagma „*obrazložiti razloge*“. Konačno, zar se reviziji ne trebaju priložiti odluke na koje se podnositelj revizije poziva ili bi ih barem trebalo određeno naznačiti?

„**Razlozi**“ u navedenim odredbama sasvim sigurno se ne bi smjeli poistovjetiti s razlozima koje je podnositelj prijedloga za dopuštenje revizije dužan iznijeti u tom prijedlogu, a koji objašnjavaju zašto je pravno pitanje istaknuto u tom prijedlogu važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsку praksu. Tek kada se novopredloženi članak 392.b rečenica 1. i 2. ZPP-a (čl. 66. NZIDZPP-a) poveže s novopredloženim člankom 399. stavkom 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a), koji predviđa odgovarajuću primjenu određenih odredaba o žalbi, a koje uključuju i primjenu članka 352., 354. i 356. ZPP-a, proizlazi da se pod pojmom „*razlozi*“ u članku 392.b ZPP-a trebaju razumijevati razlozi zbog kojih se u klasičnom građanskom parničnom pravu mogu ulagati pravni lijekovi. Tako bi

¹⁸ Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 338.-339.; isti, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 90.

proizašlo, da bi se revizija po dopuštenju mogla uložiti zbog svih bitnih povreda odredaba parničnog postupka (odgovarajuća primjena članka 354. stavka 1. i stavka 2. ZPP-a) te zbog pogrešne primjene prava (odgovarajuća primjena članka 356. ZPP-a). U reviziji se ne bi mogle iznositi nove činjenice niti predlagati novi dokazi, osim ako se oni odnose na bitne povrede odredaba parničnog postupka zbog kojih se žalba može izjaviti (odgovarajuća primjena članka 352. stavka 1. ZPP-a). Ako stranka nije tijekom pravostupanjskoga postupka istaknula prigovor zaštare ili prigovor radi prebijanja, odnosno neki drugi materijalnopravni ili postupovnopravni prigovor o pitanju na koji pravostupanjski sud ne pazi po službenoj dužnosti, ona taj prigovor ne bi mogla iznijeti u reviziji (odgovarajuća primjena članka 352. stavka 2. ZPP-a). Zbog takvog lošeg posredničkog reguliranja razloga koji se mogu iznijeti u reviziji po dopuštenju preko navedenog novopredloženog članka 399. stavka 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) slijedi da bi se revizija po dopuštenju mogla izjaviti zbog bilo koje apsolutne ili relativno bitne povrede odredaba parničnog postupka i to neovisno je li taj razlog prethodno bio izjavljen u žalbi. Želi li se to doista tako regulirati? Radi pravne jasnoće i pravne sigurnosti bilo bi mnogo bolje da se predviđi poseban članak koji bi neposredno regulirao iz kojih razloga bi se mogla izjaviti revizija po dopuštenju, te koji bi ujedno i izričito isključio mogućnost da se ta revizija može izjaviti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Slovenski zakonodavac tako je izričito propisao da se revizija može uložiti zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka pred pravostupanjskim sudom koju je stranka istaknula pred drugostupanjskim sudom ili zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka pred drugostupanjskim sudom ili zbog pogrešne primjene materijalnog prava (čl. 370. st. 1. slovenskog ZPP-a). Reviziju nije moguće uložiti zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja (čl. 370. st. 2. slovenskog ZPP-a). Razloge ne bi trebalo „obrazlagati“, već bi razloge koji se navode u reviziji trebalo **konzetizirati, jasno opisati i objasniti odnosno potkrijepiti argumentima i dokazima.**

Kako novopredloženi članak 392.b ZPP-a (čl.

66. NZIDZPP-a) u povezanosti s novopredloženim člankom 399. stavkom 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) regulira sadržaj i razloge zbog kojih se može izjaviti revizija po dopuštenju, predviđeno je brisanje važećeg članka 385. ZPP-a koji regulira razloge za podnošenje tzv. redovne revizije iz važećeg članka 382. stavka 1. ZPP-a (čl. 58. NZIDZPP-a), brisanje važećeg članka 386. ZPP-a koji regulira razloge za podnošenje tzv. izvanredne revizije iz važećeg članka 382. stavka 2. ZPP-a (čl. 59. NZIDZPP-a), brisanje važećeg članka 386. ZPP-a koji regulira sadržaj revizije u kojima moraju biti navedeni razlozi (čl. 60. NZIDZPP-a) te brisanje važećeg članka 387. ZPP-a koji regulira kada se u reviziji mogu iznijeti nove činjenice i novi dokazi (čl. 61. NZIDZPP-a).

Budući da se prema novopredloženom članku 399. stavku 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) u postupku po dopuštenoj reviziji odgovarajuće primjenjuje članak 350. ZPP-a, slijedi da revizija pored podataka koje mora imati svaki podnesak (članak 106. ZPP-a), treba sadržavati: 1) oznaku presude protiv koje se podnosi, 2) određenu izjavu o tome da se presuda pobija u cijelosti ili u nekom dijelu, 3) razlog zbog kojih se revizija podnosi, 4) potpis podnositelja revizije. Revizija je nepotpuna ako se iz nje ne može utvrditi koja se presuda pobija ili ako nije potpisana (novopredloženi članak 392. stavak 3. i 6. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a). Osim toga, u reviziji treba biti naznačeno rješenje kojim je dopuštena, jer će se u protivnom također smatrati nepotpunom (novopredloženi članak 392. stavak 8. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a).

U zakonskoj odredbi bi trebalo izričito predviđjeti da se reviziji **prilažu odluke odnosno da ih podnositelj revizije treba barem izričito navesti.**

Prema novopredloženom članku 91.a stavku 3. ZPP-a (čl. 6. NZIDZPP-a) stranka odnosno njezin punomoćnik dužni su uz prijedlog za dopuštenje revizije ili reviziju ili najkasnije do isteka roka za njihovo podnošenje priložiti izvornik ili presliku **potvrde o položenom pravosudnom ispitu** ili drugu javnu ispravu u izvorniku ili preslici iz koje proizlazi da stranka ili njen punomoćnik ima položen pravosudni ispit, ako takva potvrda ili druga javna

isprava u izvorniku ili preslici prethodno nije podnesena sudu u istom postupku. Rečeno je već da formulacija ove odredbe nije osobito sretna, jer omogućuje različita tumačenja.

2.11. Postupanje po dopuštenoj reviziji pred prvostupanjskim sudom

Prema novopredloženom članku 388. stavcima 1. i 3. ZPP-a (čl. 62. NZIDZPP-a) dopuštena revizija podnosi se sudu koji je izrekao prvostupanjsku presudu u dovoljnom broju primjera-ka za sudove, protivnu stranku i umješača.

Prema novopredloženom članku 388. stavcima 2. i 3. ZPP-a (čl. 62. NZIDZPP-a), prvostupanjski sud kojem je podnesena revizija ispitat će samo je li ona pravodobna i ako utvrdi da nije, rješenjem će ju odbaciti. U ovoj odredbi bi svakako trebalo istaknuti, kao što je već spomenuto, da se navedeno rješenje donosi **bez održavanja ročista**.

U skladu s novopredloženim člankom 390. stavcima 1. i 5. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a) primjerak revizije sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskoga suda, dostaviti će protivnoj stranci i umješaču koji mogu u roku od 30 dana od dostave revizije podnijeti tome sudu odgovor na reviziju. Mora biti riječ o pravodobnoj reviziji.

U skladu s novopredloženim člankom 390. stavcima 2. i 5. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a) nepravodobno podnesen odgovor na reviziju neće se odbaciti, već će se dostaviti revizijskom sudu, koji će ga uzeti u obzir ako je to još moguće.

U skladu s novopredloženim člankom 390. stavcima 3. i 5. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a) nakon primitka odgovora na reviziju, odnosno nakon proteka roka za odgovor na reviziju, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog suda, uputiti će reviziju i odgovor na reviziju, ako je podnesen, sa svim spisima izravno revizijskom sudu.

Novopredloženi članak 399. stavak 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) predviđa odgovarajuću primjenu članka 360. stavaka 2. do 5. ZPP-a u postupku u povodu revizije. To znači da ako podnositelj revizije tvrdi da su u prvostupanjskom postupku povrijeđene odredbe parničnog postupka, da će sudac pojedinac, odno-

sno predsjednik vijeća prvostupanjskog suda, po potrebi dati objašnjenje u povodu navoda revizije koji se tiču tih povreda, odnosno provesti izviđaje da provjeri istinitost tih navoda u reviziji (odgovarajuća primjena članka 360. stavka 2. ZPP-a). Primjerak objašnjenja, odnosno izvješća o obavljenom izviđaju sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog suda, dostaviti će strankama, koje mogu dati svoje očitovanje u roku od osam dana (odgovarajuća primjena članka 360. stavka 3. ZPP-a). Ako ocijeni da je to potrebno, sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskog suda, može pozvati stranke da prisustvuju provedbi tog izviđaja (odgovarajuća primjena članka 360. stavka 4. ZPP-a). Očitovanja stranaka sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskoga suda, dostaviti će drugostupanjskom sudu zajedno sa svojim objašnjnjem odnosno izvješćem o obavljenom izviđaju samo ako budu podnese- na u roku. Očitovanja podnesena nakon isteka roka proslijedit će se drugostupanjskom sudu, koji će ih uzeti u obzir, ako je to još moguće (odgovarajuća primjena članka 360. stavka 5. rečenica 1. i 2. ZPP-a).

2.12. Postupanje po dopuštenoj reviziji pred drugostupanjskim sudom

Prema novopredloženom članku 390. stavci- ma 4. i 5. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a) sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća pr- vostupanjskog suda, dostaviti će primjerak re- vizije i odgovora na reviziju, ako je podnesen, i drugostupanjskom sudu koji će svoje izvješće o mogućim povredama postupka pred tim su- dom izravno uputiti revizijskom sudu.

2.13. Postupanje po dopuštenoj reviziji pred revizijskim sudom

Predviđeno je da važeći članak 391. ZPP-a ostane na snazi. To znači da bi o dopuštenoj reviziji odlučivao Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Iz važećeg članka 44. stavka 4. ZPP-a, koji se predviđenim izmjenama i dopunama ZPP-a ne planira mijenjati, proizlazi da bi Vrhovni sud Republike Hrvatske o dopuštenoj reviziji pro- tiv drugostupanske presude odlučivao u vije-

ću sastavljenom od 5 sudaca.

Prema novopredloženom članku 399. stavku 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) u postupku u povodu revizije na odgovarajući način bi se između ostalih odredaba o žalbi primjenjivao i važeći članak 361. ZPP-a, koji se ne planira mijenjati. To znači da će se, kada spisi po reviziji stignu revizijskom судu, odrediti sudac izvjestitelj (odgovarajuća primjena članka 361. stavka 1. ZPP-a). Ako je predsjednik vijeća određen za suca izvjestitelja, dužnost predsjednika vijeća obavljat će drugi član vijeća (odgovarajuća primjena članka 361. stavka 2. ZPP-a). Sudac izvjestitelj može, prema potrebi, od prvostupanjskog suda pribaviti izvještaj o povredama odredaba postupka i zatražiti da se radi utvrđivanja tih povreda provedu izviđaji (odgovarajuća primjena članka 361. stavka 3. ZPP-a). Rečeno je već da drugostupanjski sud svoje izvješće o mogućim povredama postupka pred tim sudom koje su istaknute u reviziji izravno upućuje revizijskom судu (novopredloženi članak 390. stavci 4. i 5. ZPP-a (čl. 63. NZIDZPP-a)). Bilo bi poželjno izričito propisati da je revizijski sudac izvjestitelj ovlašten zatražiti dotično izvješće od drugostupanjskog suda, ako bi ga drugostupanjski sud propustio uputiti revizijskom судu. Na odgovarajući način će se u postupku revizije primjenjivati i odredbe članka 360. stavka 3. do 5. ZPP-a, koje su prethodno već izložene (odgovarajuća primjena članka 361. stavka 3. ZPP-a).

Nadalje, u pogledu ocjene podobnosti revizije novopredloženim člankom 392. stavkom 6. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) predviđeno je da se odgovarajuće primjenjuju odredbe o podobnosti prijedloga za dopuštenje revizije. To bi značilo sljedeće.

Sudac pojedinac odbacuje nepotpunu i nedopuštenu reviziju, a i nepravodobnu ako je to propustio učiniti prvostupanjski sud (odgovarajuća primjena članka 392. stavka 1. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a). Nepreciznost ove odredbe već je u gornjem tekstu izložena. Bilo bi mnogo bolje da se predviđa da o nepodobnosti revizije odlučuje sudac izvjestitelj odnosno vijeće od pet sudaca koje odlučuje i o meritornosti revizije. Revizija bi bila nepravodobna ako nije podnesena u roku određenom za njezino podnošenje

(odgovarajuća primjena članka 392. stavka 2. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a). S obzirom na to da je pitanje pravodobnosti riješeno navedenom odredbom, pogrešno je predviđeno održavanje na snazi važećeg članka 389. stavka 1. ZPP-a koji regulira istu materiju.

Revizija bi bila nepotpuna ako se iz nje ne može utvrditi koja se presuda pobija i ako nije potpisana (odgovarajuća primjena članka 392. stavka 3. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a). Osim toga, revizija je nepotpuna i ako u njoj nije određeno naznačeno rješenje kojim je dopuštena (članak 392. stavak 8. ZPP-a). Novopredloženi članak 399. ZPP-a predviđa između ostalog i odgovarajuću primjenu članka 351. ZPP-a u postupku u povodu revizije. To bi značilo da bi se revizija u kojoj nije naznačena presuda koja se pobija i koja nije potpisana vraćala podnositelju na ispravak. **Nejasno je bi li to vrijedilo i za reviziju u kojoj nije naznačeno rješenje kojim je dopuštena**, pa bi to trebalo dodatno regulirati. S obzirom da su reviziju ovlašteni podnijeti samo odvjetnici odnosno osobe s položenim pravosudnim ispitom (čl. 91.a st. 1.-3. ZPP-a), slučajevi u kojima bi revizija bila nepotpuna ne bi smjeli biti česti. Spomenimo ovdje i rješenje slovenskog zakonodavca koje predviđa da se u postupku u povodu revizije nepotpuni podnesci ne vraćaju na ispravak podnositelju (članak 383. u vezi s člankom 336. slovenskog ZPP-a). S obzirom na to da je pitanje nepotpunosti revizije riješeno novopredloženim člankom 392. stavkom 3. i stavkom 8. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a), pogrešno je u hrvatskom pravu predviđeno održavanje na snazi važećeg članka 389. stavka 2. ZPP-a koji regulira isto pitanje.

Revizija bi bila nedopuštena ako ga je podnijela osoba koja nije ovlaštena na podnošenje revizije ili osoba koja se odrekla prava na podnošenje revizije ili ako osoba koja je podnijela prijedlog nema pravni interes za podnošenje revizije (odgovarajuća primjena članka 392. stavka 4. ZPP-a; čl. 64. NZIDZPP-a). Već je rečeno da odreknuće od revizije u procesno-pravnom smislu ima manju težinu no odreknuće od žalbe, s obzirom na to da revizija nije suspenzivni pravni lijek, no, da je to odreknuće

moguće, jer bi se poduzimanjem takve radnje dobivalo na izvjesnosti u pogledu pobijanja pravomoćne drugostupanjske odluke. No, u zakonskom tekstu trebalo bi izričito predviđjeti da je revizija nedopuštena i ako ju je podnijela **osoba koja je odustala od revizije**. Novopredloženim člankom 392. stavak 5. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a) koji se odgovarajuće primjenjuje i u postupku revizije samo se regulira kako postupati ako podnositelj revizije dade izjavu o odustanku o tog pravnog lijeka. Prema odgovarajućoj primjeni te odredbe sudac pojedinac bi u tom slučaju odustanak od revizije utvrđio rješenjem, ako to propusti učiniti prvostupanjski sud, ili kada je izjava o odustanku od revizije dostavljena revizijskom sudu. Čini se da su predlagatelji izmjena i dopuna Zakona o parničnom postupku ovdje imali na umu **suca pojedinca revizijskog suda**. Bilo bi ispravnije da je predviđeno da to čini **sudac izvjestitelj ili vijeće od pet sudaca revizijskog suda** koje odlučuje o reviziji. U svakom slučaju ostalo je neregulirano, kako će se postupiti ako je osoba odustala od podnesene revizije, a onda ju je, dok još teče rok za njezino podnošenje, ponovo podnijela. Ne bi smjelo biti sumnji da bi jedini mogući odgovor revizijskog suda u toj situaciji trebao biti odbačaj te druge revizije, što bi jasno trebalo doći do izražaja u zakonskim odredbama koje reguliraju nedopuštenost revizije. Inače, novopredloženi članak 399. ZPP-a propisuje u postupku u povodu revizije između ostalog i odgovarajuću primjenu članka 349. stavka 2. i 3. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a). Odgovarajuća primjena članka 349. stavka 2. rečenice 1. ZPP-a značila bi da stranka do donošenja odluke revizijskog suda može odustat od već podnesene revizije. Odgovarajuća primjena članka 349. stavka 2. rečenice 2. ZPP-a značila bi da se odustanak od revizije kao i odricanje od nje ne može opozvati. Nije jasno zašto novopredloženi članak 399. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) upućuje na odgovarajuću primjenu članka 349. stavka 3. ZPP-a koji ne postoji niti u važećem tekstu članka 349. ZPP-a niti je predviđeno njegovo uvođenje planiranim izmjenama i dopunama ZPP-a. Zbog toga tu pogrešnu **uputu na nepostojeću odredbu treba u konačnom tekstu predloženih iz-**

mjena i dopuna ZPP-a izbrisati. Planiranim izmjenama i dopunama ZPP-a predviđen je još jedan element nedopuštenosti revizije. Prema novopredloženom članku 392. stavku 9. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a), revizija bi bila nedopuštena i ako prethodno nije doneseno rješenje kojim je dopuštena ili revizija nije podnesena zbog pitanja zbog kojeg je dopuštena.

2.14. Odluke revizijskog suda o podobnoj dopuštenoj reviziji

U pogledu **vrsta odluka** koje revizijski sud može donijeti u postupku u povodu revizije, novopredloženi članak 399. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) upućuje na odgovarajuću primjenu članka 366. ZPP-a. Uputa na članak 366. stavak 1. ZPP-a nije produktivna, jer se odluka o odbačaju revizije uslijed njezine ne-podobnosti regulira odgovarajućom primjenom novopredloženog članka 392. stavka 1. ZPP-a (čl. 64. NZIDZPP-a), odluka o odbijanju revizije uslijed njezine neosnovanosti novopredloženim člankom 393. ZPP-a (čl. 67. NZIDZPP-a), odluka o ukidanju niže ili nižih odluka i upućivanja predmeta nižem sudu, kao i odluka o ukidanju nižih odluka i odbacivanju tužbe novopredloženim člankom 394. ZPP-a (čl. 68. NZIDZPP-a), te odluka o preinaci pobijane drugostupanjske presude novopredloženim člankom 395. ZPP-a (čl. 69. NZIDZPP-a). Ako se željelo u jednoj odredbi navesti sve odluke koje revizijski sud može donijeti, bilo bi bolje da se takva odredba izričito napisala u revizijskim odredbama, a ne da se upućuje na odgovarajuću primjenu odredaba o žalbi protiv presude s obzirom na specifičnost pravnog lijeka revizije po dopuštenju kao i s obzirom da revizijski sud može ukinuti ne samo pobijanu presudu drugostupanjskog suda, već i presudu prvostupanjskog suda. Uputa na članak 366. stavak 2. ZPP-a značila bi u njezinoj odgovarajućoj primjeni da bi revizijski sud mogao ukinuti pobijanu drugostupanjsku presudu, kao i presudu prvostupanjskog suda i kad stranka traži preinaku drugostupanjske presude, a može preinačiti drugostupanjsku presudu iako stranka traži da se ona ukinе. Umjesto upute na odgovarajuću primjenu članka 366. stavka 2. ZPP-a također bi bilo bolje da se to pravilo

izričito predviđa među revizijskim odredbama koje bi regulirale vrste odluke revizijskog suda. U pogledu **granica ispitivanja pobijane presude** novopredloženi članak 392.a ZPP-a (čl. 65. NZIDZPP-a) predviđa da u povodu revizije revizijski sud ispituje pobijanu presudu samo u dijelu u kojem se pobija revizijom i samo zbog pitanja zbog kojeg je dopuštena. Već je izloženo pravilo prema kojem „*u reviziji stranka treba određeno navesti u obrazložiti razloge koji se odnose na pravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena i uz određeno pozivanje na propise i druge izvore prava koji se odnose na to pitanje*“, kao i pravilo prema kojem „*razlozi koji nisu tako obrazloženi neće se uzeti u obzir*“ u novopredloženom članku 392.b rečenici 1. i 2. ZPP-a (čl. 66. NZIDZPP-a) te je upozorenio na njihovu lošu formulaciju. Očito se ovdje željelo reći da razlozi zbog koji se može izjaviti pravni likrevizije po dopuštenju i koji se u konkretnoj reviziji ističu, moraju biti povezani s materijalnim ili postupovopravnim pitanjem na temelju kojeg je revizija u konkretnom predmetu dopuštena te da druge razloge, čak i ako su navedeni u reviziji, revizijski sud neće razmatrati. Ni na koje razloge revizijski sud ne bi pazio *ex officio*, dakle, po službenoj dužnosti. Ako je uložena revizija podobna za odlučivanje revizijski sud u pogledu nje može donijeti sljedeće meritorne odluke.

Prema novopredloženom članku 393. ZPP-a (čl. 67. NZIDZPP-a) revizijski sud će presudom **odbiti reviziju kao neosnovanu** ako utvrdi da ne postoje razlozi na koje se odnosi pravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena ili da oni ne utječu na donošenje drukčije odluke. Sintagma „*da oni ne utječu na donošenje drukčije odluke*“ nije dovoljna precizna i stoga je zbnunjuća. Naime, ako bi se navedena odredba uzela sama za sebe proizlazilo bi da bi revizijski sud, čak i u situaciji kada bi utvrdio da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka na koju se odnosi postupovopravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena, bio ovlašten odbiti reviziju kao neosnovanu, što bi bilo kontradiktorno samoj prirodi postupovopravnih povreda i njihovom utjecaju na pravilnost i zakonitost sudske odluke, a isto tako i sadržaju novopredloženog članka 394. ZPP-a

koji regulira kako postupati ako revizijski sud doista utvrdi da postoji bitna povreda odredaba parničnog postupka na koju se odnosi postupovopravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena. Zbog toga treba zaključiti da bi se navedena sintagma iz novopredloženog članka 393. ZPP-a „*da oni (razlozi) ne utječu na donošenje drukčije odluke*“ odnosila samo na slučajevne u kojima bi revizijski sud našao da je pogrešno primjenjeno materijalno pravo, ali da je pravilnom primjenom materijalnog prava trebalo jednako odlučiti o tužbenom zahtjevu, i to naravno samo, ako je revizija dopuštena upravo zbog tog konkretnog materijalnopravnog pitanja. U tom kontekstu trebalo bi razmislati o preformulaciji novopredloženog članka 393. ZPP-a. U svakom slučaju, slučajevi u kojima je niži sud pogrešno primjenio materijalno pravo, ali ipak donio zakonitu odluku, bit će u praksi vrlo rijetki.

U skladu s novopredloženim člankom 394. ZPP-a (čl. 68. NZIDZPP-a), ako revizijski sud utvrdi da je počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka na koju se odnosi postupovopravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena, revizijski sud će, ovisno o vrsti bitne povrede, osim ako je odlučeno o zahtjevu o kojem u o kojem već teče parnica, odgovarajućom primjenom odredba članka 369. ovoga Zakona, rješenjem: **ukinuti u cijelosti ili djelomično odluku drugostupanjskog i prvostupanjskog suda ili samo odluku drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje** istom ili drugom vijeću ili sucu pojedincu prvostupanjskog ili drugostupanjskog suda odnosno drugom nadležnom sudu; **ukinuti rješenjem donesene odluke i odbaciti tužbu**; ukinuti odluku drugostupanjskog suda odnosno i odluku prvostupanjskog suda u dijelu u kojem je tužbeni zahtjev prekoračen na način da je dosuđeno više od onog što je traženo, a ako je tužbeni zahtjev prekoračen na način da je odlučeno o nečem drugom, a ne o onome što je traženo, ukinut će samo odluku drugostupanjskog suda ili i odluku prvostupanjskog suda i predmet vratiti drugostupanjskom odnosno prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje. U predloženim je zakonskim rješenjima u suštini riječ o rješenjima

koja postoje u važećem članku 394. stavku 1.-4. ZPP-a, no s drugačijom formulacijom, jer se odgovarajuće upućuje na primjenu članka 369. ZPP-a, čime se vjerojatno htjelo izbjegći ponavljanje istovjetnih zakonskih odredaba. Razlika postoji jedino u odnosu na bitnu povredu odredaba parničnog postupka koja se tiče **povrede zabrane dvostrukе litispendencije**, jer iz novopredložene formulacije čl. 394. ZPP-a nije jasno kako će sud postupiti ako je doista riječ o takvoj povredi. Revizija iz sada važećeg članka 382. stavka 1. ZPP-a, tzv. redovna revizija, ne može se podnijeti zbog povrede pravila o zabrani dvostrukе litispendencije (čl. 385. st. 1. toč. 1. ZPP-a), jer pravomoćnost prema klasičnom učenju u građanskom parničnom pravu ima prednost pred litispendencijom.¹⁹ U pravnoj literaturi se zastupa stajalište da bi se postupovopravno pitanje zbog kojega bi se revizija iz sada važećeg članka 382. stavka 2. ZPP-a, tzv. izvanredna revizija, mogla podnijeti, moralo ticati onih procesnih povreda zbog kojih bi redovna revizija bila dopuštena, jer bi se u tome očitovao supsidijarni karakter te revizije u odnosu na redovnu, a koji je izražen u važećem članku 382. stavku 2. ZPP-a.²⁰ Takvo stajalište za sobom povlači zaključak da se zbog povrede pravila o zabrani dvostrukе litispendencije važeća tzv. izvanredna revizija ne bi mogla podnijeti. Iz novopredloženog članka 382. stavka 2. ZPP-a (čl. 55. NZIDZPP-a), koji regulira uvjete pod kojima će se dopustiti nova tzv. revizija po dopuštenju, proizlazi da se zbog bilo koje bitne povrede odredaba parničnog postupka može zatražiti dopuštenje za reviziju. Povreda pravila o zabrani dvostrukе litispendencije koja je regulirana u važećem članku 354. stavku 2. točci 9. ZPP-a, i koja se ne planira mijenjati predstojećim izmjenama i dopunama ovog zakona, kao takva nije isključena da se temeljem nje podnese prijedlog za dopuštenje revizije. Teoretski, doista bi bilo moguće da pojedini drugostupanjski sudovi različito tumače pravilo o zabrani dvostrukе litispendencije. Ako su predlagatelji te nove tzv. revizije po dopuštenju smatrali da pravomoćnost treba imati prednost pred litispendencijom,

onda su upravo u zakonskim odredbama koje reguliraju uvjete pod kojima će se revizija dopustiti trebali predvidjeti iznimku i isključiti tu povredu kao temelj da se formulira postupovopravno pitanje u prijedlogu za dopuštenje revizije. Ako su naprotiv, predlagatelji novih odredaba smatrali da se u pogledu te bitne povrede odredaba parničnog postupka ipak može formulirati postupovopravno pitanje koje je važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili za razvoj prava kroz sudsku praksu i da je na temelju tog pitanja moguće dopustiti reviziju, tada su nužno u odredbama koje uređuju odлуke koje revizijski sud donosi trebali propisati i kakvu odluku će taj sud donijeti o dopuštenoj reviziji, ako je u konkretnom slučaju doista riječ o povredi pravila o zabrani dvostrukе litispendencije. Kako novopredloženi članak 394. ZPP-a (čl. 68. NZIDZPP-a) regulira i odluku revizijskog suda u slučaju **prekoračenja granica tužbenog zahtjeva**, to je člankom 70. NZIDZPP-a predviđeno brisanje sada važećeg članka 396. ZPP-a. Nadalje, novopredloženi članak 399. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) predviđa odgovarajuću primjenu članka 371. ZPP, što znači da bi revizijski sud u slučaju kada ukine presudu nižeg suda i predmet vrati tom sudu na ponovno suđenje, bio ovlašten narediti da se **nova glavna rasprava održi pred drugim sucem pojedincem odnosno pred drugim vijećem**. Zapravo, to je pravilo u svom sadržaju već sadržano u formulaciji novopredloženog članka 394. ZPP-a (čl. 68. NZIDZPP-a). Predviđa se da važeći članak 394.a ZPP-a ostane na snazi. To znači da bi sud kome je predmet vraćen na ponovno suđenje i dalje bio **vezan u tom predmetu pravnim shvaćanjem** na kojemu se temelji rješenje revizijskog suda kojim je ukinuta pobijvana drugostupanjska, odnosno kojim su ukinute drugostupanjska i prvostupanjska odluka, premda se u literaturi postavilo pitanje ustavnosti tog zakonskog pravila.²¹ Prema novopredloženom članku 395. stavku 1. ZPP-a (čl. 69. NZIDZPP-a), ako revizijski sud utvrdi da je materijalno pravo zbog kojeg je revizija dopuštena pogrešno primijenjeno,

19 Triva/Dika, op. cit. u bilj. 11, str. 724.

20 Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 305.

21 Vidjeti Triva/Dika, op. cit. u bilj. 11., str. 119.-121.; Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 331.-332.

presudom će prihvati reviziju i **preinačiti pobijanu odluku**. Stavak 2. tog novopredloženog članka predviđa da ako revizijski sud ustaniči da je zbog pogrešne primjene materijalnog prava na koje se odnosi materijalnopravno pitanje zbog kojeg je revizija dopuštena činjenično stanje nepotpuno utvrđeno ili ako zbog toga drugostupanjski sud nije ocijenio žalbene navode koji su od odlučnog značaja za pravilnu primjenu materijalnog prava i da zbog toga nisu ispunjene pretpostavke za preinaku pobijane presude, on će rješenjem prihvati reviziju, ukinuti u cijelosti ili djelomično presudu prvostupanjskog i drugostupanjskog suda ili samo presudu drugostupanjskog suda i predmet vratiti na ponovno suđenje istom ili drugom sucu pojedincu odnosno vijeću prvostupanjskog ili drugostupanjskog suda. U odnosu na sada važeći članak 395. stavak 1. i 2. ZPP-a, novopredložena verzija toga članka preciznija je u drugom stavku, jer posebno razrađuje i situaciju kada žalbeni sud zbog pogrešne primjene prava i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja nije ocijenio žalbene navode koji su od odlučnog značaja za pravilnu primjenu materijalnog prava. Novopredloženi članak 399. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) u postupku revizije, uz ostale odredbe, propisuje i odgovarajuću primjenu članka 374. ZPP-a, što bi značilo da revizijski sud ne bi mogao preinačiti presudu na štetu stranke koja je podnijela reviziju ako je samo ona podnijela reviziju. Dakle, **zabrana „reformatio in peius“** i dalje bi vrijedila ne samo u žalbenom, već i u revizijskom postupku. Predložene odredbe o reviziji po dopuštenju u pogledu moguće preinake pobijane presude imaju jedan važan nedostatak. Smatram da bi revizijski sud, kada zauzme stajalište da bi drugostupanjsku presudu trebao preinačiti uslijed pogrešne primjene prava i da bi trebalo primijeniti **pravnu osnovu na koju se nijedna stranka u postupku pred nižim sudovima ili revizijskom sudom nije pozvala niti je mogla računati s njezinom primjenom**, morao strankama dati mogućnost da se o mogućoj primjeni te pravne osnove izjasne prije nego što donese svoju odluku, a u skladu s načelom otvorenog pravosuđenja.²² Naime, stranka ne

bi smjelo biti „iznenađene“ odlukom suda, već bi im pravna stajališta suda o kojima će zavisiti sadržaj odluke morao biti poznata tijekom suđenja u svim stadijima postupka. Zapravo, hrvatski bi zakonodavac već u pogledu žalbenog suda, kada se nađe u identičnoj situaciji, trebao predvidjeti njegovu dužnost da pozove stranke da se izjasne o mogućoj primjeni pravne osnove koja nije bila iznesena pred prvostupanjskim sudom ili u žalbi i s kojom stranke nisu mogle računati, te bi onda trebao predvidjeti odgovarajuću primjenu tih odredaba o žalbi i u postupku u povodu revizije. Stranke bi morale imati mogućnost i da iznesu nove činjenice i predlože nove dokaze vezane za tu novu pravnu osnovu, ako bez svoje krivnje te činjenice nisu mogle iznijeti ili dokaze predložiti u ranjem postupku. Slovenski zakonodavac takva je pravila detaljno razradio i predvio u postupku u povodu žalbe u članku 351. stavku 2. slovenskog ZPP-a te predvio njihovu odgovarajuću primjenu u postupku u povodu revizije u članku 383. slovenskog ZPP-a.

Izmjene i dopune ZPP-a predviđaju bitne promjene u pogledu važećih posebnih pravila o **obrazloženju odluke** kojom revizijski sud odabiра reviziju koje postoje u članku 396.a stavcima 1.-3. ZPP. Novopredloženi članak 396.a ZPP-a (čl. 71. NZIDZPP-a) određuje da se revizijski sud, kada odlučuje o reviziji, može pozvati i na razloge neke svoje ranije odluke. Iz formulacije te odredbe bi proizlazilo da bi to vrijedilo ne samo u odnosu na odluku kojom se revizija odbija, nego i u odnosu na sve druge odluke koje revizijski sud može donijeti o reviziji. Novopredloženi članak 399. stavak 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) upućuje na odgovarajuću primjenu članka 375. ZPP-a, čije odredbe u stavcima 1. do 5. reguliraju nužni sadržaj obrazloženja odluka žalbenog suda, u postupku u povodu revizije. Isto predviđa i važeći članak 399. stavak 1. ZPP-a. No, treba upozoriti da se predviđa brisanje stavka 5. u članku 375. ZPP-a (čl. 53. NZIDZPP-a).

2.15. Dostava odluke revizijskog suda

Prema predviđenim izmjenama i dopunama ZPP-a, članak 398. toga zakona ostao bi na

snaži. To znači da bi se odluka revizijskog suda o reviziji izravno dostavljala prvostupanjskom sudu (čl. 398. st. 1. ZPP-a), a primjerak te odluke revizijski sud bi dostavio i drugostupanjskom sudu (čl. 398. st. 2. ZPP-a).

Novopredloženi članak 399. stavak 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a), kao i važeći, predviđa odgovarajuću primjenu članka 376. ZPP-a u postupku u povodu revizije. Drugim riječima, revizijski bi sud i dalje vraćao sve spise prvostupanjskom sudu s dovoljnim brojem ovjerenih prijepisa svoje odluke, radi predaje strankama i drugim zainteresiranim osobama.

2.16. Novi postupak pred nižim sudom

Nakon što revizijski sud vrati predmet prvostupanjskom sudu i on revizijsku odluku dostavi strankama, odnosno drugim zainteresiranim osobama, eventualno daljnje postupanje ovisit će o vrsti donesene revizijske odluke. Samo u slučaju ako je riječ o revizijskoj odluci kojom se presuda nižeg suda ukinula i predmet vratio na ponovno suđenje prvostupanjskom ili drugostupanjskom sudu, dalje će se postupati. Novopredloženi članak 399. stavak 1. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) kao i važeći članak 399. ZPP-a predviđa odgovarajuću primjenu članka 377. ZPP-a.

Pri tom treba upozoriti da NZIDPP predviđa izmjenu članka 377. stavka 1. ZPP-a, pa bi se važeće pravilo „*prvostupanjski sud je dužan provesti novi prethodni postupak i, ako za to budu ispunjeni uvjeti, glavnu raspravu*“ izmjenilo u pravilo „*prvostupanjski sud je dužan provesti novu glavnu raspravu*“.

Ostalo bi vrijediti pravilo iz članka 377. stavka 2. ZPP-a prema kojem je prvostupanjski sud dužan izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostupanjski sud u svom rješenju.

Isto tako bi vrijedilo pravilo iz članka 377. stavka 3. ZPP-a prema kojem, ako presuda bude ukinuta zato što je presudu donio nenađežni sud, nova rasprava pred prvostupanjskim sdom održat će se prema odredbama koje važe za održavanje glavne rasprave u slučaju kad se izmijeni sastav suda (članak 315. stavak 3. ZPP-a). U postupku u povodu važeće redovne revizije ta je odredba neprimjenljiva, s obzirom

da se revizija ne može podnijeti zbog povreda pravila o relativnoj nadležnosti (čl. 385. st. 1. toč. 1. ZPP-a).²³ No, u slučaju novopredložene revizije po dopuštenju, ona bi se ipak mogla odgovarajuće primjenjivati s obzirom na to da bi se zbog postupovopravnog pitanja koje se tiče te povrede odredaba parničnog postupka, ako bi bili ispunjeni uvjeti za dopuštenje revizije iz novopredloženog članka 382. stavka 2. ZPP-a (čl. 55. NZIDZPP-a), revizija teoretski mogla dopustiti. Naime, predlagatelji nove revizije po dopuštenju nisu ni u jednoj novopredloženoj odredbi o toj reviziji isključili taj razlog za reviziju.

Ako bi revizijski sud ukinuo samo drugostupanjsku presudu, postupak će se ponovno provesti samo pred drugostupanjskim sdom, u kojem slučaju bi prvostupanjski sud, nakon što dostavi revizijsku odluku strankama i drugim zainteresiranim strankama, predmet dostavio drugostupanjskom sudu.

2.17. Dopunska revizijska odluka

U pogledu eventualne potrebe donošenja dopunske revizijske odluke, novopredloženi članak 399. stavak 1. ZPP-a, kao i njegova važeća verzija, predviđaju odgovarajuću primjenu odredaba članka 377.a ZPP-a. Drugim riječima, odredbe kojima se regulira dopunska drugostupanjska presuda, a koje su sadržane u članku 377.a stvcima 1.-5. ZPP-a, odgovarajuće bi se i dalje primjenjivale u postupku u povodu revizije.²⁴

2.18. Revizija dopuštena posebnim zakonom

Predlaže se izmjena važeće odredbe članka 399. stavka 2. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) koja regulira postupanje u slučajevima kada je revizija propisana posebnim zakonom i prema kojoj se takva revizija smatra revizijom iz članka 382. stavka 2. ZPP-a, ako dotičnim posebnim zakonom nije drugačije propisano.

Naime, prema novopredloženom članku 399. stavku 2. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a) odredbe o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji

²³ Tako i Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 333.

²⁴ Detaljnije o odgovarajućoj primjeni tih odredaba u postupku u povodu revizije vidjeti Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 333.

primjenjivale bi se i kada je revizija dopuštena posebnim zakonom.

Osim toga, prema novopredloženom članku 399. stavku 3. ZPP-a (čl. 72. NZIDZPP-a), u izvanparničnom postupku u kojem je posebnim zakonom revizija dopuštena primjenjivale bi se odredbe Zakona o parničnom postupku o reviziji samo ako bi se ona podnosiла protiv drugostupanjske odluke kojom je odlučeno o predmetu spora.

2.19. Revizija protiv rješenja

Prema novopredloženom članku 400. stavku 1. ZPP-a (čl. 73. NZIDZPP-a) stranke mogu podnijeti reviziju i protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim je postupak o predmetu spora pravomoćno završen.

Prema novopredloženom članku 400. stavku 2. ZPP-a (čl. 73. NZIDZPP-a) u postupku u povodu revizije protiv rješenja na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe ovog zakona o prijedlogu za dopuštenje revizije i reviziji protiv presude, osim ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.

S tim u vezi treba naglasiti da bi ostalo vrijediti važeće pravilo članka 44. stavka 5. ZPP-a prema kojem, kad odlučuje o reviziji protiv drugostupanjskih rješenja koje je donio sudac pojedinac suda nižeg stupnja, Vrhovni sud Republike Hrvatske sudi u vijeću sastavljenom od trojice sudaca.

Novopredloženi članak 400. ZPP-a (čl. 73. NZIDZPP-a) ne predviđa zadržati dosadašnje pravilo prema kojem je protiv rješenja drugostupanjskog suda kojim se podnesena žalba odbacuje, odnosno potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije uvijek dopuštena revizija. Postavlja se pitanje je li to opravdano rješenje. U slučaju kada drugostupanjski sud donosi odluku o odbacivanju žalbe, jer je to propustio prvostupanjski sud, on zapravo donosi prvostupansku odluku o postupovopravnem pitanju, a nakon čijeg donošenja će prvostupanska presuda postati pravomoćna. Smatra se da je nužno u takvom slučaju ipak dozvoliti reviziju, jer bi u protivnom postojala neusklađenost s člankom 18. stavka 1. Ustava Republike Hrvatske koji jamči pravo na pravni lijek protiv prvostupanjskih

odluka.²⁵ U slučaju kada drugostupanjski sud potvrđuje rješenje prvostupanjskog suda o odbacivanju revizije, važno je dozvoliti reviziju, jer bi niži sudovi pogrešnim suglasnim odlukama o odbačaju revizije mogli onemogućiti Vrhovni sud da obavlja svoju ustavnu ulogu ujednačavanja primjene prava i osiguravanja ravnopravnosti svih.²⁶ S obzirom na navedeno, pravilo prema kojem je revizija uvijek dopuštena protiv tih dviju vrste rješenja, trebalo bi svakako zadržati u zakonskom tekstu. Spomenimo da je slovenski zakonodavac u članku 384. stavku 3. slovenskog ZPP-a zadržao dotično pravilo na snazi premda je uveo reviziju po dopuštenju.

Nadalje, u novopredloženom članku 400. stavku 3. ZPP-a (čl. 73. NZIDZPP-a) predviđa se pravilo prema kojem **revizija protiv odluke o troškovima postupka** nije dopuštena. S obzirom na veliku neujednačenost primjene pravila o troškovima u parničnom postupku u praksi, nikako se ne bi smjelo isključiti reviziju protiv takvih rješenja. Potreba za ujednačavanjem primjene tih pravila vrlo je naglašena. Ta će potreba biti još i veća, jer predložene izmjene i dopune Zakona u parničnom postupku predviđaju bitne izmjene odredaba o troškovima (vidjeti članke 20.-24. NZIDPP-a). Ne treba zaboraviti da je odluka o troškovima meritorna odluka o sporednom tužbenom zahtjevu.

3. Zašto bi bilo uputno uz novu reviziju po dopuštenju zadržati barem privremeno i dosadašnju tzv. redovnu reviziju?

Nekoliko se razloga može navesti zbog kojih se čini da bi bilo uputno i racionalno uz novu reviziju po dopuštenju barem privremeno zadržati i važeću tzv. redovnu reviziju dok se nova revizija po dopuštenju ne ustali u praksi.

Prvo, tzv. **redovna revizija** iz čl. 382. st. 1. ZPP-a čini se da nije primarni razlog preopterećenosti Vrhovnog suda Republike Hrvatske predmetima i njegove nemogućnosti da uslijed te preopterećenosti obavlja svoju ustavnu ulogu. Štoviše, podsjetimo da je Ustavni

25 Vidjeti Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 345.-346.

26 Tako i Dika, op. cit. u bilj. 12., str. 345.-346.

sud Republike Hrvatske svojom odlukom od 20. prosinca 2006. ukinuo sva ograničenja u pogledu podnošenja te redovne revizije, jer Vrhovni sud nije dobivao dovoljno revizijskih predmeta i uslijed toga nije mogao obavljati svoju ustavnu ulogu.²⁷ I sami suci Vrhovnog suda ističu da je preopterećenost Vrhovnog suda započela zbog preširoko otvorene mogućnosti pristupa tom sudu preko revizije iz članka 382. stavka 2. ZPP-a, dakle, zbog tzv. izvanredne revizije,²⁸ i to nakon što je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2008. godine²⁹ ovlaštenje za odlučivanje o dopustivosti revizije prenijeto na sam Vrhovni sud. Drugim riječima, razlog nemogućnosti Vrhovnog suda da obavlja svoju ustavnu ulogu leži u prvom redu u neodgovarajućim odredbama tzv. izvanredne revizije. Drugo, u ovom trenutku u hrvatskom pravosudnom sustavu nije osigurana dostupnost i preglednost svih drugostupanjskih odluka, a to je osnovni preduvjet da bi predviđena tzv. revizija po dopuštenju mogla funkcionirati. Naime, u skladu s novopredloženim člankom 382.b ZPP-a (čl. 57. NZIDZPP-a), prijedlogu za dopuštenje revizije moraju se priložiti odluke sudova na koje se stranka poziva ili ih određeno naznačiti. **Bez kvalitetnog informacijskog sustava koji će omogućavati lako i pregledno pretraživanje svih drugostupanjskih odluka kao i odluka Vrhovnog suda** koje se redovno unose u sustav, neće se moći napisati kvalitetan prijedlog za reviziju po dopuštenju. Toga su svjesni i autori koji zagovaraju uvođenje nove revizije po dopuštenju bez zadržavanja tzv. redovne revizije te naglašavaju potrebu funkcionalno organiziranih pretraživača sudske prakse.³⁰ Treba istaknuti da osiguranje takvog kvalitetnog informacijskog sustava nije moguće ostvariti preko noći. Isto tako bi trebalo istaknuti da bi se **pravna shvaćanja Vrhovnog suda morala objavljivati**.

²⁷ Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-1569/2004, U-I-305/2005, U-I-1677/2004, U-I-320/2005, U-I-1702/2004, U-I-464/2006, U-I-1904/2004, U-I-3351/2006, U-I-2677/2004 od 20. prosinca 2006., Narodne novine br. 2/07.

²⁸ Katić, op. cit. u bilj. 7., str. 145.

²⁹ Narodne novine br. 84/2008.

³⁰ Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 345.-346; isti, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 93.

Treće, ako bi kontrola zakonitosti suđenja u pravilu trebala završiti pred drugostupanjskim sudovima, kako je zamišljeno novim pravilima o reviziji po dopuštenju, tada država mora osigurati mnogo **kvalitetnije suđenje u prvom i drugom stupnju**. To nije moguće bez temeljite reforme zakonskih pravila o izboru i kvaliteti kandidata za sudačku funkciju te bez sveobuhvatne konstantne i obavezne edukacije pravostupanjskih i drugostupanjskih sudaca. To također nije nešto što je ostvarivo preko noći. Četvrto, slovenski zakonodavac je uz reviziju po dopuštenju u svom Zakonu o parničnom postupku regulirao i dodatni pravni lijek kojim se pod određenim uvjetima može zatražiti odluka Vrhovnog suda, a to je **zahtjev za zaštitu zakonitosti** (čl. 385.-391. slov. ZPP-a). Odluka Vrhovnog suda o tom lijeku u parničnom postupku, ako istovremeno nije podnesena i revizija, u pravilu će imati samo precedentan karakter kojom se utvrđuje povreda zakona, no bez posezanja u pravomoćnu odluku protiv koje je podnesen taj lijek. Samo ako je riječ o zahtjevu za zaštitu zakonitosti koji je podnesen protiv pravomoćne sudske nagodbe, pravomoćne presude zbog ogluhe, pravomoćne presude na temelju odricanja, pravomoćne presude na temelju priznanja i pravomoćne međupresude na temelju sporazuma stranaka u pogledu kojih se tvrdi da je riječ o raspolažnjima koja su suprotna prisilnim propisima ili moralu, Vrhovni sud će moći ukinuti ili preinačiti pobijanu pravomoćnu nagodbu odnosno presudu (čl. 385. st. 2. i 3. u vezi s čl. 391. st. 2. i 3. slov. ZPP-a). Predlagatelji 18. Nacrta ZIDZPP-a uz reviziju po dopuštenju ne predviđaju nijedan drugi pravni lijek protiv pravomoćne odluke o kojem bi odlučivao Vrhovni sud Republike Hrvatske.

Peto, treba naglasiti **da je pisanje kvalitetnog prijedloga za dopuštenje revizije vještina**. U ovom trenutku stranke, odnosno odvjetnici nisu zato dovoljno pripremljeni, tj. potrebno je određeno vrijeme dok se naviknu na savim novi koncept funkcioniranja revizije po dopuštenju. Spomenimo da su sami suci Vrhovnog suda u analizi svoje prakse uočili da se u gotovo 50% predmeta odbacili tzv. izvanredne revizije uslijed formalnih nedostataka

u njihovom sadržaju, i to zato jer u njima nije određeno naznačeno pravno pitanje ili nisu naznačeni razlozi važnosti zbog kojih bi najviši sud trebao intervenirati u konkretnom predmetu.³¹ Dakle, uslijed formalnih razloga stranka je izgubila pravo na dobivanje zaštite od strane Vrhovnog suda. Zbog toga, dok se ne ustale standardi u praksi u pogledu revizije po dopuštenju, nije uputno napustiti tzv. redovnu reviziju.

Šesto, jedan od bitnih elemenata nove revizije po dopuštenju bio bi razdvajanje postupka po prijedlogu za dopuštenje revizije i postupka o odlučivanju o samoj reviziji, ako se u prethodnom postupku revizija dopusti. Pri tome je predviđeno da „*u odluci kojom se prijedlog za dopuštenje revizije odbija dovoljno je da se revizijski sud određeno pozove na nedostatak pretpostavki za podnošenje revizije*“ (čl. 382.b st. 5. Nacrtu ZIDZPP-a). U ovom trenutku ne može se sa sigurnošću znati kako će se hrvatski Ustavni sud postaviti prema ovakvom predviđenom zakonodavnom rješenju s obzirom da je 2014. godine ukinuo članak 392.b. stavak 4. ZPP-a koji je propisivao da je u slučaju odbačaja revizije iz članka 382. stavka 2. ZPP-a zbog njezine nepodobnosti ili odbačaja zbog nevažnosti u njoj postavljenog pravnog pitanja za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni dovoljno da se Vrhovni sud pozove samo na zakonske odredbe koje predviđaju odbacivanje takve revizije.³²

Predviđanje stajališta Ustavnog suda tim je nezahvalnije što je Europski sud za ljudska prava, pored svojih ranijih odluka u kojima je zauzeo stajalište da kratko obrazloženje ili čak i izostanak obrazloženja vrhovnog suda u odlukama u kojima nacionalni vrhovni sud smatra da o konkretnom predmetu ne treba meritorno odlučivati nije protivno Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950., ipak naveo u kasnijoj odluci *Wnuk protiv Polske* br. 38308/05 od 1. rujna 2009. te u odluci *Nersesyan protiv Armenije* br. 15371/07 od 19. siječnja 2010.,

31 Katić, op. cit. u bilj. 7., str. 155.-156.

32 Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske br. U-I-885/13. od 11. srpnja 2014., Narodne novine br. 89/14.

da je obrazlaganje odluke vrhovnog suda viši stupanj pravne zaštite.³³

Sedmo, **odvjetnička tarifa** za sastavljanje prijedloga za dopuštenje revizije bi trebala biti osjetno niža od one koja bi se predvidjela za sastavljanje revizije, kako bi čitava ideja revizije po dopuštenju i njezinog razdvajanja u dva postupka imala smisla³⁴, i kako pravni lik revizije ne bi osjetno poskupio i time pristup Vrhovnog suda ne bi dodatno bio otežan. U Sloveniji se osnovna tarifa uvećava za 25% za sastav prijedloga za dopuštenje revizije, a 50% za sastav revizije.³⁵ U tom smjeru se, naročito, još nisuinicirali nikakvi prijedlozi za promjenu odvjetničke tarife u Hrvatskoj.

Osmo, uslijed velikog opterećenja s većem zaprimljenim predmetima kojem je Vrhovni sud u ovom trenutku izložen, vrlo je lako moguće da će revizijska vijeća tog suda biti vrlo **restriktivna** u pogledu dopuštanja revizija, pa postoje realna opasnost da će pravnim subjektima u novim pravnim predmetima u sljedećih nekoliko godina praktički biti **one-mogućen pristup Vrhovnom sudu**. To tim više što se u literaturi u pogledu revizije po dopuštenju iznosi mišljenje da „*kriterij važnosti pravnoga pitanja mora biti prilagodljiv, tj. on se mora temeljiti na ocjeni koliko predmeta Vrhovni sud može kvalitetno rješiti pridonoseći tako jedinstvenosti u primjeni prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni*“.³⁶ Dakle, čak i ako bi postojala potreba da Vrhovni sud uzme određeni predmet u razmatranje radi jedinstvene primjene prava, on bi mogao odlučiti da neće dopustiti reviziju, jer ima velik zaostatak u rješavanju ranijih predmeta.

Deveto, ukidanje tzv. redovne revizije sigurno bi dovelo do **povećanja broja ustavnih tužbi**, tako da se lako može očekivati povećano

33 Detaljnije o praksi Europskog suda za ljudska prava u pogledu nužnosti obrazloženja odluka vrhovnog suda vidjeti Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 339.-340; isti, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 90.

34 Detaljnije o tome Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Revizija po dopuštenju, str. 345.-346.

35 Odvetnička tarifa, Uradni list Republike Slovenije br. 2/15. Vidjeti Tarifni broj 18. i 21.

36 Tako Bratković, op. cit. u bilj. 7. – Reforma revizije, str. 86., bilješka 65., uz citiranje Aleša Galica, Za reformu revizije u pravdnom postopku, Pravna praksa, br. 43, 2007., str. IV.

opterećenje Ustavnog suda i ponavljanje situacije u kojoj se Ustavni sud našao u periodu između 2003. i 2006. godine kada je imovinski cenzus za ulaganje redovne revizije bio postavljen visoko, a drugostupanjski sudovi, koji su jedini bili ovlašteni davati dopuštenje za izvanrednu reviziju u svojim drugostupanjskim odlukama, to dopuštenje u pravilu nisu davali. Osjetno opterećenje Ustavnog suda novim predmetima svakako ne bi smjela biti intencija, a niti posljedica reforme pravnog lijeka revizije.

4. Zaključak

Ako se u hrvatski parnični postupak doista želi uvesti tzv. revizija po dopuštenju, potrebno je otkloniti sve nedostatke njezinih predloženih odredaba na koje je upozorenio u ovom radu u odjeljku broj 2.

Iz razloga navedenih u odjeljku broj 3. ovog rada, smatram da bi uz uvođenje tzv. nove revizije po dopuštenju privremeno trebalo zadržati tzv. redovnu reviziju dok se ne stvore prepostavke za funkcioniranje sustava revizije po dopuštenju i dok ona doista ne zaživi u praksi.

Zadržavanje tzv. redovne revizije iz članka 382. stavka 1. važećeg ZPP-a prepostavlja da se ujedno prociste sve zakonske odredbe u člancima 382.-400. važećeg ZPP-a, dakle, da se odstrane sve one odredbe koje su regulirale tzv. izvanrednu reviziju iz članka 382. stavka 2. važećeg ZPP-a.

Kako bi se jasno razdvojila svrha odnosno funkcija tzv. redovne revizije i revizije po dopuštenju, ona bi morale biti posve odvojeno regulirane. Stoga bi u Glavi 26. ZPP-a nakon odjeljka „*1. Revizija*“ i članaka 382.-400. ZPP, koji bi regulirali tzv. redovnu reviziju, trebalo uvesti dodatni odjeljak „*1.a Revizija po dopuštenju*“, te bi se u člancima 400.a-400.lj ZPP-a nalazile predložene odredbe iz sadašnjeg 18. Nacrtu ZIDZPP, ali poboljšane i dorađene barem u aspektima na koje je upozorenio u ovom radu.

Potrebno je naglasiti da uvođenje tzv. revizije po dopuštenju ne bi smjelo u prvom redu imati za cilj rasterećenje Vrhovnog suda od velikog broja predmeta, već bi ono trebalo

omogućiti da Vrhovni sud doista ostvaruje svoju ustavnu zadaču. Naime, postoje i drugi mehanizmi kojima se može smanjiti sadašnji velik broj predmeta pred Vrhovnim sudom. Jedan od njih je privremeno povećanje broja sudaca tog suda, a isto tako i pomoćnog osoblja na tom sudu, koje bi suce oslobodilo od obavljanja tehničkih nesudačkih radnji u predmetima na koje odlazi njihovo dragocjeno vrijeme. Uopće, potrebno je poboljšati tehničku opremljenost tog suda, ali i svih nižih sudova. Svakako je potrebno podići kvalitetu suđenja na prvostupanjskim i drugostupanjskim sudovima, jer će i to posredno umanjiti broj predmeta pred Vrhovnim sudom. U tom smislu je nužna i konstanta obavezna edukacija i sudaca i sudskih savjetnika. Potrebno je intenzivirati održavanje sjednica sudskih odjela na svim razinama suđenja te objavljivati zauzeta pravna stajališta. Potrebno je razmisliti i kako osmisliti kvalitetniju kontrolu rada nižih sudova od strane viših sudova te utvrditi daje li nadzor nad radom nižih sudova onako kako je zamišljen u odredbama članka 27.-28. Zakonu o sudovima³⁷ doista rezultate, ili ga treba unaprijediti. Bilo bi važno i oživljavanje godišnjih savjetovanja viših sudova, na kojima bi se raspravljalo o najaktualnijim pitanjima sudske prakse. Svoj doprinos kvaliteti suđenja na svakoj sudskoj instanci svakako moraju dati i odvjetnici kvalitetom svojih podnesaka. Podnošenje revizije u svakom predmetu nikako se ne bi trebalo shvaćati kao osiguranje od odvjetničke odgovornosti, već bi u svakom konkretnom slučaju odvjetnik morao stranci jasno izložiti izglede za uspjeh u postupku u povodu revizije, što bi prepostavljalo da odvjetnik jako dobro poznaje praksu Vrhovnog suda.

Svako radikalno mijenjanje osnovnih instituta parničnog postupka zahtijeva pažljivu analizu, utvrđenje postojećeg stanja, između ostalog i na temelju preciznih statističkih podataka, te predviđanje posljedica eventualnih novih zakonskih rješenja. U ovom konkretnom slučaju, pri pisanju prijedloga odredba o tzv. reviziji po dopuštenju u 18. Nacrtu ZIDZPP-a, to je, nažalost, izostalo.

³⁷ Narodne novine br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16.

Okrugli
stol o ZPP-u
u Hrvatskoj
odvjetničkoj
komori

O revizijama i noveliranju Zakona o parničnom postupku

Piše:
Dragan Katić

**sudac Vrhovnog suda
Republike Hrvatske
i član radne skupine
Ministarstva pravosuđa
za izmjene i dopune
Zakona o parničnom
postupku**

U posljednjih nekoliko godina svjedoci smo bezuspješnog nastojanja da se Zakon o parničnom postupku novelira i to prije svega u odnosu na institut revizije u cilju omogućavanja učinkovitijeg i kvalitetnijeg ostvarivanja ustavne uloge Vrhovnoga suda Republike Hrvatske. Poznato je da se ustavna uloga najvišeg suda u državi ostvaruje kroz odredbe članka 119. Ustava Republike Hrvatske, koje su razradene člankom 20. toč. 1. Zakona o sudovima. Navedena uloga najvišeg suda ostvaruje se osiguravanjem jedinstvene primjene prava i ravnoopravnosti svih u njegovoj primjeni (članak 119. Ustava Republike Hrvatske glasi: "Vrhovni sud Republike Hrvatske, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni"). Međutim, opravданo se postavlja pitanje – ostvaruje li Vrhovni sud Republike Hrvatske u sadašnjoj situaciji svoju ustavnu ulogu uspješno i kakvim je zapravo postupovnopravnim sredstvima ("alatima") ostvaruje.

Odgovarajući na pitanje o uspješnosti u ostvarivanju ustavne uloge revizijskog suda valja istaknuti da je u ovom trenutku (u odnosu na najviše sudove drugih država zapadne provenijencije) egzistentna očita anomalija koju je jednostavno predočiti uvidom u statistiku nižestupanjskih sudova i najvišeg suda u državi. Tako samo, primjerice, prema podacima iz 2016. godine, sudac Općinskoga suda u Puli ima u radu godišnje oko 150 predmeta, u Rijeci oko 150 do 200 predmeta, u Zagrebu oko 300 do 350 predmeta. Sudac Županijskoga suda u Puli ima u radu oko 200 predmeta, u Rijeci 130

predmeta (ažurnost Drugostupanjskog suda u 6 mjeseci - najnoviji podatak iz 2017. godine), u Zagrebu oko 170 predmeta plus 400 predmeta savjetnici. S druge strane broj neriješenih revizijskih predmeta na dan 31. prosinca 2017. godine iznosi 15.518 predmeta. Ukupno u radu tijekom prošle godine Vrhovni sud Republike Hrvatske imao je 23.417 predmeta. Dakle, sudac vrhovnog suda Republike Hrvatske koji radi u građanskom odjelu ima prosječno godišnje zaduženje od oko 1.220,85 predmeta (djelitelj 20 sudaca koji rade predmete), s tim da svakom sucu u radu pomaže i jedan sudska savjetnik.

Ne treba nam puno mudrosti da se iz rečenog izvuku jedini mogući zaključci o preopterećenosti Vrhovnoga suda Republike Hrvatske revizijskim predmetima, jer bi opisana "piramida" statistike morala biti sasvim obrnuta. Zato se, polazeći od ozbiljnosti zadatka koji stoji pred sucem revizijskog suda i potrebne razine znanja te iskustva, kao i vremena nužnog za učinkovito rješavanje revizijskih predmeta, opravdano postavlja pitanje – može li se u takvoj situaciji učinkovito udovoljiti ustavnoj ulozi najvišeg suda. Smatramo da u ovakvoj situaciji to jednostavno nije moguće. Samo jedna od vidljivih i za stranke neprihvatljivih posljedica tog stanja je činjenica da se parnični postupci (ponajprije oni koji su započeti po noveli ZPP-a iz 2013. godine) završavaju pravomoćnim odlukama u prosjeku u roku od tri godine, dok se na revizijsku odluku u imalo složenijim predmetima može čekati i do 5-6 godina. U tom smislu može se zamisliti kakve su posljedice za gospodarstvo

ili temeljna prava i interes fizičkih osoba, pri-mjerice, u obiteljskim ili radnopravnim pred-metima ili trgovačkim sporovima u kojima se nakon pet godina ukidaju nižestupanjske presude i sve vraća na početak. Takav spor, koji je do pravomoćnosti odluke trajao neke tri godine, zasigurno će po vraćanju na prvostupanjski sud dosegnuti deset godina od podnošenja tužbe... Potom će ponovno doći pred revizijski sud i opet će predugo čekati na rješavanje, a onda dolazi ovršni postupak s bezbrojnim mogućno-stima za podnošenje izvanredne revizije. Zato naj-viši sud u državi postaje ozbiljna zapreka bržem i učinkovitijem rješavanju parničnih predmeta. Prof. dr. sc. Aleš Galič (pravni stručnjak postu-povnog prava iz Slovenije) u tom je smislu rekao poznatu rečenicu koja glasi otprilike ovako: Ši-rom otvorena vrata vrhovnom судu jednako je kao i da su i zatvorena.

Postoje koncepciji sasvim nelogična i nepri-hvatljiva rješenja koja je moguće sagledati kroz reviziju u ovršnom postupku. Tako je u ovrš-nom postupku dopuštena izvanredna revizija koja se, neovisno od vrijednosti zahtjeva u tom postupku (pa i za 5,00 kuna), može podnijeti protiv drugostupanjskih rješenja kojima je potvrđena prvostupanska odluka donesena: 1. protiv rješenja o odbacivanju ili odbijanju prijedloga za ovru, 2. protiv rješenja o ovrsi, 3. protiv rješenja o dovršetku ovru, 4. protiv rješenja o obustavi ovru ili obustavi postupka, 5. protiv rješenja o dosudi, itd. Dakle, u istom ovršnom postupku za razliku od kognicijskog parničnog postupka, moguće je podnosići ne-koliko revizija i tako, s obzirom na sadašnju "brzinu" rješavanja revizijskog suda, razvlačiti postupak koji je prije toga u parnici iz koje potječe ovršna isprava trajao nekih desetak godina. To tim više, jer je u sporovima male vrijednosti moguće podnijeti reviziju samo po dopuštenju drugostupanjskog suda, dok je u ovršnom postupku, koji dolazi potom, moguće podnijeti izvanrednu reviziju bez rečenog ograničenja, zato se zaključuje da stranka, pre-ma sadašnjim rješenjima, ima veću mogućnost pristupa najvišem sudu u ovršnom postupku od mogućnosti koje ima u parnici iz koje po-tječe ovršna isprava. To bez daljnje, s obzi-rom na pravni značaj oba postupka, ni u čemu

nije prihvatljivo rješenje, ali pokazuje nužnost hitne intervencije u postojeće odredbe o revi-ziji.

Ni u jednom trenutku nitko nije ni pomislio da se iznošenjem statističkih podataka želi olak-šati rad revizijskog suda pukim smanjenjem broja predmeta. Valja ponoviti, ne samo jedan-put nego i više puta, da to nije točno, jer će se za pristup najvišem sudu propisati odgovara-jući postupovopravni "filtr", koji će u samo jednom dijelu predmeta, onih važnih za osigu-ranje jedinstvene primjene prava i ravnoprav-nosti svih u njegovoj primjeni, omogućiti pod-nošenje (dopuštene) revizije. Upravo se zato Građanski odjel Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, razmatrajući tu problematiku na ne-koliko svojih sjednica, odlučio za novelu koja će omogućiti učinkovitije ostvarivanje ustavne uloge najvišeg suda. Riječ je o prijedlogu koji svoje uporište ima u rješenjima koja su pri-hvatili u Sloveniji, a slična rješenja postojala su otprije u Austriji i Njemačkoj. Takav prijedlog, koliko mi je poznato, podržavaju i stručnjaci pravnih fakulteta u Zagrebu, Osijeku i Splitu, od kojih su od početka u radnoj skupini Mini-starstva pravosuđa za izmjene ZPP-a, prof. dr. sc. Alan Uzelac i doc. dr. sc. Zvonimir Jelinić. Uostalom, upravo je prof. dr. sc. Alan Uzelac idejni začetnik i tvorac sadašnjeg prijedloga nove revizije.

Riječ je o modelu revizije po dopuštenju naj-višeg suda i njegova je bitna karakteristika dvostupanjski postupak pred revizijskim su-dom. Najprije se podnosi prijedlog za dopušte-nje revizije o kojem odlučuje vijeće revizijskog suda i ako, rukovodeći se javnopravnom ulo-gom Vrhovnoga suda, vijeće nađe da postoji opći interes za intervenciju najvišeg suda, tada dopušta reviziju, koja se potom posebno sastavlja i podnosi Vrhovnome sudu. Odluču-jući o takvoj reviziji, Vrhovni sud istovremeno donosi odluku koja je od općeg interesa, jer se odgovara na važna pravna pitanja (za ujed-načavanje sudske prakse), ali se tako rješava i konkretni pojedinačni, privatni interes stranke u određenom predmetu. Ovdje valja istaknu-ti da revizijski sud, iako je to očito potrebno, prema sadašnjem uređenju izvanredne revizije počesto ne može intervenirati, jer je revizija u

formalnom smislu neodgovarajuće sastavljena ili nema različite prakse drugostupanjskih sudova. To će se, nadamo se, jasno samo u granicama koliko je to postupovnopravno moguće, ipak na određen način promijeniti, jer se u reviziji koja se predlaže postojećim prijedlogom, kao važna pravna pitanja mogu pojavit i ona koja su važna za "razvoj prava kroz sudsku praksu". Revizijski sud će u svijetu svega navedenog, "dobiti na ubrzanju" i potrebnom vremenu, jer će se o prijedlogu za dopuštenje moći odlučivati jednim skraćenim (sumarnim) obrazloženjem primjerenum za takvu vrstu odluke s tim da – "Opseg ove dužnosti davanja obrazloženja može varirati ovisno o naravi odluke i mora se odrediti u svjetlu činjenica svakog pojedinog slučaja (presude Garcia Ruiz protiv Španjolske – zahtjev br. 30544/96 – ESLJP), a može se izreći i u jednom smislenoj rečenici – "Pri tome, opseg i podrobnost obrazloženja mogu varirati ovisno o konkretnom pitanju, pa razlozi za odbacivanje revizije (i) u smislu članka 392.b stavka 3. ZPP-a mogu biti sažeti i u samo "jednu rečenicu" ako ona jasno upućuje na razloge zbog kojih to pitanje nije važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni" - Ustavni sud Republike Hrvatske Odluka br. U-I-885/2013, od 11. srpnja 2014.

U opredjeljivanju za ovaj model revizije, Vrhovni sud Republike Hrvatske nije samo prihvatio uvjerljive razloge pravne doktrine, koja, uz ostalo, upire na modernizaciju postupovnopravnog uređenja u skladu s našom(austrijsko-germanskom) pravnom tradicijom i dokazanim modelima u komparativnom pravu zapadnih država koji se oslanjaju na javnopravnu ulogu najvišeg suda, već je imao na umu i uspješne rezultate reforme revizijskog modela provedene u Sloveniji, koja je prije toga imala istovjetna rješenja u ZPP-u kao i Republika Hrvatska. Zato nam nisu prihvatljivi proizvoljni i neargumentirani razlozi koji se svode samo na tvrdnje – nismo mi Slovenci, Austrijanci ili Nijemci. U tom su smislu, u pripremi prijedloga nove revizije, ostvareni i odgovarajući stručni i nadasve korisni kontakti s pravnim praktičarima, odnosno sucima Vrhovnog sudišča Republike Slovenije, ustavnim

sucima iz Slovenije, kao i profesorima na katedri za postupovno pravo

Konačno, rukovodeće ideje za prihvaćanje modela revizije po dopuštenju i u javnopravnom interesu dao je i Ustavni sud Republike Hrvatske pravnim shvaćanjima izraženim u brojnim odlukama. Tako je u odluci br. U-I-885/2013 od 11. srpnja 2014. rečeno sljedeće:

"Prema odredbama ZPP-a, kada Vrhovni sud odlučuje o redovnoj reviziji tada je on "klasični" kasacijski sud, a revizijska odluka tog suda ima učinke inter partes. Suprotno tomu, izvanredna revizija uređena je kao pravni lijek čija je primarna zadaća osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni. Uloga je Vrhovnog suda u tom postupku (kod odlučivanja o izvanrednoj reviziji) osigurati pravilno i jedinstveno tumačenje zakona, čime Vrhovni sud svojim odlukama izravno utječe na ujednačavanje sudske prakse i pridonosi pravnoj sigurnosti koja je bitna sastavnica vladavine prava. Sukladno tome, institut izvanredne revizije uvijek je povezan s pitanjima od javnog/općeg interesa. Istodobno, preko njega se u najvećoj mjeri očituje ustavna zadaća VSRH u smislu članka 116. stavka 1. Ustava. (...) Naime, preko odluke Vrhovnog suda o tome je li neko pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni ili nije, najjasnije se vidi način na koji Vrhovni sud gradi jedinstvenost nacionalnog sudskog prostora i osigurava ravnopravnost građana u smislu članka 116. stavka 1. Ustava."

Osim navedenog, znakovita je i odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske br.U-III-3859/2012 od 4. studenoga 2014., u kojoj je, u odnosu na (prekomjerno – op. autora) podnošenje izvanredne revizije navedeno sljedeće: "(...) Ustavni sud u tom smislu naglašava kako nije prihvatljivo da se izvanrednom revizijom stranke koriste pokušavajući pred najvišim sudom u zemlji dokazati da su nadležni sudovi u pojedinom konkretnom slučaju pogrešno protumačili ili primijenili pravo, ili povrijedili pravila postupka, ili učinili druge povrede zakona protiv kojih postoje i za koje su namijenjena druga pravna sredstva, ili jednostavno još jednom iskazati svoje nezadovoljstvo pravomoćnim ishodom sudskog postupka, sve pod plaštom bri-

ge za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana. Ponašanje stranaka u parničnim postupcima mora biti odgovorno, uz strogo poštovanje svrhe i smisla zakonom priznatih pravnih sredstava zaštite.”

Prema onom što znamo i čije smo učinke vidjeli u stvarnosti, reforma ZPP-a započela je 2003. godine uvođenjem instituta stranačke dispozicije i izvanredne revizije po dopuštenju drugostupanjskog suda, potom je 2008. i 2011. došlo do određenih izmjena i dopuna te pojave izvanredne revizije kakva je sada u članku 382. stavak 2. Zakona o parničnom postupku. Novela iz 2013. godine uvođenjem prethodnog postupka u opći/redoviti dio parničnog postupka, zaokružila je cijelokupnu reformu, ali bez da se su se izmijenile odredbe o reviziji. Dakle, u noveliranju hrvatskog postupovnog prava, za razliku od općeg dijela Zakona o parničnom postupku i postupka pred pravostupanjskim sudovima – do sada je izostala učinkovita reforma postupka po pravnim likovima, a posebice onog dijela koji se odnosi na reviziju. Izostala je zapravo krovna i završna reforma Zakona o parničnom postupku i nisu nam poznati pravno prihvatljivi i razumni razlozi zašto je tako ostalo do danas i zbog čega se na reformu čeka još od 2014. godine, kada je radna skupina za izmjene tog zakona započela s radom. Razlozi za neprovođenje reforme i redefiniranje instituta revizije koji se ističu u raspravama protivnika revizijske novele, nisu uvjerljivi Vrhovnom судu Republike Hrvatske, koji je u području pravne prakse neupitno jedna od najkompetentnijih institucija državne vlasti. Postojeće rješenje prema kojem postoje dvije vrste revizije (od kojih je redovna ostala jednaka gotovo kao revizija uvedena još 1956.) s različitim i krajnje nelogičnim rješenjima glede izvanredne revizije u pojedinim postupcima (na primjer: Ovršni zakon, itd.), udaljava nas od modernih europskih zakonodavnih rješenja, to tim prije jer redovna revizija u ukupnom broju zaprimljenih revizija u Vrhovnom судu Republike Hrvatske zauzima postotak od 44 posto (prema podacima iz građanske pisarnice od ukupno 1.257 revizija zaprimljenih u Vrhovnom судu Republike Hrvatske od 1. siječnja 2018. do 13. ožujka 2018. , izvanrednih

revizija je 700, a redovnih 557 – podatke dala službenica I. K.). Redovna revizija, prema mišljenju sudaca najvišeg suda i pravne doktrine, po svojoj naravi ne može udovoljiti zahtjevima iz članka 119. Ustava Republike Hrvatske, jer je u svakom slučaju “zastarjeli” pravni lijek kojim se, u trećem stupnju, rješava kao o reduciranoj žalbi i s učincima *inter partes*, dakle, s djelovanjem u konkretnom predmetu i u privatnom interesu određene stranke, dok je na takav način zanemaren (bitan) javnopravni/opći interes. O tome zorno govore komparativna rješenja u drugim državama, ali i prije naznačene odluke Ustavnoga suda Republike Hrvatske, pa ih u tom smislu ne treba ponavljati. Ako bi se u postupovnopravni sustav, umjesto revizije po dopuštenju i uz sadašnje stanje pravnih likova, ponovno uveo zahtjev za zaštitu zakonitosti (na kojem neki inzistiraju), valja istaknuti da takav institut ne udovoljava modernim zakonodavnim rješenjima o pristupu najvišem судu, utemeljenim na odredbama članka 6. stavak 1. EU-Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, što bi za stranke bilo gore od ovog što imamo danas i vraća nas daleko u povijest. Osim toga, samo usput ističemo da se, s obzirom na veliki broj predmeta pred sudovima u kojima je tužena stranka država, ali i takvih revizijskih predmeta, do danas nije na odgovarajući način iskoristilo korisne odredbe članka 186.a Zakona o parničnom postupku. Oni koji tvrde da još nije vrijeme za revizijsku novelu, izgleda da za takve tvrdnje nemaju dostatne i uvjerljive argumente, jer nasuprot njihovih razloga stoje brojni i prije naznačeni razlozi koji jasno govore da najviši sud u državi u sadašnjem trenutku nije u stanju učinkovito i kvalitetno ostvarivati svoju ulogu. Ako bi revizijski sud nastavio sadašnjim tempom rješavanja predmeta (godišnje se riješi oko 1.000 predmeta više od priljeva), trebalo bi mu više od desetak godina da riješi više od petnaest tisuća postojećih i sada neriješenih predmeta. Konačno, rečeni razlozi ne stoje već i zato jer smo skoro pet godina u Europskoj uniji, u kojoj u pravilu nema najviših sudova s takvim brojem neriješenih predmeta i takvim enormnim priljevom revizijskih predmeta. Ukoliko se protivnici prijedloga novele pozivaju na

nomotehnički loša rješenja, koja u tekstu prijedloga zaista postoje, to su razlozi koji su minimalni i otklonjivi, jer se uvijek mogu ispraviti i kvalitetno dotjerati, ponajprije od onih koji ih kritiziraju. Prigovori koji se odnose na mogućnost isticanja novih činjenica i dokaza u revizijskom dijelu postupka glede bitne povrede odredaba parničnog postupka, za koju se saznalo nakon donošenja pobijane drugostupanjske odluke (primjerice: izuzeće suca), prigovori su koji se zasigurno odnose i na sadašnju izvanrednu reviziju, ali smo takve razloge imali u praksi i kada su postavljeni kroz postupovnopravna pitanja nisu predstavljali problem za prihvaćanje izvanredne revizije jer o tome postoji i brojna sudska praksa.

Završno, reforma traži nov, moderan i djelotvoran pravni lijek kojim će se u potpunosti ostvariti ustavna uloga Vrhovnoga suda Republike Hrvatske u njegovom javnopravnom/općem interesu i konačno kvalitetno završiti

reforma Zakona o parničnom postupku koja je počela još 2003. godine. Zato, koristeći prije svega krajnje uvjerljive razloge i mišljenja naše pravne doktrine, kao i (dokazano) pozitivna iskustva komparativnih rješenja u drugim državama, uz uvažavanje pravnih shvaćanja iz odluka Europskoga suda za ljudska prava o pravu na pristup sudu (članak 6. stavak 1. EU-Konvencije) i pravnih shvaćanja Ustavnoga suda Republike Hrvatske izraženog u njegovim odlukama, kao i zaključaka sjednice Građanskog odjela Vrhovnoga suda Republike Hrvatske o revizijskoj noveli, mišljenja smo da u ovom trenutku, bez straha za stranke i njihova prava na učinkovit (stvarni) pristup судu, nema opravdanih razloga ne izabrati rješenje koje će u Zakon o parničnom postupku ugraditi novu reviziju – po dopuštenju Vrhovnoga suda, kojom će se u cijelosti ostvariti ustavna uloga Vrhovnoga suda Republike Hrvatske.

IUS-INFO®
LEXPERA®

Vaše pravno rješenje

Pokrenut prvi on-line tečaj programa HELP

U HOK-u je 22. veljače 2018. održan uvodni susret u povodu pokretanja prvog on-line tečaja programa HELP s temom "Uvod u Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR) i Europski sud za ljudska prava (EHR)". Program HELP (HELP: European Programme for Human Rights Education for Legal Professionals) pokrenulo je Vijeće Europe još davne 2006. godine radi pružanja podrške zemljama članicama Vijeća Europe u implementaciji Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, što se dobrom dijelom odvija provođenjem edukacije. Cilj programa HELP jest usklađivanje nacionalnih pravnih sustava i struktura s odulkama i mišljenjima Europskoga suda za ljudska prava.

Pokretanje prvog on-line tečaja u HOK-u rezultat je suradnje ostvarene između Odvjetničke akademije HOK-a i Vijeća Europe. Na uvodnom se susretu, nakon pozdravnih govorova predsjednika OZ-a Zagreb Josipa Šurjaka i člana Stručnog vijeća Odvjetničke akademije HOK-a Lovre Kovačića, polaznicima obratila Ana Medarska-Lazova, koordinatorica programa HELP, upoznavši ih s tim programom edukacije u području ljudskih prava općenito, njegovoj svrsi, ciljevima te metodologiji učenja. Na temelju vlastitog višegodišnjeg iskustva u radu na Europskome sudu za ljudska prava i zastupanju podnositelja zahtjeva pred ESLJP-om, ali i kao članica Savjetodavnog odbora HELP-a, odvjetnica Sandra Budimir polaznicima je predstavila sadržaj i strukturu uvodnog tečaja koji obuhvaća Konvenciju i ukratko objasnila njezine specifičnosti, postupak pred ESLJP-om i uvjete dopuštenosti podnošenja zahtjeva tome Sudu. Odvjetnica Budimir određena je za nacionalnu tutoricu programa HELP koja će polaznike voditi i educirati tijekom prve provedbe tog on-line tečaja, odgovarati na njihove upite, prilagoditi radne materijale te izraditi nove dopunske sadržaje radi što boljeg prihvaćanja ove građe.

U sklopu rasprave o izazovima kod podnošenja zahtjeva Europskome sudu za ljudska prava, u zaključnom dijelu susreta odvjetnica Ines Bojić, nacionalni *info point* programa HELP za Hrvatsku, predstavila je zanimljive primjere iz svojeg iskustva u zastupanju podnositelja zahtjeva pred ESLJP-om kao i načinu na koji su ti predmeti utjecali na nacionalno zakonodavstvo.

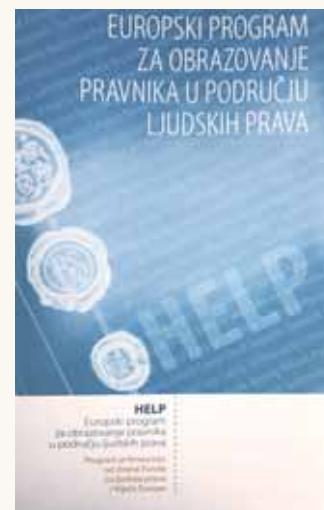
Zbog velikog interesa odvjetnika, tečaj će se iznimno provesti za grupu od čak 58 polaznika, a svi koji nakon njegove provedbe uspješno polože ispit, dobit će uvjerenja od Vijeća Europe na završnom susretu koji će se po završetku tečaja održati u HOK-u. Nakon završetka tečaja, cijelokupna će građa postat dostupna putem internetske stranice HELP-a te će se moći preuzeti i koristiti za potrebe samostalnog učenja. Uz taj uvodni tečaj iz konvencijskog prava, na internetskoj stranici programa HELP (<http://help.ppa.coe.int/?lang=hr>) dostupni su on-line tečajevi koji obuhvaćaju pravo vlasništva, obiteljsko pravo, zaštitu podataka i pravo na privatnost, prava radnika, pravosuđe prilagođeno djeci i prava djece, međunarodnu suradnju u kaznenim stvarima, trgovanje ljudima, antidiskriminacijsko pravo, govor mržnje i zločine iz mržnje, predistražni postupak i ESLJP, obrazloženje kaznenih presuda, dopuštenost dokaza u kaznenim predmetima, itd. Uz mogućnost preuzimanja navedenih on-line tečajeva, internetska stranica pruža i mnoge druge sadržaje te pristup bazi podataka, koji

su vrlo korisni odvjetnicima koji se susreću s problematikom povezanom s Konvencijom i zastupanjem u predmetima pred ESLJP-om. Iz navedenog razloga pozivamo odvjetnike da i samostalno koriste taj vrijedni resurs.

Piše:

**mr. Agnes
Milovan-Solter**

tajnica Odvjetničke akademije HOK-a

Pojmovnik ljudskih prava, sloboda, jamstava i zabrana

**autora Josipa Kosa, bivšega odvjetnika i umirovljenog suca Visokoga
trgovačkog suda Republike Hrvatske, te bivšeg predsjednika Suda časti
pri Hrvatskoj gospodarskoj komori**

Piše:

**Goranka
Barač-Ručević**

sutkinja
Županijskoga suda
u Zagrebu

Pojmovnik ljudskih prava, sloboda, jamstava i zabrana (dalje: Pojmovnik) je zbirka, na 843

stranice, abecedno poredanih bitnih pojmoveva o ljudskim pravima, slobodama, jamstvima i zabranama – vjerno citiranih iz 44-riju međunarodnih konvencija, deklaracija i sličnih akata te iz EU-ovog i domaćeg zakonodavstva.

Riječ je o prvoj, jedinstvenoj i sveobuhvatnoj zbirici takve vrste u Republici Hrvatskoj, koju je u siječnju 2018. objavio nakladnik Sovagrad d. o. o. Zagreb. To je peta autorova zbirka koju autorsko pravo priznaje autorskim djelom. Ona se nastavlja na tri njegove zbirke odluka Suda časti pri Hrvatskoj gospodarskoj komori, i to, iz travnja 2010., rujna 2012. i ožujka 2017. godine, te na Pojmovnik hrvatskoga prava zaštite potrošača iz ožujka 2017. – sve u nakladi Hrvatske gospodarske komore.

Pojmovnik jasno i precizno obrađuje bitne pojmove iz uvijek aktualnog područja zaštite temeljnih ljudskih prava, ali i drugih prava zaštićenih u domaćim i međunarodnim propisima. Namijenjen je svim građanima, koji tek poznavajući svoja prava, mogu ih ostvarivati, promicati i štititi od prekršitelja, a istodobno poznavajući prava drugih, mogu ih poštivati. Jednako tako, Pojmovnik je namijenjen pravnim praktičarima i svim dužnosnicima i izvršiteljima javnih poslova (djelatnosti) i ovlasti o kojima zavisi ostvarivanje i zaštita konkretnih ljudskih prava, sloboda i jamstava države za njih.

Odvjetnici su, prema mnogobrojnim propisima navedenim u Pojmovniku, prvi ovlaštenici za zaštitu ljudskih prava, sloboda i jamstava, a i jedini su ovlaštenici pružanja pravne pomoći prema izričitoj odredbi čl. 27. Ustava Republike Hrvatske.

Sudovi i državna uprava, u funkciji ostvarivanja vladavine prava, najvjerojatnije su mjesto za traženje i postizanje učinkovite pravne zaštite. Jasno i precizno obrađeni pojmovi u Pojmovniku, u njihovom im radu mogu biti od velike pomoći.

Konačno, uz pravne praktičare, ova zbirka može poslužiti u radu i znanstvenicima kao polazište za daljnju razradu i proučavanje navedenih zaštićenih vrijednosti.

Vjerodostojnost Pojmovnika zajamčena je time što su pojmovi u njemu vjerno citirani i što je pri svakome pojmu i njegovim sastavnicama naveden pravni izvor, tj. citirana je konkretna odredba pravnog akta u kojem je taj pojам definiran, pa se to može provjeriti i, po potrebi, proširiti. Dakle, korisnik Pojmovnika, a osobito odvjetnik, može se pouzdati u točnost onoga što u njemu piše i, bez sumnje, koristiti Pojmovnik kao putokaz i pomoć u radu, a može pojedini pojam citirati u podnescima i pravnim mišljenjima i/ili o njemu javno govoriti.

Pojmovnik sadrži:

1. Uvod – u kojem autor govori o motivima i svrsi sastavljanja Pojmovnika i daje opći osvrt na sadašnje stanje zaštite ljudskih prava, pojave i uzroke njihova kršenja, govoreći: o povjesnom nasleđu, o nedovoljnoj spoznaji ljudi da se sami mogu i moraju boriti za ostvarenje svojih prava te da se moraju braniti od ugrožavanja ili neprimjene tih prava i sloboda, zatim o dvoličnosti aktera u tom području, o indiferentnosti građana i nadležnih tijela, o relativizmu kao uzroku negacije općeprihvaćenih vrijednosti (npr. rodu i rodnim pojmovima), o suvremenom ropstvu oko 40 milijuna ljudi, o pravu na obrazovanje, a posebno obrazovanju i odgoju djece, o pravu na slobodu i cjelovitost

osobe, dostojanstvu, o javnom interesu, o zavisnosti demografije o poštivanju ili nepoštivanju ljudskih prava.

Autor je tim djelom približio odlučne pojmove s područja ljudskih prava svim čitateljima, neovisno o njihovom prethodnom znanju iz ovog područja ili obrazovanju, dao putokaz za samozaštitu te ih uvelike uputio na moguće konkretne postupke zaštite prava. Pojmovnik posebno identificira zaštićene subjekte (adresate zaštite): ranjive skupine i/ili osobe – primjerice djecu, žene, osobe s invaliditetom, pripadnike nacionalnih manjina, kao i pacijente, zaposlenike i poljoprivrednike, izbjeglice, strance, azilante itd.

2. Abecedni popis kratica i punih naslova 44-riju pravnih akata (pravnih izvora) iz kojih su pojmovi uneseni u Pojmovnik.

3. Tekst Pojmovnika po jedinstvenom abecednom redoslijedu pojmova.

4. Abecedno kazalo pojmova s kraticama pravnih izvora i brojevima stranica u knjizi.

5. Bilješku o autoru

Pojmovnik primjerice sadrži pojmove koji se odnose na:

a) prava: na život i integritet osobe, prava djece, žena, nacionalnih manjina i drugih posebno ranjivih osoba i skupina, građana Europske unije, jednakost supružnika i mjere u interesu djece, prava na rad, prava iz obveznoga zdravstvenog osiguranja, na medicinski potpomognutu oplodnju, na odgoj i obrazovanje, na odmor i slobodno vrijeme, na porodni dopust i naknadu, na poštovanje privatnog i obiteljskog života, na rad i izbor zaposlenja te zaštitu od nezaposlenosti, pravo na jednaku naknadu (plaću), na slobodu i sigurnost, pravo na dobru upravu, na slobodu od gladi, na stupanje u brak i osnivanje obitelji, na uživanje najvišeg standarda tjelesnog i duševnog zdravlja, pravo pacijenata na traženje drugog mišljenja, poljoprivrednika na besplatnu liječničku pomoć, opskrbu lijekovima i terapijskim sredstvima, pravo sudjelovanja u upravljanju svojom zemljom, pravo na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje – kao i na sadržaje mnogih drugih ljudskih prava.

b) slobode: sloboda i jednakost svih ljudskih bića, slobodu dopisivanja te drugih oblika općenja, mišljenja i izražavanja, slobodu kretanja i pravo biranja boravka izbjeglica, napuštanja i povratka u svoju zemlju, slobodu misli, sa-

vjesti i vjere i vjeroispovijedi, novinarske slobode i pravo na ispravak, slobodu izbora zanimanja i slično;

c) jamstva: nacionalnim manjinama, djeci, a posebice prema Konvenciji o pravima djeteta, jamstvo općeg i jednakog prava pacijenata na zdravstvenu zaštitu, jamstvo poštivanja međunarodnog humanitarnog prava u oružanim sukobima osobito djece, jamstvo slobode mišljenja i izražavanja (sastavnice slobode izražavanja misli), slobode savjesti, vjeroispovijedi i javnog očitavanja vjere i drugog uvjerenja, jednakosti svih pred zakonom, sudske kontrole zakonitosti (upravnih) akata i utemeljenosti na zakonu – itd;

d) zabrane: diskriminacije, derogacije odredbi pojedinih prihvaćenih konvencija, cenzure novinarske slobode, djetetove izloženosti miješanju u privatnost kao i napada na njegovu čast i ugled, dužničkog zatvora i ropstva, miješanja u privatnost osobnog života, mučenja i sličnih postupaka, novčane dobiti za darivanje spolnih stanica ili zametaka, ropstva i odnosa sličnog ropstvu, zloupotrebe prava, zlostavljanja i pokusa na ljudima, prisilnog i obveznog rada i sličnih postupanja.

Kolokacije u jeziku prava

Kultura, klima ili ozračje?

Piše:

Ivana Bendow

prof.

Riječi imaju denotativno i konotativno značenje – *denotational and connotational meaning*. Denotativno značenje redovito je definirano u rječnicima i ne izaziva kod sugovornika nikakvu reakciju osim slike onoga na što se riječ odnosi, što označuje (denotira). Možemo ga, stoga, nazvati osnovnim, doslovnim značenjem riječi ili njenom rječničkom definicijom. Nasuprot tome, konotativno značenje riječi odnosi se na osjećaj koji riječ izaziva kod sugovornika, a on se uglavnom svodi na pozitivno-negativno. Zbog toga nije pogrešno nazvati ga produženim ili dopunskim značenjem – *extended meaning, a feeling which a word invokes for a person in addition to its literal or primary meaning*. Konotativno značenje riječi (njezine konotacije) gotovo je nemoguće fiksirati u rječniku, jer je fluidno, promjenjivo, tj. ovisno o osobnom iskustvu pojedine društvene grupe, ili čak pojedinca.

Primjerice, konotacije što ih riječ "grad" ima u Sjedinjenim Državama naučila sam pri prvom dužem boravku u toj zemlji. S ponosom sam isticala kako u Hrvatskoj živim u velikom gradu, sve dok nisam shvatila da me moji američki prijatelji zbog toga žale. Kada bi čuli *I live in a big city*, gotovo da bi me počeli tješiti. Trebalo mi je neko vrijeme da naučim da riječ *city* u američkom društvu izaziva negativne konotacije. U gradu živi onaj tko si ne može priuštiti bolje, lješte stanovanje, što je sažeto i u sintagmi *white flight* – bijegu bijelog stanovništva iz grada u prigradska naselja i prepuštanju gradskih četvrti manje imućnom (i uglavnom rasno drugačijem) stanovništvu, pojavi koja se u Americi odvijala između 40-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća.

Pogledajmo sada izbliza hrvatsku riječ "kultura". Ona u našem društvu najčešće ima pozitivne konotacije. Ponosni smo (uglavnom!) na

hrvatsku kulturnu tradiciju, brižno njegujemo (uglavnom!) svoju kulturnu baštinu, klanjamo se helenskoj kulturi, volimo se družiti s osobama koje imaju veliku opću kulturu i općenito s kulturnim osobama. Poštujemo velike poklonike kulture, ljude koji ne propuštaju nijednu kulturnu priredbu, iako ih ponekad, pomalo ružno, nazivamo žderaćima kulture – *culture vultures* (*vulture* je doslovno lešinar, ptica-proždrljivica). Dakako, riječ kultura u svom biološkom i agrotehničkom značenju (kultura bakterija, poljoprivredne kulture) ostavlja nas ravnodušnima, ne izaziva nikakve osjećaje – a možda za biologe i poljoprivredne stručnjake ima neke konotacije koje su samo njima poznate.

I u engleskom jeziku riječ kultura ima iste denotacije i konotacije kao i u hrvatskom, ali se – i tu dolazimo do jednog važnog upozorenja – češće nego u hrvatskom javlja u jednom značenju koje kod sudionika u komunikaciji (govornika, sugovornika, čitatelja, slušatelja) nužno izaziva negativne konotacije. Broj sintagmi u kojima se riječ *culture* javlja u negativnom svjetlu zasad je ograničen i uglavnom se svodi na sljedeće kombinacije: *a culture of impunity, a compensation culture, a bonus culture, a have-a-go culture*. Kako te izraze prevodimo na hrvatski, ili kako bi ih bilo primjerene prevesti, o tome ovdje ne možemo naširoko raspravljati. Dovoljno je naglasiti i upamtiti da riječ "kultura" u tim sintagmama označava neku negativnu, nepoželjnju pojavu koja je u nekom društvu uzela maha i prevršila mjeru, pa bi je svakako valjalo dokinuti.

Na top listi nepoželjnih "kultura" svakako je *a culture of impunity* – kultura nekažnjavanja, pa u ozbiljnim časopisima nailazimo na naslove poput: *How Corporations Create a Culture of Impunity for Sexual Harassers*, a jedan veliki

O autorici:

Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i eseistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.

članak novijeg broja časopisa Međunarodne odvjetničke komore (International Bar Association, IBA), koji govori o mutnim poslovima velikih banaka što uglavnom prolaze nekažnjeno, nosi naslov *The age of impunity*, a u tekstu se ističe da su razmjeri nekažnjavanja takvi da se s pravom može govoriti o *culture of impunity*. Uz banke je vezana i sintagma *a bonus culture*. Ogorčenje puka basnoslovnim bonusima što ih, uz ionako bogate plaće, dobivaju menadžeri banaka, ti *masters of the universe*, izraženo je krilaticom *They get a bonus, we get the boot* – oni dobivaju bonus, a mi nogu (otkaz, doslovno: čizmu).

U Americi se odvjetnici koji žive uglavnom od pribavljanja naknade štete žrtvama prometnih nezgoda podsmješljivo nazivaju *ambulance chasers* – oni koji jure za vozilom hitne pomoći. I o “kompenzacijskoj kulturi” osobno sam se osvjedočila. Prečesto sam (prečesto – tako se barem meni činilo) nailazila na relativno mlade osobe koje bi na pitanje što rade, čime se

bave, od čega žive (*what do you do for a living?*) odgovarale: *Compensation. I was injured in a traffic accident*. Uz *compensation culture* usko je povezan izraz *have-a-go culture*. *Have a go* je izraz poticanja koji možemo prevesti kao “probaj, ništa te ne košta probati”, ili “probaj pa što bude”. U ovom je slučaju riječ o klimi, odnosno ozračju koje oštećenike (i navodne oštećenike!) potiče na podnošenje tužbe radi naknade štete. Potonje se, zbog nekog razloga, posebno odnosi na ozljede na radu.

Zaključimo: ako riječ “kultura” u hrvatskom jeziku poprima nove, negativne konotacije zbog kolokacija poput: kultura nekažnjavanja, kompenzacijkska kultura, bonus kultura, vjerujem da se to događa pod utjecajem engleskog jezika. Je li se možda pod tim utjecajem rodio i naslov zbirke eseja Dubravke Ugrešić, Kultura laži? U svakom slučaju, umjesto o kulturi, u ovim bismi izrazima mogli govoriti i o klimi, odnosno ozračju ili atmosferi koja je zahvatila neko društvo, a nikako nije dobrodošla.

imati negativne konotacije to have negative connotations
bijeg bijelog stanovništva iz grada u predgrađa white flight
veliki poklonik kulture, koji ne propušta nijednu priredbu a culture vulture
kultura nekažnjavanja a culture of impunity
stvoriti ozračje nekažnjavanja, klimu u kojoj počinitelji prolaze nekažnjeno to create a culture of impunity
dokinuti ozračje nekažnjavanja, prestatiti s kulturom nekažnjavanja to put an end to the culture of impunity
procíti nekažnjeno, ne biti kažnen to go unpunished, to act with impunity, to get away with it
ne biti kažnen ni za najveći zločin, moći nekažnjeno raditi što god te volja uvriježena metafora to get away with murder

biti zahvaćen nekom klimom, nekim ozračjem to be in the grip of a particular culture
biti zahvaćen kompenzacijskom kulturom, tj. klimom u kojoj su tužbe radi naknade štete prevršile mjeru to be in the grip of a compensation culture
korporacijska kultura, duhovno ozračje koje vlada u pravnoj osobi corporate culture, organizational culture
basnoslovne plaće i bonusi exorbitant salaries and bonuses
ozljede na radu workplace injuries
oštećenik an injured person, an aggrieved person
navodni oštećenik the alleged injured party, the alleged aggrieved party
zahtjev za naknadu štete a compensation claim, a claim for damages
Kultura laži zbirka eseja The Culture of Lies

Jezik pravne struke (prouka, ništavan, pravodoban, povrijedan, zbog/radi, na osnovi...)

Piše:

izv. prof. dr. sc.
Marko Alerić

Svaka riječ nastaje tako da se nekom slijedu glagova (kod riječi koju izgovorimo) ili slova (kod riječi koju napišemo), koji nazivamo izrazom prida neko značenje, koje nazivamo sadržajem. Osnovnim riječima, onima koje nisu izvedene od drugih riječi, izraz i sadržaj uglavnom nisu uvjetovani ili motivirani. U suprotnom, odnosno kada bi osnovne riječi bile uvjetovane ili motivirane, onda bi svi jezici na svijetu bili vrlo slični. Iznimku čine onomatopeje, riječi kojima se oponašaju različiti zvukovi (npr. šuštati, šaptati, mijaukati), koje u različitim jezicima imaju sličan izraz. Ipak, riječi koje nastaju od neke riječi (koje se izvode od osnovne riječi) u odnosu na tu riječ imaju, zbog istog korijena ili temeljnog značenja, i sličan izraz i slično značenje.

prouka

Od glagola *poučiti* i *poučavati* pravilno je izvedena imenica *pouka*, od glagola *obučiti* i *obučavati* imenica *obuka*, od glagola *odlučiti* i *odlučivati* imenica *odluka*. Imenica *pouka* označava 'spoznaju stečenu iskustvom' i 'sadržaj koji se poučava', imenica *obuka* označava 'davanje i primanje znanja u okviru nastave' i 'sadržaj koji se obučava', a imenica *odluka* označava 'čvrstu namjeru' i 'sadržaj kojim se odlučuje'.

U odlukama Ustavnog suda nalaze se rečenice: "**Proukom** spisa predmeta utvrđeno je kako slijedi..."; "**Proukom** opširnog zahtjeva za oglašenjem..."

Premda se ne navodi ni u jednom novijem rječniku hrvatskoga jezika, riječ *prouka*, u pravnom nazivlju, ima svoju tradiciju. Godine 1883. objavljeno je djelo Giovannija Markovića "Povijestno-kritična prouka", a godine 1972. Stjepan

Božo Vučemilo objavio je knjigu "*Anđeo dalla Costa i njegov Zakon czarkowni* Pravno-povijesna prouka prvog priručnika kanonskog prava na hrvatskom jeziku" u kojem raspravlja o Markovićevu djelu iz godine 1778.

Riječ **prouka** izvedena je od glagola *proučiti* i *proučavati* ('steći ili stjecati temeljito znanje o komu ili čemu, pomno istražiti, ispitati'). U skladu s tim značenje joj je 'sadržaj koji je proučen' ili 'sadržaj koji se proučava'. U izrazima *proukom spisa* i *proukom opširnog zahtjeva* imenica *prouka* jest u instrumentalu, kao i npr. u izrazima *obradom predmeta*, *odlukom suda*. Instrumental je padež koji može imati značenje društva, sredstva, načina, vremena ili mjesta. U izrazima *obradom predmeta*, *odlukom suda* ili *proukom spisa* i *proukom opširnog zahtjeva* instrumentalni *obradom*, *odlukom* i *proukom* označavaju sredstvo, odnosno odgovaraju na pitanje čime.

ništavan

Pridjev *ništavan* (u određenom obliku pridjeva *ništavni*) znači 'onaj koji ne važi' ili 'onaj koji je prestao važiti'. Nije ga pravilno upotrebljavati u obliku **ništav*, *ništavi*. To znači da bi u dijelu rečenice ...za oglašenjem **ništavim** spomenutog rješenja... pridjev *ništavim* pravilno trebao glasiti **ništavnim**. Također nije pravilan ni pridjev **ništetan**.

pravodoban

Pridjev *pravodoban* (*Dopušteni* i **pravodobnu** *ustavnu tužbu...*) u hrvatskom je jeziku pravilan. Tvoren je od imenica *pravo* i *dob* i označava 'ono što se događa u pravo vrijeme, u pravi trenutak'.

povrijedan / ozlijeden

Glagolski pridjev trpni *povrijedan* (...**povrijedena** *ustavna prava* na pravično suđenje; ... *nisu se*

O autoru

Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji "Hrvatski naš svagdašnji". Suautor je knjige "Hrvatski u upotrebi".

pozvali na povredu načela; *povrijediti* ljudska prava i temeljne slobode...) pravilno je tvoren od glagola *povrijediti* i tvorbeno je povezan i s imenicom *povreda*. Osim što znači 'nanijeti duševnu bol, uvrijediti postupkom ili riječju', glagol *povrijediti* i njemu izrazom i sadržajem bliske riječi, imaju značenje 'prekršiti, narušiti', npr. zakon, propis i sl.

Umjesto glagola *povrijediti*, u navedenom značenju, nije pravilno upotrebljavati glagol *ozlijediti* kojemu je značenje 'nanijeti ili zadobiti ozljedu'. Dobro je upamtiti da se glagolom *povrijediti*, imenicom *povreda* i njima sličnim riječima označava duševna bol ili kršenje zakona, a glagolom *ozlijediti*, imenicom *ozljeda* i njima sličnim riječima tjelesna, tj. fizička bol.

zbog / radi

U dijelu rečenice ...*inspektor rada podnio je* (...) optužni prijedlog protiv okrivljenika *radi* prekršaja utvrđenih u inspekcijskom nadzoru... prijedlog *radi* nije pravilno upotrijebljen. Umjesto prijedloga *radi* pravilno je trebalo upotrijebiti prijedlog *zbog*. Prijedlog *zbog*, naime ima značenje uzroka, a prijedlog *radi* namjere. U navedenoj rečenici inspektor rada nije podnio optužni prijedlog s namjerom (*radi*) prekršaja, jer bi to značilo da prekršaji još nisu počenjeni, nego su prekršaji koji su utvrđeni u inspekcijskom nadzoru već utvrđeni i oni su uzrok (*zbog*) podnošenja optužnog prijedloga.

na osnovi / na osnovu

U dijelu rečenice ...*na osnovu* optužnog prijedloga inspektora rada podnesenog... izraz *na osnovu*, koji je u lokativu, nije u pravilnom obliku. Imenica *osnova* ženskoga je roda i sklanja se, mijenja po padežima: *osnova*, *osnove*, *osnovi*, *osnovu*, (oj) *osnovo*, (o) *osnovi*, (s) *osnovom*. Pravilan je lokativni oblik, dakle, (na) *osnovi*. Nepravilan oblik *na osnovu* značio bi da je u nominativu ta imenica muškog roda i da u nominativu glasi *osnov*, a ne pravilno *osnova*.

cijeniti

U dijelu rečenice *Stoga je sud kod odluke o kazni cijenio da okrivljenici...* javlja se glagol *cijeniti* koji znači 'uvažavati, uzeti/uzimati u obzir'. Glagol *cijeniti* pravilno je upotrijebljen i ne može se bez promjene značenja zamijeniti, npr. glagolom *smatrati, misliti* i sl.

za očekivati

U hrvatskome jeziku uz prijedlog *za* nije pravilno upotrijebiti glagol u infinitivu, npr. nije pravilno *za očekivati, za reći, za pitati*. Taj oblik, nastao kao posljedica utjecaja njemačkoga i talijanskoga jezika, u hrvatskome jeziku nije pravilan. Zato u dijelu rečenice ... *jer je realno za očekivati* kako će se... za uz infinitiv nije pravilno upotrijebljen. Rečenicaa bi pravilno trebala glasiti: ...*jer je realno očekivati* kako će se... Slično bi rečenicu *Za uvjeriti se da smo dopis dobro napisali, potrebno je zamoliti nekoga da ga pročita.* trebalo ispraviti u obliku: *Da bismo se uvjerili da smo dopis dobro napisali, potrebno je zamoliti nekoga da ga pročita.*

prvi put / drugi puta

Izrazi *prvi puta* i *drugi puta* (... za iste prekršaje podnositelji su *prvi puta* kažnjeni iznosom od 60.000,00 kn, a *drugi puta* iznosom od 55.000,00 kn.) nisu u pravilnom obliku. Pravilno su trebali biti upotrijebjeni u oblicima *prvi put* i *drugi put*. Oblik *puta* pravilno dolazi u genitivu *prvog(a) puta, drugog(a) puta*.

osnovanost

U dijelu rečenice: *Ustavni sud ocjenjuje da je za prosudbu osnovanosti ustavne tužbe podnositelja mjerodavan članak...* pravilno se javlja pridjev *osnovanost* (kao i *neosnovanost*), čije je značenje 'osobina onoga što je osnovano, opravданo, utemeljeno, s razlogom'.

u svrhu

Umjesto *u svrhu* pravilno je *sa svrhom*, npr. umjesto *Sporazum je sklopljen u svrhu* nadzora nad primjenom; nekretnina se daje *u svrhu* ispunjenja obveze darovatelja... pravilno je *Sporazum je sklopljen sa svrhom* nadzora nad primjenom; nekretnina se daje *sa svrhom* ispunjenja obveze darovatelja...

nehaj / nehat

Od imenica *nehaj* i *nehat* pravilna je imenica *nehat* koja je nastala od negacije *ne* i glagola *htjeti*. Imenica *nehat* u vezi je s prilogom *nehotice, nemamjerno, slučajno*, a riječ suprotna značenja je *hotimice, namjerno*. Značenje joj je 'lakši oblik krivnje, nehotično izvršenje kaznenog djela'. Imenica *nehaj* potječe iz mađarskog jezika.

**Dana 14. ožujka 2018. godine pred predsjednikom
Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prijagu dali su:**

DORA BRAČUN LEKO
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

BRANIMIR BREČEVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u PULI.

SONJA BULIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u PULI.

ANDREA ČOTA
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

IVAN-FILIP GREGOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TOMISLAV HAJDEK
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MIA HOLJAR
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u MATULJIMA.

NIKOLINA IVETIĆ SOKOLIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u VELIKOJ GORICI.

ZDRAVKO JANDRIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

DAVOR JONJIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

DAMIR JURKOTIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ČAVLIMA.

VALENTINA KOLAR
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

DOMAGOJ KOVAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MAJA KRULJAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. veljače 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ORJANA MAKOVAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u UMAGU.

IVANA MARINELIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

ANTONIO MODRIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MAJA NEGOVANOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

ANTONIA PAVLOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZADRU.

DINO PIVAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

BORIS RADMAN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u PETRČANIMA.

MARTIN SHERRI
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

FILIP STANIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZADRU.

NIKOLA STIPANIČEV
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

IVAN SUČIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u SESVETAMA.

PETRA VADLJA
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ČAKOVCU.

IGOR ZEKIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 5. ožujka 2018. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

Predsjednik
HOK-a Robert
Travaš s novim
članovima

Priznata specijalnost mr. sc. Kristijanu Galiću, odvjetniku u Zagrebu

Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore, na temelju odredbe čl. 69. st. 1. Zakona o odvjetništvu (NN 9/94, 117/08, 50/09 i 18/11) i odredbe čl. 90. st. 5. Statuta Hrvatske odvjetničke komore (NN 115/13), te odredbi čl. 10. Pravilnika o uvjetima i postupku za priznanje specijalnosti odvjetnicima upisanim u Imenik odvjetnika HOK-a, odlučujući o zahtjevu mr. sc. Kristijana Galića, odvjetnika u Zagrebu, Augusta Cesarca 8, za priznanje specijalnosti iz oblasti trgovačkog prava, na sjednici održanoj 2. veljače 2018. donio je rješenje kojim se mr. sc. Kristijanu Galiću, odvjetniku u Zagrebu, priznaje specijalnost iz oblasti trgovačkog prava.

Mr. sc. Kristijan Galić, odvjetnik u Zagrebu, podnio je dana 3. listopada 2017. zahtjev za priznanje specijalnosti iz oblasti trgovačkog prava. Izvršni odbor HOK-a, postupajući u skladu s čl. 4. st. 1. Pravilnika o uvjetima i postupku za priznanje specijalnosti odvjetnicima upisanima u Imenik odvjetnika HOK-a (dalje: Pravilnik), utvrdio je da podnositelj zahtjeva ispunjava preduvjete za priznanje specijalnosti iz čl. 2. st. 1. ad b. navedenog Pravilnika, pa je, na

temelju čl. 5. Pravilnika, proslijedio zahtjev odvjetnika mr. sc. Kristijana Galića s njegovim pisanim radovima Povjerenstvu za ocjenu uvjeta za priznanje specijalnosti, koje je na temelju odredbe čl. 91. Statuta HOK-a i odredbe čl. 6. Pravilnika, na sjednicama održanim 28. listopada 2017. i 2. prosinca 2017. godine, imenovao Upravni odbor HOK-a. Povjerenstvo je nakon pregleda objavljenih radova podnositelja zahtjeva, na svojoj sjednici održanoj 18. prosinca 2017. godine, jednoglasno donijelo mišljenje da objavljeni radovi predstavljaju vrijedan prilog unapređenju pravne znanosti ili prakse, te da podnositelj zahtjeva ispunjava uvjete iz st. 4. čl. 69. Zakona o odvjetništvu za priznanje specijalnosti iz oblasti trgovačkog prava. Upravni je odbor, u skladu s odredbom čl. 10. st. 3. Pravilnika, kojom je propisano da je jednoglasna ocjena Povjerenstva obvezatna za Upravni odbor, na temelju jednoglasnog mišljenja Povjerenstva donio rješenje kojim se mr. sc. Kristijanu Galiću, odvjetniku u Zagrebu, priznaje specijalnost iz oblasti trgovačkog prava.

**HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA
Koturaška 53/II, 10000 Zagreb
KREDITNI ODBOR**

P O Z I V

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore poziva zainteresirane odvjetnike koji ispunjavaju uvjete za dodjelu kredita, predviđene čl. 5. Pravilnika o kreditiranju odvjetnika, da podnesu zahtjev za dodjelu kredita.

Pravo na kredit imaju odvjetnici članovi Hrvatske odvjetničke komore koji u trenutku podnošenja zahtjeva imaju ispunjene sljedeće uvjete:

1.

da su upisani u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore neposredno nakon neprekinute dvogodišnje vježbe odvjetničkih vježbenika;

2.

da od njihova upisa u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore nije u času podnošenja zahtjeva za kredit prošlo više od jedne (1) godine;

3.

da u času podnošenja zahtjeva nisu stariji od 35 godina.

Kreditni odbor Hrvatske odvjetničke komore odlučivat će o onim zahtjevima koji su podneseni do dana donošenja odluke o dodjeli kredita.

*Predsjednik Kreditnog odbora HOK-a
Mladen Klasić, v.r.*

Na temelju čl. 18. stavak 1. točka 1. Statuta Hrvatske odvjetničke komore (Narodne novine br. 115/2013) te na temelju Odluke o ustanovljenju nagrade "Mario Kos" za najbolji članak objavljen u časopisu "Odvjetnik" koju je donijela Skupština Hrvatske odvjetničke komore dana 3. veljače 2018. godine, Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore donio je dana 22. ožujka 2018. sljedeći

PRAVILNIK O NAGRADI „MARIO KOS“ ZA NAJBOLJI STRUČNI ČLANAK OBJAVLJEN U ČASOPISU „ODVJETNIK“

Članak 1.

Nagrada "Mario Kos" dodjeljuje se autoru za najbolji stučni članak objavljen u časopisu Hrvatske odvjetničke komore "Odvjetnik" za pojedinu kalendarsku godinu.

Članak 2.

Autori koji ulaze u konkurenčiju za dodjelu nagrade mogu biti isključivo iz redova članova Hrvatske odvjetničke komore u trenutku objave rada.

Članak 3.

Nagrada se dodjeljuje autoru za najbolji stručni članak iz pravnih područja obuhvaćenih popisima stručnih kolegija iz programa hrvatskih pravnih fakulteta, uz uvjet da članak udovoljava i jezičnim standardima dobrog pisanja. Predmetom nagrade ne mogu biti stručni članci iz nepravnih predmeta (jezični predmeti, religijski predmeti, statistika i sl.).

Članak 4.

Nagrada se dodjeljuje autoru izabranog članka za godinu u kojoj je članak objavljen, bez obzira na vrijeme kada je primljen u uredništvu "Odvjetnika" radi objavljivanja.

Članak 5.

Nagrađeni članak ne smije biti ponuđen radi objavljivanja drugom časopisu ili publikaciji osim "Odvjetniku", ili objavljen u drugom časopisu ili publikaciji o čemu prije donošenja odluke o dodjeljivanju nagrade autor mora podnijeti vlastitu pisani izjavu.

Članak 6.

Autor nagrađenog članka zadržava sva moralna i sva materijalna autorska prava i odgovornosti u odnosu na članak.

Članak 7.

Časopisu "Odvjetniku" i njegovom nakladniku Hrvatskoj odvjetničkoj komori pripada pravo na ponovno jednokratno objavljivanje nagrađenog članka bez naknade.

Uredništvo "Odvjetnika" zadržava pravo na lekturu i korekturu članka prije objavljivanja, bez prava na zadiranje u smisleni sadržaj članka.

Objavljeni članak mora imati opseg racionalno prilagođen potrebama redovitog izlaženja časopisa "Odvjetnik".

Članak 8.

Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore imenuje povjerenstvo za ocjenu radova, koje se sastoji od pet članova. Urednik "Odvjetnika" član je povjerenstva po položaju. Upravni odbor imenuje predsjednika povjerenstva. Predsjednik povjerenstva koordinira i vodi rad povjerenstva.

Povjerenstvo donosi odluke većinom glasova ukupnog broja članova.

Članak 9.

Nagrada se dodjeljuje samo za jedan članak i to autoru ili autorima tog članka.

Članak 10.

Povjerenstvo predlaže Upravnom odboru Hrvatske odvjetničke komore jedan rad za dodjelu nagrade "Mario Kos". Povjerenstvo utvrđuje prijedlog rukovodeći se prije svega stručnom i svakom drugom kvalitetom objavljenog rada vodeći računa o značenju članka za odvjetništvo i odvjetničku profesiju.

Članak 11.

Nagrada "Mario Kos" sastoji se od pisane povelje na ime nagrađenog autora i novčane nagrade u iznosu od 5.000,00 kuna. Ukoliko postoji više autora nagrađenog članka oni dijele novčanu nagradu na jednakе dijelove, a svaki od njih prima povelju na svoje ime.

Povelja će glasiti na ime nagrađenog autora i nositi će naslov Hrvatska odvjetnička komora - Nagrada "Mario Kos", datum izdanja i potpis predsjednika Hrvatske odvjetničke komore.

Povelja se predaje u posebnoj kutiji ili mapi.

Članak 12.

Odluka Upravnog odbora Hrvatske odvjetničke komore o dodjeli nagrade „Mario Kos“ pojedinom autoru objavljuje se u časopisu "Odvjetnik".

Članak 13.

Upravni odbor Hrvatske odvjetničke komore u odnosu na prijedlog povjerenstva za dodjelu nagrade "Mario Kos" donosi odluku dvotrećinskom većinom nazočnih članova na sjednici Upravnog odbora na kojoj se odlučuje o dodjeli nagrade. Prijedlog povjerenstva koji ne dobije tu većinu smatra se odbijenim.

Članak 14.

Nagrada "Mario Kos" uručit će se autoru na redovnoj godišnjoj Skupštini Hrvatske odvjetničke komore ili iznimno prigodom drugih događaja koje organizira Hrvatska odvjetnička komora.

Članak 15.

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja.

**Predsjednik
Robert Travaš v.r.**

Radan Kovač (1962. - 2018.)

Tužni zbole, poštovana obitelji Kovač, dame i gospodo, kolegice i kolege, danas, na ovome mjestu vječnoga mira, opraštamo se od dragog i cijenjenog kolege, odvjetnika i prijatelja Radana Kovača. Sve nas je zatekla i duboko ražalostila vijest o njegovoj iznenadnoj i tragičnoj smrti.

Zapala me teška dužnost, ali i čast, uime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbara Osijek oprostiti se od našeg Radana.

Radan Kovač rođen je 28. srpnja 1962. godine u Osijeku gdje je završio kompletno školovanje, od osnovnog obrazovanja do diplomiranja na Pravnom fakultetu. Karijeru je započeo kao vježbenik u odvjetničkom uredu Zorana Randelovića, da bi se nakon položenog pravosudnog ispita dana 27. travnja 1993. upisao u imenik odvjetnika HOK-a.

Odlično je "plivao" u svim socijalnim grupama, u obitelji kao pažljiv i topao otac i suprug, u odvjetničkom poslu kao vrhunski profesionalac te kao građanin grada Osijeka, u čijem je životu aktivno sudjelovao.

Što je kolegu Kovača činilo posebnim i drugačijim od ostalih odvjetnika?

Podsjetit će vas, prije svega, kolega Kovač bio je autor prvog velikog izdanja Sudske prakse u Hrvatskoj, naziva SPUP 98. I to je sačinio sve sam, od prikupljanja presuda, preko lekture do izdavanja. Taj pionirski uradak postat će školska početnica svim kasnijim izdavačima.

Drugo, jedan je od malog broja odvjetnika koji je izgradio karijeru i stekao ugled i izvan Osijeka. I treće, uvijek je bio korak ispred ostalih, *cutting edge*, u primjeni računalnih programa i aplikacija u radu odvjetničkog ureda.

Kolega Kovač nije bio čovjek od velikih riječi, njegovi nastupi bili su "u sridu", fokusirani na cilj a ne na dojam. U komunikaciji s drugima bio je izravan i jednostavan, pragmatičan, niti se u dobru uzvisio niti se u zlu ponizio.

Radanovi građanski svjetonazori i kulturna provenijencija, neopterećenost dnevnom politikom i društvenim tabuima, potječe još iz vremena kada je bio gimnazijalac, kada se "nalijepio" na glazbu 80-ih. Svi ga se sjećamo kao DJ-a u kulturnoj Tufni, gdje je vikendima puštao najnovije hitove s Billboardove ljestvice. Sve do danas, u društvu i iz gušta za društvo, znao bi zavrtjeti tanjur na svome DJ-razglasu i vratiti nas u bezbrižne studentske dane.

Nije bilo značajnijeg društvenog događaja u gradu ili u Odvjetničkome zboru koje nije ovjeko-vječio kao *street photographer*, kao kroničar vremena i mesta u kojem živimo. Bio je aktivan na društvenim mrežama gdje bi sva ta zbivanja podijelio sa svim ljudima dobre volje.

I da ne zaboravimo – motor. Uvijek sam se pitao što to tjera ljude poput Radana da sjednu na neman na dva kotača i zapale npr. za Teheran, kao jedno u nizu od njegovih bjelosvjetskih odredišta. Tražio sam odgovor misleći da su to nekakvi egzotični krajobrazi, neko nebo drugačije od onoga iznad nas, ili već ne znam što. Međutim, odgovor je puno jednostavniji nego sam mogao pomisliti – nije bitno odredište vožnje nego samo putovanje koje nas vraća u avanture o kojima smo sanjali kao djeca, povratak slobodi u kojoj smo uživali dok smo bili djeca. Nešto slično kao ružin populjak u Građaninu Kaneu. Ta želja da dodirne ono daleko i neistraženo bilo je ono "dječačko" što je ležalo pritajeno u našem Radanu i čekalo da iz njega izade na prvu proljetnu vožnju.

Na kraju, pjesma koju ste uvodno slušali kaže, cit.: Samo Bog zna što bih bio bez tebe... To je upućeno djnama ženama za koje je Radan živio i koje je Radan najviše volio:kćeri Viktoriji i supruzi Vlasti. Nažalost, sada kada je bio u najjačoj životnoj dobi i na profesionalnom vrhuncu, kada je najviše mogao pružiti svojoj obitelji, jedan krivi raspored karata, jedna zločesta igra sudbine – prerano nam je istrgla Radana i ostavila prazninu i bol u životima njegovih najbližih. Naš odvjetnički zbor i grad Osijek izgubili su kolegu i gradskog dečka koji je bio na ponos svima

nama.

Dragi Radane, uvijek ćeš ostati u našim sjećanjima jer tvoj je trag neizbrisiv.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i svih članova Odvjetničkoga zbora Osijek izražavam iskrenu sućut ožalošćenoj obitelji.

Počivao u miru!

(Govor Dubravka Marjanovića, predsjednika Odvjetničkoga zbora Osijek, održan na posljednjem ispraćaju odvjetnika Radana Kovača 17. travnja 2018. godine)

Nediljko Rešetar (1938. – 2018.)

Poštovana obitelji Rešetar, dame i gospodo, kolegice i kolege, tužni zbole, danas smo se ovdje okupili kako bismo se oprostili od našeg kolege i prijatelja Nediljka Rešetara, nakon što nas je zatekla vijest o njegovoj iznenadnoj smrti. Zapala me teška dužnost, ali i čast, u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Osijek oprostiti se od kolege Rešetara.

Nediljko Rešetar rođen je 10. srpnja 1938. u malom dalmatinskom selu Orah, u općini Vrgorac, da bi s osam godina, doselivši se s roditeljima u Osijek, samozatajnu ljepotu vrtača i krša zamijenio slavonskim poljima. Djelatnost i mladost proveo je u Osijeku, gdje je završio osnovno školovanje i gimnaziju, a zatim se upisao na Pravni fakultetu u Beogradu, gdje je diplomirao u rujnu 1964. godine. Iste godine zapošljava se u Komunalnom zavodu za socijalno osiguranje Osijek, i tu radi do konca travnja 1968. godine. Od 1. svibnja 1968. zapošljava se u Općinskom javnom tužiteljstvu u Osijeku od kada počinje njegovo zanimanje za kazneno pravo. Mjesto zamjenika općinskoga javnog tužitelja zamjenjuje mjestom istražnoga suca: na općinskom sudu u Osijeku od 1. svibnja 1970. do 31. prosinca 1972. te na Okružnom sudu u Osijeku od 1. siječnja 1973. do 10. veljače 1980. godine. Nakon 10 godina radeći kao istražni sudac odlučuje se na zaokret u profesiji i iste takve koje je ranije progonio ili protiv njih vodio istrage počeo je zastupati i braniti, i to od 11. veljače 1980. kada se upisuje u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore. (Život se katkada poigra s datumima u životu čovjeka – kolega Rešetar preminuo je na isti datum kada je upisan u Imenik odvjetnika, ali 38 godina poslije).

Nediljka Rešetara pamtit ćemo po zavidnoj karijeri odvjetnika krivičara, bio je poznat još u vrijeme Jugoslavije i uvažen i priznati odvjetnik odmah od osamostaljenja Hrvatske. Nije bilo velikog procesa bez odvjetnika Rešetara, nije bilo optužnice s više optuženika a da jedan nije bio Rešetarov.

Kolega Rešetar je, osim poznavanja i afiniteta za kazneno pravo, imao i "ono drugo" – imao je hrabrosti braniti počinitelje teških kaznenih djela, uspješno se noseći sa svim rizicima koje

takve obrane nose. Njegove su obrane školski primjer onoga što mi zovemo – učinkovite obrane odnosno zastupanje branjenika u njegovom najboljem interesu. Izgradio je gotovo jedinstveni profil odvjetnika branitelja za takve slučajeve: bio je znalač, psihički stabilan, tjelesno utreniran, samouvjeren i čvrst kao kamen iz svoga rodnog kraja.

Kolegu Rešetara nije se dalo obeshrabriti, bio je borac koji je primao udarce, ali i uzvraćao. Tu se sav davao i izgarao, što bi svi u sudnici osjećali i cijenili, bio to sudac, javni tužitelj ili oštećenik.

Ono što ga je bitno razlikovalo od drugih kolega i što ga je činilo superiornim jest to da se nije dao iznenaditi, bio je izuzetno vispren i imao je neku nadnaravnu sposobnost snalaženja u kriznim i nepredvidljivim procesnim situacijama.

U svojoj dugogodišnjoj odvjetničkoj karijeri odgojio je i educirao troje djece, sada suca i dvoje odvjetnika te čitavu plejadu osječkih odvjetnika. Uvijek i sa svima – neposredan, nedvosmislen i pragmatičan.

Kolegu Rešetara upoznao sam daleke 1981. na Okružnom sudu u Osijeku, ali ne u svojstvu odvjetnika, nego u svojstvu svjedoka, u predmetu u kojem se sudilo budućem predsjedniku Hrvatskoga sabora zbog kaznenog djela neprijateljske propagande. Stao je u obranu okriviljnika čime je, svima nama u publici, pokazao građansku hrabrost i javno dao na znanje da podržava demokratske promjene i slobodoumlje. Takvu čestitost i domoljublje pokazao je i tijekom Domovinskoga rata kada se kao dragovoljac pridružio Sportskoj bojni HV-a u Osijeku. Onaj drugi Nediljko, naš Rešo, bio je u Baranji, na Dunavu, sa suprugom Gordanom i djecom, s društvom i gumištom. Posebno se "sljubio" s graševinom starog Geršmajera i Zelenim otokom, svojom oazom mira. Za nepovjerovati je kako je taj čovjek, rođen samo 15 kilometara zračne linije od mora, zavolio Osijek i Baranju, kako se snašao u ovoj sredini i uklopio u naš ravničarski mentalitet.

Bio je omiljen u društvu, uvijek je bio spreman neki problem začiniti kratkim vicem ili dosjetkom s dozom humora čime bismo se odmakli od sivila odvjetničkog posla.

Za kraj, ono najvažnije, od svih osobina Nediljka Rešetara pamtit ćemo ga po jednoj izuzetnoj ali pomalo zaboravljenoj za ovo vrijeme i prostor: bio je apsolutno neopterećen politikom i ideološkim razlikama i svim drugim pitanjima koje te dvije stvari impliciraju. Nije pravio razliku između ljudi i uvijek je u njima vidio ono dobro, to ga je činilo velikim i posebnim.

Stoga nas je vijest o njegovoj iznenadnoj smrti sve ražalostila. Nećemo ga više ni čuti ni vidjeti, ali će nam ostati u neizbrisivom sjećanju.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i svih članova Odvjetničkoga zbora Osijek izražavam iskrenu sućut supruzi Gordani, djeci Saši, Domagoju i Dori i njihovoј djeci.

Počivao u miru!

(Govor Dubravka Marjanovića, predsjednika Odvjetničkoga zbora Osijek,
na posljednjem ispraćaju Nediljka Rešetara u Osijeku)

Anka Maletić (1952. – 2018.)

U ime Odvjetničkoga zbora Zadarske županije i Hrvatske odvjetničke komore upućujem posljednji pozdrav mojoj i našoj dragoj i poštovanoj kolegici Anki Maletić.

Sjećam je se iz zadarske Gimnazije. Tada se nismo poznavale, ali sam ju kao maturanticu zapazila po osmijehu. Došavši na Pravni fakultet u Split, uočila sam ju kao Zadranku na posljednjoj godini studija. Tada smo se upoznale.

U to je doba veliki sociolog, prof. dr. Srđan Vrcan znao reći da na taj fakultet ono najbolje u pravilu dolazi iz Zadra. Anka je na tom fakultetu nagrađena zbog uspjeha na samom početku studija Nagradom Sveučilišta. Bila je djevojka pametnih veselih crnih očiju, vesele naravi, u komunikaciji jednostavna, ozbiljna i srdačna, spremna pomoći ako bilo što zatreba.

Takvu ču je pamtitи cijeli život.

Do njezinog prelaska u odvjetništvo nismo se često sretale. Ja sam bila u pravosuđu, ona najprije u Mirovinskom osiguranju, potom u tadašnjoj Skupštini općine. Znala sam da obavlja odgovornu i nimalo laku dužnost tajnice Skupštine općine Zadar.

Jedan detalj iz tog doba neću nikada zaboraviti: naša zajednička kolegica natjecala se za funkciju suca Općinskoga suda u Zadru. Tadašnji predsjednik Suda, koji je prethodno radio u Skupštini općine, pitao me znam li što o toj osobi, da li bih ju preporučila. Odgovorila sam mu da ne znam mnogo, ali znam da se druži s Ankom Maletić. Njegova je reakcija bila: "S Ankom? Onda ćemo joj dati svaku podršku". Dovoljno je, dakle, bilo da se netko druži s Ankom, pa da to njemu bude garancija takvih kvaliteta da se iza te osobe može stati.

U odvjetništvo, Anka je došla 1992. godine.

Bilo je to u jeku rata, u doba kad se u odvjetništvu radilo tek u pauzama između bezbrojnih granatiranja grada. Bilo je to u doba kad se u odvjetništvu zapravo nije radilo, kad nisi nikada znao hoće li se uopće održati neka od malobrojnih zakazanih rasprava, kad se u odvjetništvu jedva moglo preživjeti. Anka se u Imenik odvjetnika upisala hrabro. I – preživjela (zajedno s nama tada malobrojnima)!

I ne samo da je preživjela, nego je, što je najvažnije, zadržala sve profesionalne, poslovne i ljudske kvalitete.

U poslu sretale smo se najčešće kao protivnike, punomoćnice suprotstavljenih stranaka u postupku. Ali to na naše korektne kolegjalne odnose, na srdačnu kolegjalnu komunikaciju, na mogućnost konstruktivne suradnje, nimalo nije utjecalo. Anka je uvijek bila visoko profesionalna, korektna, kolegjalna.

Bila je konstruktivni član Odvjetničkoga zbora Zadarske županije, sudjelovala je aktivno u tijelima Zbora, bila je članica Nadzornog odbora Zbora.

Kao osoba dobromanjerna i susretljiva, znala je biti razočarana kada neki drugi naši kolege nisu imali takve kvalitete, poput nje.

U bolesti bila je opet hrabra i dostojanstvena.

U času kad se odlučila na umirovljenje, odlučila je posve promijeniti način života. Ovaj put borila se za svoje zdravlje, opet hrabro, dostojanstveno i diskretno.

Jedna ju je konstanta pratila cijeli život, do kraja: privatni, obiteljski život stavljal je na prvo mjesto. To nikada nije krila, to smo znali svi mi, njezini kolege.

I zato znamo kakav težak gubitak trpe njezini najbliži – suprug Zdravko, kćeri Zdravka i Željka, sestra Darija i ostala rodbina. Upravo njima ovom prilikom izražavamo najdublju sućut.

Njezinim odlaskom gubitak trpi i naš Odvjetnički zbor.

I zato, na kraju, neka je blagoslovljena naša draga Anka i neka joj je pokoj vječni.

Ovo je posljednji pozdrav našoj dragoj kolegici od Odvjetničkoga zbora Zadarske županije i Hrvatske odvjetničke komore.

*(Govor Tihane Gregov, odvjetnice u Zadru, održan na posljednjem ispraćaju odvjetnice u miru
Anke Maletić na otoku Molatu, mjestu Brgulje, 29. ožujka 2018. godine)*

Aleksandra Vidović (1966. – 2018.)

Poštovana obitelji, rođaci i prijatelji naše kolegice Aleksandre, kolegice i kolege, okupili smo se u ovom teškom trenutku da odamo posljednju počast našoj dragoj i uvaženoj kolegici, odvjetnici Aleksandri Vidović. Tuga i nevjerica prvo je što smo osjetili, zatečeni i pogodjeni tužnom vijesti o njezinom preranom odlasku. Imam danas tužnu ali časnu dužnost da se od nje oprostim u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Varaždin. Aleksandra je rođena je u Varaždinu, 21. veljače 1966. godine, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. Nakon završetka gimnazije za svoj studij, ali i za životni poziv, odabrala je pravo i upisala Pravni fakultet u Zagrebu. Nakon uspješno završenog studija, diplomirala je 1989. godine te od tada svoj profesionalni život posvetila pravu. Od 1989. godine pa do 1995. godine bila je zaposlena u Gimnaziji u Varaždinu, gdje je predavala pravnu grupu predmeta. U to je vrijeme 18 mjeseci, od studenoga 1989. do svibnja 1991. godine, obavljala i praksu na Općinskomu sudu u Varaždinu. Godine 1995. odvažno je odlučila zakoračiti u novo poglavlje svoga profesionalnog života i svoje pravno znanje i stručnost unijeti u lijepu, ali isto tako i zahtjevnu, odvjetničku profesiju. Tri je godine obavljala vježbu kao odvjetnička vježbenica te je 1998. godine upisana u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore sa sjedištem ureda u Varaždinu, i od tada je obavljala odvjetničku službu zajedno sa suprugom Zoranom. Gotovo dvadeset godina, sve dok je nije spriječila bolest i ovaj prerani odlazak obavljala je odvjetničku službu, uvijek stručno, časno i pošteno, s punim se žarom boreći za prava svojih stranaka. Bila je poštovana i cijenjena među kolegama, kolegjalna i ugodna u komunikaciji, kako u formalnim situacijama u sudnici, tako i izvan nje, u onim manje formalnim i neformalnim, kao i u našem Odvjetničkome zboru Varaždin.

Njezin nas je odlazak duboko dirnuo i rastužio, jer smo izgubili dragu kolegicu i uvaženog člana našega Odvjetničkog zbara.

Aleksandra je svoj život gradila zajedno sa suprugom Zoranom, kako profesionalni kroz zajednički rad u odvjetništvu, tako, još važnije, i obiteljski, zajedno podižući tri prekrasne kćeri, Saru, Miju i Niku, danas studenticu i gimnazijalke, od kojih ju je ovaj odlazak prerano odvojio. Nije lako uklopiti zahtjevni odvjetnički poziv u obiteljski život, no Aleksandra je zajedno sa suprugom Zoranom u tome uspjela i posvetila se puninom svoje duše obitelji i kćerima s kojima, nažalost, neće moći obilježiti važne životne trenutke koji su pred njima. No zauvijek će ostati s njima kroz sve ono što im je dala i prenijela prije ovog tužnog preranog odlaska.

Uvijek je teško prihvati odlazak bliske i drage osobe, prolaznost života i neumitnost smrti, a osobito kad je to toliko prerano. Aleksandra nas je napustila u svojim najboljim godinama, u trenutku kad je još puno toga mogla dati svojoj obitelji, prijateljima, odvjetničkom pozivu, svojim strankama, kolegicama i kolegama.

S tugom i poštovanjem izražavam iskrenu i duboku sućut u ime svih odvjetnika i odvjetničkih vježbenika Odvjetničkoga zbara Varaždin i svih članova Hrvatske odvjetničke komore, te u svoje osobno ime, majci Zlati, suprugu Zoranu i kćerima Sari, Miji i Niki, te svoj ožalošćenoj rodbini naše pokojne kolegice Aleksandre, a njoj neka je vječna slava i hvala!

(Govor mr. sc. Andreje Fileš-Ružić, predsjednice Odvjetničkoga zbara Varaždin, na posljednjem ispraćaju odvjetnice Aleksandre Vidović, u Varaždinu, 26. ožujka 2018. godine)

Žarko Pajić (1949. – 2018.)

Poštovana gospodo Marijana, Sanja i Ivane, poštovana obitelji, kolegice i kolege, dragi prijatelji,

Jučer, 26. ožujka 2018. godine na gradskom groblju Drenova, obitelj, rodbina, prijatelji i kolege oprostili su se od našeg kolege, odvjetnika Žarka Pajića.

Na početku ovog tužnog skupa pozivam vas da mu tišinom, minutom šutnje odamo počast. Vjerujem da bi svima bila puno draže, da smo o životnom puta kolege Žarka Pajića govorili kratko, prilikom odlaska u mirovinu. No, nažalost, još jednom, sjetit ćemo se na komemoraciju kolege Žarka, koji je u pravosuđu profesionalno proveo gotovo 35 godina, od čega u redovima ovog Zbora više od 20 godina.

Pozivam stoga kolegu Tomislava Tatića da se ovom tužnom skupu obrati s nekoliko prigodnih riječi.

“Poštovana obitelji, poštovani prijatelji i kolege,

kao osoba koja je sa Žarkom radila još na tadašnjem Osnovnom судu udruženog rada u Rijeci, dozvolite da vas upoznam s nekoliko osnovnih podataka iz njegove biografije. Rođen je 20. kolovoza 1949. u Novom Sadu. Najranije djetinjstvo, od prve godine života pa do petog razreda osnovne škole, provodi u Puli. Potom se obitelj seli u Karlovac, gdje nakon osnovne škole 1968. godine završava gimnaziju. Prerana smrt oca Ivana 1966. godine, obitelj i kolegu Žarka dovodi u teške materijalne prilike. Nakon odsluženja vojnog roka, upisuje Višu upravnu školu u Zagrebu koju završava 1973. Obitelj se seli u Rijeku te Žarko upisuje 1973. Pravni fakultet u Rijeci, tijekom studija radi, a nakon diplomiranja 1978. godine zapošljava se kao pravni referent, kasnije direktor općih i kadrovske poslova, u tadašnjem poduzeću RIO Rijeka. Godine 1982. prelazi na poslove rukovoditelja općih i kadrovske poslova u “Novi list”. Dana 1. prosinca 1983. godine imenovan je na funkciju suca u radnom odnosu pri tadašnjem Osnovnom судu udruženog rada u Rijeci. Stariji kolege sjećaju ga se iz tog doba. Kolegu Pajića upoznao sam na Osnovnom судu udruženog rada u Rijeci, gdje sam jedno vrijeme radio kao sudac bez svojstva radnika Suda, a kasnije i kao stručni suradnik. Bio je ozbiljan, stručan i strog kao sudac, ali uvijek spremjan da pomogne kolegama i istovremeno omiljen od kolega i radnika Suda.

Nakon ukidanja sudova udruženog rada u Republici Hrvatskoj krajem 1990. godine, sredinom sljedeće godine, prestaje mu radni odnos. Nezaposlen, s više od 40 godina života, s nezaposlenom suprugom i dvoje djece u osnovnoj školi, nalazi se u teškoj, neizvjesnoj situaciji. No, svoje je stručno znanje i iskustvo iskoristio da hrabro otvori novu stranicu. Dana 1. studenog 1991. upisuje se u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore te od tada pa do svog prernog odlaska, kontinuirano obavlja odvjetničku djelatnost, u početku sa sjedištem pisarnice u Buzetu, a potom od 1. srpnja 1997. u Kastvu. U našim riječkim redovima proveo je više od dvadeset godina.

Nije bilo jednostavno krenuti iz početka. Bez obzira s koliko idealja i ideja svatko od nas kreće u odvjetnike, ma koliko plemenito bilo pomagati strankama u ostvarenju svojih prava, odvjetništvo postaje i ostaje sve teže i zahtjevnije i ostavlja nam sve manje vremena i snage za nas, naše obitelji i naše zdravlje.

Nažalost, kako to u našim redovima često biva, teška bolest i smrt kolegu Žarka spriječila je u namjeri odlaska u mirovinu. Posljednji put sreli smo se negdje u prosincu 2017. godine i kao i uvijek srdačno pozdravili i pročaskali o predmetima i problemima s kojima smo se susretali. Ništa nije nagovještavalo da je to naš posljednji susret.

U svom dugogodišnjem neprekinutom radu u odvjetništvu pomogao je i mlađim kolegama kojima je u svojem uredu omogućio obavljanje odvjetničke vježbe i daljnju višegodišnju suradnju.

Opraštamo se danas s tugom i poštovanjem. Naš Zbor i pravosuđe ostali su bez stručnjaka i kolege koji je svoj poziv obavljao u skladu sa svim normama te pisanim i nepisanim pravilima ponašanja naše struke. Svima nama, a nadasve njegovim najbližima, teško je prihvatići činjenicu da je otisao kolega koji je mogao ostvariti još neke snove i planove, mirno se odmarati okružen svojom obitelji kojoj je bio posvećen i koju je neizmjerno volio.

Još jednom, u ime Hrvatske odvjetničke komore, u ime Riječkoga odvjetničkog zbora i u svoje osobno ime izražavam najdublju sućut obitelji, osobito suprugu Marijani, kćeri Sanji i sinu Ivanu, te svima ostalima s kojima je bio blizak, kojima će nedostajati.

(Govor Tomislava Tatića, odvjetnika u Rijeci, na komemoraciji odvjetniku Žarku Pajiću održanoj u prostorijama Riječkoga odvjetničkog zbora 27. ožujka 2018. godine. Uvodne riječi na komemoraciji održala je Nada Badurina, predsjednica Riječkoga odvjetničkog zbora)

Zdeslav Alajbeg (1942. – 2018.)

Poštovana obitelji Alajbeg, dragi prijatelji, kolegice i kolege,
Hrvatska odvjetnička komora i Odvjetnički zbor Splitsko-dalmatinske županije izgubili su svog
uglednog člana, odvjetnika u miru, Zdeslava Alajbega. Danas smo se ovdje okupili da odamo
posljednju počast našem dragom kolegi i prijatelju.

Zdeslav Alajbeg rođen je 18. veljače 1942. godine u Splitu. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u
Splitu 3. srpnja 1964. godine, a nakon vježbeničke prakse pravosudni ispit položio je 22. ožujka
1968. Odvjetnik je postao 1. lipnja 1968. i kao odvjetnik radio je u Splitu sve do odlaska u miro-
vinu, dana 1. listopada 2012. godine, iako je do svoje smrti živio odvjetništvo, jer ga je smatrao
najljepšim zanimanjem na svijetu.

Krasila ga je skromnost, smirenost, te predanost svom odvjetničkom pozivu koji je nadasve volio.
Imao je korektan odnos s kolegama i sa strankama. Svoje golemo iskustvo, znanje i ljubav prema
profesiji, prenio je na svog sina Antu, također odvjetnika u Splitu.

Nije krio oduševljenje neovisnom hrvatskom državom koju je toliko volio te je dao svoj doprinos
u samim počecima njenog stvaranja.

Njegov odlazak veliki je gubitak za obitelj, sve njegove prijatelje i njemu drage kolege.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Splitsko-dalmatinske županije izra-
žavam iskrenu sućut obitelji.

Neka mu je laka hrvatska zemљa, počivao u miru Božjem.

*(Govor Marina Mrklića, dopredsjednika HOK-a i predsjednika Odvjetničkoga zbora
Splitsko-dalmatinske županije, održan na posljednjem ispraćaju odvjetnika Zdeslava Alajbega
u Splitu 17. ožujka 2018. godine)*